

Brüsszel, 2022.5.23.
SWD(2022) 614 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

2022. évi országjelentés – Magyarország

amely a következő dokumentumot kíséri

Ajánlás

A TANÁCS AJÁNLÁSA

**Magyarország 2022. évi nemzeti reformprogramjáról, amelyben véleményezi
Magyarország 2022. évi konvergenciaprogramját**

{COM(2022) 614 final} - {SWD(2022) 640 final}

European
Commission

Hungary

2022 Country Report

GAZDASÁGI ÉS FOGLALKOZTATÁSI PILLANATKÉP

Magyarország gazdasága az évek során jelentősen felzárkózott

A 2004-es EU-csatlakozás óta Magyarország egy főre jutó GDP-je az uniós átlag mintegy 63 %-áról 2021-re 76 %-ra nőtt. Magyarország egységes piaci belépése jelentős mennyiségű külföldi befektetést, és ezáltal tőkét és technológiát vonzott az országba. Ez élénkítette a termelékenység növekedését, és bekapcsolta a vállalatokat a globális termelési hálózatokba. Magyarország továbbá jelentős uniós finanszírozásban részesült, amely támogatta a gazdaság fejlődését, és az állami beruházások arányát az egyik legmagasabbra emelte az EU-ban.

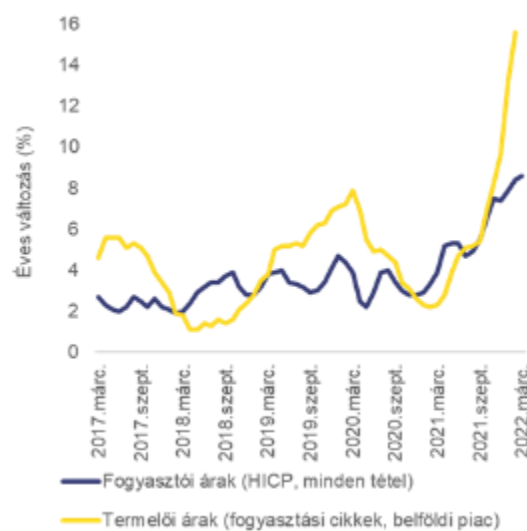
A magyar gazdaság gyorsan kilábalta a Covid19-világjárvány okozta 2020. évi recesszióból. A reál-GDP 2020-ban 4,5 %-kal csökkent, 2021-ben viszont már 7,1 %-kal nőtt, meghaladva a világjárvány előtti szintet. A válságból való kilábalást erőteljes gazdaságpolitikai ösztönzők segítették, például az átfogó bankhiteltörlesztési moratórium, az állami hitelgaranciák, valamint a magánberuházásokhoz nyújtott vissza nem térítendő támogatások és kedvezményes finanszírozás. Magyarország 651 millió EUR keretösszegű ideiglenes uniós támogatást kapott a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat kezelő támogatási programból (SURE) (lásd még a 3. mellékletet).

Oroszország Ukrajna elleni inváziója rontja a kilátásokat...

Magyarország gazdaságát sebezhetővé tette a szomszédságában zajló, Ukrajna elleni orosz invázió. Ukrajna és Oroszország

együttesen a magyar export 3,4 %-át teszi ki, amely az egyik legnagyobb arány az EU-ban. Az ágazatok közül leginkább a mezőgazdaság és a gyógyszeripar az érintett, amelyek exportjának több mint 10 %-a Ukrajnába vagy Oroszországba irányul. Problémák merülhetnek fel a termelési inputok kapcsán is, mivel Ukrajna a magyar elektronikai és fémipar közbülső termékeinek fontos beszállítója, az Oroszországból származó olaj és gáz pedig az energiaágazat, az olajfinomítási és a vegyipar kulcsfontosságú inputja.

1.1. ábra: **Fogyasztói és termelői árak Magyarországon**

Forrás: Eurostat

A gazdasági növekedés várhatóan megtorpan, miközben az infláció valószínűleg magas marad. Az ukrajnai háború a külkereskedelem befolyásolásán túl azáltal is hatással lesz a növekedésre, hogy csökkenti a vállalkozói bizalmat, növeli a finanszírozási költségeket és a magasabb infláció révén elkoptatja a fogyasztók vásárlóerejét. Oroszország Ukrajna elleni invázióját követően a Magyarországról való tőkeáramlás a forint leértékelődéséhez

vezetett, miközben a globális energia- és élelmiszerárak megugrottak. Ezek a tendenciák 2022-ben várhatóan 9,0 %-ra növelik az inflációt Magyarországon. A GDP növekedése 2022-ben várhatóan 3,6 %-ra, 2023-ban pedig 2,6 %-ra lassul. A magasabb nyersanyagárak a külső egyensúlyt is rontják, mivel Magyarország nettó energiaimportja tavaly a GDP 4,4 %-át tette ki. 2022-ben a folyó fizetési mérleg hiánya a várakozások szerint a GDP 5,5 %-a lesz.

...és növeli a már meglévő kockázatokat

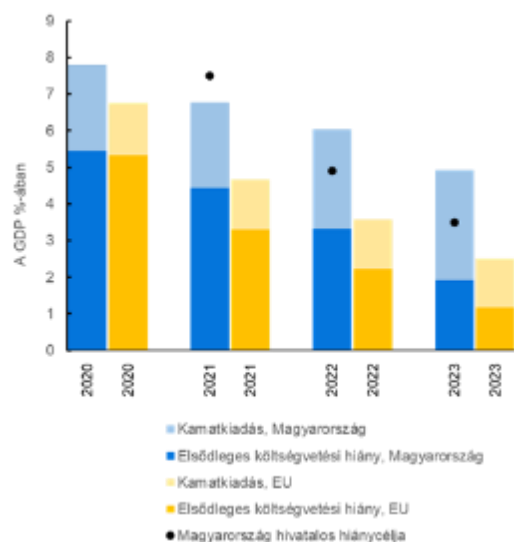
Magyarország az erőteljes költségvetési expanzió időszakát követően a költségvetési hiány és az államadósság fokozatos csökkentését tervezi. A hiány 2020-ban 7,8 %, 2021-ben pedig 6,8 % volt, ami a világvárvány kezelésével kapcsolatos magas kiadásokra, a vállalkozásoknak nyújtott támogatásokra és a megnövekedett közberuházásokra vezethető vissza. Magyarország államadóssága a 2019. évi 65,5 %-ról 2020-ban 79,6 %-ra nőtt, majd 2021-ben 76,8 %-ra csökkent. A hiány várhatóan 2022-ben és 2023-ban is magas marad mind az uniós átlaghoz, mind a régió számos országához képest. A 2021. évi erőteljes gazdasági fellendülésnek köszönhető többlet adóbevétel nagyrészt felhasználták, például a 13. havi nyugdíj újbóli bevezetésére, a családoknak 2022 elején nyújtott egyszeri jövedelemadó-visszatérítésre és a munkáltatók társadalombiztosítási járulékaiknak csökkentésére fordították. Ezen intézkedések némelyike hosszabb távon is terhet ró a költségvetésre. Az elmúlt évek költségvetés-tervezési gyakorlatai – különösen az olyan nagy költségvetési tartalékok használata, amelyeket a gazdaságilag kedvező időszakokban korlátozott parlamenti vagy nyilvános ellenőrzés mellett lehet elkölteni – fokozták a költségvetési politika prociklikusságát, és alacsony színvonalú projektek finanszírozását eredményezhetik.

Az új kiadási feszültségek megakasztják a kormány hiánycsökkentési terveit. A bizonytalan geopolitikai és makrogazdasági

környezet az elkövetkezendő években számos kihívás elé állítja Magyarország költségvetési politikáját, ami kiigazítás hiányában megnehezíti a kormány számára a költségvetési törvényben meghatározott 2022-es hiánycél elérését. Az energiaárak emelkedésének költségeit jelenleg főként a nagyrészt állami tulajdonban lévő közművállalatok viselik, amelyek ebből fakadó jelentős veszteségei miatt várhatóan állami beavatkozásra lesz szükség. További kiadási feszültségeket eredményezhetnek az Ukrajnából elmenekült emberek ellátásának költségei és a közszféra bérei.

A magasabb kiadási igényekre részben az uniós többletforrások jelenthetnek fedezetet. Magyarország is élhet majd azokkal a kivételes rugalmassági lehetőségekkel, amelyek a CARE rendelet és a REACT-EU szerinti további előfinanszírozás keretében állnak rendelkezésre az orosz invázió következtében Ukrajnából menekülők befogadási és integrációs szükségleteinek sürgős kezelése céljából.

1.2. ábra: **Költségvetési hiány Magyarországon és az EU-ban**

Forrás: Európai Bizottság

A globális bizonytalanság és a magas infláció Magyarország adósságszolgálati költségeit is növeli. Az elmúlt években a magyar adósságkezelő a kedvező finanszírozási feltételeket kihasználva javította az államadósság szerkezetét. A futamidők

meghosszabbodtak, a kamatteher csökkent. Az adósság jelentős részét azonban még így is refinanszírozni kell az elkövetkezendő években, egy nagyobb kihívást jelentő makrogazdasági környezetben.

Magyarország adósságszolgálati költségei már jelentősen megemelkednek a magasabb inflációs várakozások, a központi bank államkötvényvásárlásainak lezárása és az Ukrajna inváziója óta kialakult óvatosabb globális hangulat miatt. A tízéves államkötvények hozama a 2021 eleji mintegy 2 %-ról 2022. május első felében közel 7,5 %-ra nőtt. További sebezhetőségeket rejt Magyarország devizafinanszírozástól való függése, valamint a lakosság által tartott államkötvények nagy volumene. E kötvények egy részét a lakossági befektetők rövid határidővel, minimális költséggel visszaválthatják. Ezek a kötvények jelentős finanszírozási igényt teremthetnének az állam számára, ha hirtelen lecsökkenne a lakossági befektetők bizalma.

A lakásárak szárnyalása ingatlanpiaci kockázatokra utal. A lakásárak nominális értelemben több mint kétszeresére nőttek 2013 és 2020 között, ami a legnagyobb növekedés az EU-ban. E növekedés a világválság kezdete után is folytatódott. A kormányzati támogatási programok felpörgették a saját tulajdonú lakások iránti keresletet, az új lakások építését azonban visszafogta a kapacitások hiánya és a költségek emelkedése. Megnőtt a lakások túlértékelésének kockázata, különösen a budapesti piacon, amely vonzóbb a nemzetközi befektetők és az idegenforgalom számára. A háztartások eladósodása a többi uniós tagállamhoz képest alacsony, de az utóbbi időben felgyorsult, és a kamatlábak emelkedése nehézségeket okozhat egyes hitelfelvevők számára. Az Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT) szerint az e területre vonatkozó makroprudenciális politikák csak részben megfelelőek és elégségesek. Ezért 2022 februárjában figyelmeztetést adott ki Magyarország számára, amelyben felkérte, hogy kezelje ezeket a kihívásokat (lásd a 16. mellékletet).

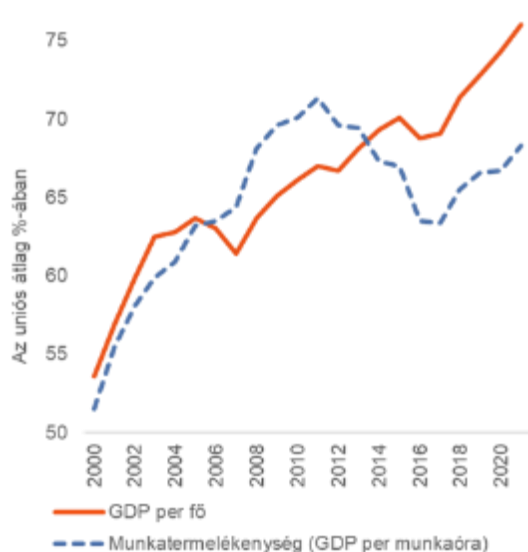
Fokozni kell a termelékenység növekedését

Bár Magyarországon az elmúlt évtizedben erőteljes volt a gazdasági növekedés, a termelékenység növekedése ebben az időszakban megtorpant. 2010 óta a magyar GDP növekedése főként a munkaerő-állomány növekedésének volt köszönhető. A 20–64 évesek foglalkoztatási rátája a 2010. évi 62 %-ról 2021-ben 78,8 %-ra nőtt, amely jóval meghaladja a 73,1 %-os uniós átlagot. A foglalkoztatás bővülése azonban már 2019-ben lelassult, és sok vállalkozás számára nehézséget jelentett a szakképzett munkaerő felvétele. A kormány célja, hogy a foglalkoztatási ráta 2030-ra elérje a 85 %-ot. A foglalkoztatással ellentétben a munkatermelékenység uniós átlaghoz viszonyított elmaradása 2010 óta nem csökkent. Egy magyar munkavállaló átlagosan 32 %-kal kevesebb hozzáadott értéket teremt egy átlagos uniós munkavállalónál, ha kiszűrjük a Magyarországra jellemző alacsonyabb árszint és hosszabb munkaidő hatását.

A hosszú távú növekedés biztosításához újból a termelékenységre kell összpontosítani. Magyarország számára prioritás, hogy a munka- és erőforrás-igényes összeszerelési tevékenységek helyett egyre fejlettebb és termelékenyebb feladatokat végezzen a globális értékláncokon belül. Ehhez több innováció és jobban működő piacok szükségesek. Magyarországnak e célok eléréséhez több magasan képzett munkavállalóra és támogatóbb üzleti környezetre van szüksége. Az ország jelenleg az innovációs eredménytábla lemaradói közé tartozik, teljesítménye az uniós átlaghoz képest csökken (lásd még a 9. mellékletet). Magyarország az Európa 2020 stratégia oktatási célkitűzéseit sem teljesítette: 2010 óta nőtt a korai iskolaelhagyók aránya, a felsőfokú végzettségűeké pedig továbbra is jóval elmarad az uniós átlagtól. A magyar kormány előmozdítja és támogatja az exportorientált beruházásokat, ugyanakkor több, hazai piacra szánt szolgáltatás esetében fokozódó állami beavatkozás volt

megfigyelhető. Ez a fokozott beavatkozás ágazatspecifikus adók, személyre szabott jogszabályok és üzleti tranzakciókat befolyásoló kormányzati határozatok formáját öltötte. E beavatkozások visszafogták a versenyt és akadályozták a hatékonyabb vállalatok növekedését. Az üzleti környezet tekintetében további kihívást jelentenek a korrupcióellenes kerettel, az igazságszolgáltatás függetlenségével és a jogalkotás minőségével kapcsolatos hiányosságok¹.

1.3. ábra: **Egy főre jutó GDP és munkatermelékenység az EU-hoz viszonyítva**

(1) Vásárlóerő-egységben

Forrás: Eurostat

Magyarországon az elmúlt évtizedben javult az életszínvonal, de a növekedés gyümölcsei egyenlőtlenül oszlottak meg.

Ezt alátámasztja a szociális jogok európai pilléréhez kapcsolódó szociális eredménytábla (lásd az 12. mellékletet). A foglalkoztatás növekedésének és a magasabb béreknek köszönhetően 2010 óta több mint 1 millió magyart sikerült kiemelni a súlyos anyagi nélkülözésből². A 9,7 milliós lakosságból

azonban mintegy 1 millióan továbbra sem képesek megfizetni az elfogadható életszínvonalhoz szükséges alapvető javakat. Az adó- és szociális ellátórendszer a több gyermeket nevelő, magasabb jövedelmű családokat előnyben részesíti. Magyarországon leginkább ők profitálnak az egykulcsos személyi jövedelemadóból, a gyermekek után járó szja-kedvezményből, a lakhatási támogatásokból és a támogatások egyéb formáiból. A stabil munkaviszonnal nem rendelkező családok szociális védőhálója azonban az elmúlt 10 évben meggyengült, és a szociális védelmi rendszer továbbra sem biztosít kellő védelmet a munkanélküliek és az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók számára. A hátrányos helyzetű háztartások egyik fő bevételi forrását jelentő szociális ellátások sok év óta nem tartanak lépést a megélhetési költségekkel. A legszegényebb magyarok ezért még szegényebbek lettek. A szegénység és a társadalmi kirekesztettség összefügg a Magyarországon belüli jelentős területi különbségekkel is. Az ország csatlakozása óta minden magyar régió közelebb került az uniós átlaghoz, néhányuk azonban továbbra is az EU legkevésbé fejlett régiói közé tartozik. Emellett a régiókon belüli különbségek is jelentősek (lásd még a 15. mellékletet).

Az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak elérése terén Magyarország teljesítménye összhangban van a többi uniós ország teljesítményével.

Bár Magyarország a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos több mutató tekintetében javulást ért el (2., 6., 11., 12. és 13. fenntartható fejlődési cél), e mutatók jelenlegi értéke továbbra is elmarad az uniós átlagtól. Ami a méltányosság területét érinti, Magyarország jól teljesít a növekedéssel, foglalkoztatással és szegénységcsökkentéssel kapcsolatos mutatók tekintetében (1. és 8. fenntartható fejlődési cél). Teljesítménye az egészségügyi mutatók (3. fenntartható fejlődési cél) tekintetében is javul, de az oktatással és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos bizonyos területeken nagyobb előrelépésre van szükség (4., 5. és 10. fenntartható fejlődési cél).

¹ Lásd még az OECD Magyarországról szóló, 2021 júliusában közzétett legfrissebb gazdasági felmérését, amely részben az Európai Bizottság 2020. évi országjelentésén és 2021. évi jogállamisági jelentésén alapul.

² Súlyos anyagi nélkülözésben élnek azok számítanak, akik a megfelelő életvitel szempontjából a legtöbb ember által kívánatosnak vagy nélkülözhetetlennek

tartott 9 termékből legfeljebb hármat tudnak megengedni maguknak.

Magyarország vegyes eredményeket ért el a termelékenységgel kapcsolatos mutatók tekintetében (8. és 9. fenntartható fejlődési cél), továbbá fel kell zárkóznia a felnőttkori tanulással kapcsolatos mutatók tekintetében (4. fenntartható fejlődési cél) (lásd még az 1. mellékletet).

Magyarország a zöld és digitális átállás korai szakaszában van

A szakpolitikai törekvések visszafogottsága miatt Magyarországon vontatottan halad a zöld átállás. Bár Magyarország hazai energiaforrásai szűkösek, a gazdaságpolitika a globális értékláncok erőforrás-igényes termelési feladatainak bevonására összpontosít, miközben a szabályozott energiaárak nem ösztönzik a háztartásokat az importált fosszilis tüzelőanyagok hatékony felhasználására. Következésképpen Magyarországon az uniós átlagnál több energiára és nyersanyagra van szükség egységni jövedelem előállításához. A többi uniós országra jellemző általános tendenciával ellentétben a magyar gazdaság erőforrás-termelékenysége az elmúlt évtizedben nem javult. A lakóépületek rossz energiahatékonysága és a szennyező lakossági fűtési módszerek károsítják a levegő minőségét, és népegészségügyi kockázatot jelentenek. A közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás jelentősen, 2013 és 2019 között 46 %-kal nőtt, jóval meghaladva az EU-ban ugyanezen időszakban tapasztalt 8 %-os átlagos növekedést. A települési hulladék újrafeldolgozási aránya alacsony, sőt az elmúlt években még csökkent is. A magyar energia- és klímatervben 2030-ra kitűzött megújulóenergia- és energiahatékonysági célok ambíciója alacsonynak tekinthető. A zöld átállás következtében egyes ágazatok valószínűleg súlyukat veszítik vagy átalakulnak, és emiatt a magyar munkavállalók mintegy 4 %-a szorulhat majd továbbképzésre vagy átképzésre. Az energiaágazatban tapasztalható munkaerőhiány akadályozhatja a klímasemlegességre való átállást (lásd a 6. mellékletet).

Magyarország lemaradásban van a digitális átállás terén. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI) alapján Magyarország 2021-ben a 27 uniós tagállam között a 23. helyen állt (lásd a 8. mellékletet). Az IKT-készségek fejlesztése és a digitális technológiák munkahelyi integrálása elengedhetetlen a gazdaság és a társadalom digitális átalakulásához. Magyarországon a jelenleginél több közszolgáltatást lehetne online nyújtani, és nagyobb hangsúlyt kellene helyezni a felhasználókra.

JÖVŐBENI PRIORITÁSOK

Magyarországnak a több évtizede zajló felzárkózás folytatása érdekében a fő strukturális kihívásokra kell összpontosítania erőfeszítéseit. A hosszú távú növekedési kilátások biztosítása érdekében Magyarország számára kulcsfontosságú az üzleti környezet és az intézmények javítása, a népesség elöregedéséből eredő költségvetési kockázatok kezelése, és a zöld átállás előmozdítása. Magyarországnak fokoznia kell a munkaerőpiacra, az egészségügyre, az oktatásra és a készségfejlesztésre vonatkozó szakpolitikai ambícióit is. Magyarország a regionális és régió belüli különbségek megszüntetésével ösztönözhetné a hosszú távú, fenntartható és inkluzív növekedést, és fellendíthetné a kevésbé fejlett régióinak gazdasági potenciálját.

A népesség elöregedése és az egyenlőtlenségek nyomást gyakorolnak a magyar nyugdíjrendszerre

A népesség elöregedés államháztartási hatásainak kezeléséhez határozott szakpolitikai fellépésre van szükség. Magyarország munkaképes korú népessége 2030-ig várhatóan 4 %-kal, azaz mintegy 250 000 fővel csökkenni fog. Magyarországon jelenleg körülbelül három munkaképes korú ember jut egy idősrre. 2070-re ez az arány kettő alá csökken. A népesség elöregedésével várhatóan fokozatosan növekedni fognak az egészségügyre, a tartós ápolás-gondozásra és a nyugdíjakra fordított állami kiadások. A nyugdíjkiadások előre jelzett hosszú távú növekedése Magyarországon az egyik legmagasabb az EU-ban. Az előrejelzések szerint GDP-arányosan a 2019. évi 8,3 %-ról 2070-re 12,4 % fölé emelkedik, tovább növelve a jövőbeli adófizetők terheit. A

Bizottság előrejelzései szerint az elöregedéssel kapcsolatos kiadások kezelése nélkül egy évtizeden belül Magyarország államadóssága is növekedni kezd majd. Az európai referenciaértékek alapján Magyarország hosszú távon várhatóan jelentős kihívásokkal szembesül (a magyar államadósság fenntarthatóságának részletesebb elemzését lásd a 19. mellékletben).

Az elmúlt évtized szakpolitikai intézkedései visszafordítottak néhány korábbi nyugdíjreformot. 2009-ben és 2012-ben számos jelentős nyugdíjreform javította a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát, például 2009-ben a kötelező nyugdíjkorhatár 2022-ig végrehajtandó, 62 évről 65 évre történő fokozatos emelése és a tizenharmadik havi nyugdíj kivezetése, valamint 2012-ben a legtöbb korendeményes nyugdíjlehetőség megszüntetése. A későbbi intézkedések viszont fokozták a fenntarthatósági kihívást; ilyen volt például a 40 év szolgálati idővel rendelkező nők új korendeményes nyugdíjazási rendszere, valamint a 13. havi nyugdíj közelmúltbeli újbóli bevezetése. Ez utóbbi intézkedés évente a GDP mintegy 0,9 %-ával növeli a nyugdíjkiadásokat (2021. évi jelentés az idősödésről).

A magyar nyugdíjrendszer egyes módosításai nemcsak költségesek, hanem növelik a nyugdíjasok közötti egyenlőtlenséget is. Az adó- és a nyugdíjrendszer 2012 utáni változásai az előrejelzések szerint növelik a magas bérrel nyugdíjba vonuló utáni nyugdíjkiadásokat. Az ő nyugdíjaik azért érhetnek el magas szintet, mivel a nyugdíj alapját képező jövedelemnek nincs felső határa, és a nyugdíjnak nincs maximuma³. A nyugdíj alapját képező

³ A nyugdíjalapot képező jövedelem az egyén által igénybe vehető nyugellátás kiszámításának alapja. Számításakor a szolgálati idő alatt szerzett bruttó jövedelemből kivonják a megfizetett adó- és társadalombiztosítási járulékokat. Magyarországon a

jövedelem korlátját a nyugdíjárulékok felső határának 2013-as megszüntetésekor törölték el. A nyugdíj alapját képező jövedelmet a 2011-ben bevezetett egykulcsos személyi jövedelemadó is növelte, főként a magas keresetűek esetében. A skála másik végén a nyugdíjminimum 2008 óta nominálisan nem emelkedett. Mindez hozzájárul a nyugdíjasok közötti jövedelmi egyenlőtlenségek növekedéséhez, ami a jövőben sürgető társadalmi kérdéssé válhat.

Az idősebb nyugdíjasok és a közelmúltban nyugdíjba vonultak közötti jövedelmi különbségek szintén növekednek.

Magyarországon a nyugellátások a szolgálati idő alatti átlagkereseteken alapulnak, amelyeket a nyugdíjba vonulást egy évvel megelőző időpontig a nettó átlagbérek növekedésének megfelelően újraértékelnek. A nyugdíjba vonulást követően a nyugdíjakat a fogyasztói árakkal indexálják. Az elmúlt 6 évben a nyugdíjak évente 2,7 %-kal, a bérek viszont ennél gyorsabban, átlagosan 9,6 %-kal nőttek. Ennek eredményeként a 2022-ben nyugdíjazottak nyugellátása névértéken több mint 40 %-kal magasabb volt azokénál, akik ugyanolyan hosszú szolgálati idő után, de 6 évvel korábban vonultak nyugdíjba.

Magyarország hosszú távú növekedési kilátásainak biztosításához megfelelő készségekkel kell felvértezni az embereket

A szociális jogok európai pilléréhez kapcsolódó szociális eredménytábla szerint az oktatási eredmények Magyarországon elmaradnak az uniós átlagtól. Magyarország nem teljesítette az Európa 2020 stratégiában a korai iskolaelhagyás csökkentésére és a felsőfokú végzettségűek arányának növelésére vonatkozóan kitűzött céljait. Az európai

nyugdíjalapot képező jövedelem számítása degresszív módon történik: egy adott összeghatáron felül csak az egyén jövedelmének egy meghatározott hányadát veszik figyelembe.

trendekkel ellentétben Magyarországon az elmúlt évtizedben nőtt a korai iskolaelhagyók aránya: 2021-ben 12,0 % volt, vagyis meghaladta a 9,7 %-os uniós átlagot. A korai iskolaelhagyás aránya magasabb a legkevésbé fejlett körzetekben, és hatszor magasabb a romák körében, mint a nem romák körében. A felsőfokú végzettségű 25–34 évesek aránya 2010 óta nőtt, de továbbra is a legalacsonyabbak között van az EU-ban. Magyarországon a felnőttkori tanulásban részt vevők aránya éppen csak meghaladja az uniós átlag felét. A digitális készségek is hiányosak, különösen a szegényebbek körében. A két legalacsonyabb jövedelmi kvartilisben a magyarok mindössze 13 %-a, illetve 18 %-a rendelkezik legalább alapvető digitális készségekkel. Ezek a legalacsonyabb százalékos arányok közé tartoznak az EU-ban (lásd még a 13. mellékletet). E kihívások kezelése kulcsfontosságú ahhoz, hogy Magyarország hozzá tudjon járulni a készségekkel kapcsolatos, 2030-ra kitűzött uniós kiemelt cél eléréséhez.

A magyar iskolarendszer jobban is támogathatná a társadalmi mobilitást.

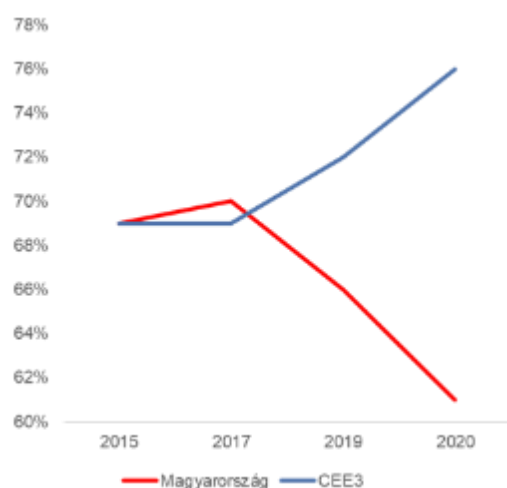
Magyarországon a különböző oktatási pályák közötti teljesítményalapú választás 10 éves korban kezdődik. Ennek következtében az alulteljesítő tanulók korán elkülönülnek a jól teljesítőktől. A hátrányos helyzetű gyermekeknek csak kis esélyük van a magasabb szintű oktatási pályákra való bekerülésre⁴. A 2019. évi szakképzési reformmal megszűnt az a lehetőség, hogy a hároméves szakközépiskolák tanulói a formális nappali oktatás keretében érettségi bizonyítványt szerezzenek. Az oktatás terén megmutatkozó egyenlőtlenség csökkentheti a társadalmi mobilitás lehetőségét. Az alacsony jövedelmű családoknak az EU országai közül Magyarországon van a legkisebb esélyük arra, hogy megközelítsék országuk átlagos jövedelmi szintjét. Az iskolarendszer alacsony szintű hatékonysága és méltányossága valószínűsíthetően összefügg a tantervi szabadság alacsony szintjével, az iskolákon belüli társadalmi-gazdasági sokszínűség hiányával, valamint a tanárok alacsony fizetésével.

⁴ 2021-ben 116 680 fő jelentkezett felsőoktatásba, közülük csak 636 volt hátrányos helyzetű.

A tanárihiány egyre nagyobb problémát jelent.

Az összesített mutatók, mint például a diák-tanár arány, nem jeleznek akut tanárihiányt Magyarországon. Egy részletesebb elemzés azonban kimutatta, hogy bizonyos területeken – például a matematika, a természettudományok és az idegen nyelvek terén – hiány mutatkozik. A tanárihiány az iskolarendszer széttagozottságával is összefügg, mivel a 2020/2021-es tanévben az általános iskolák felének kevesebb mint 150 diákja volt. A képzett tanárok hiánya különösen azokat az iskolákat sújtja, ahol nagy a hátrányos helyzetű diákok aránya. A magas munkateher és a különösen alacsony pályakezdő fizetések miatt a tanárképző intézményekben végzetek több mint fele más szakmában helyezkedik el. Európában a magyar tanárok töltik a legtöbb órát tanítással, és a támogató személyzet létszámihiánya miatt sokuknak tanításon kívüli feladatokat – például napközis gyermekfelügyeletet – is el kell látnia. A tanári fizetések az OECD-tag uniós országok közül itt a legalacsonyabbak, és az egyéb felsőfokú végzettségűek fizetésének csupán 58–66 %-át teszik ki, az oktatási intézmény szintjétől függően. Emellett az iskolák központosított irányítása miatt az iskolavezetők csak korlátozott módon és eszközökkel tudnak ösztönzőleg hatni a tanári munka színvonalára.

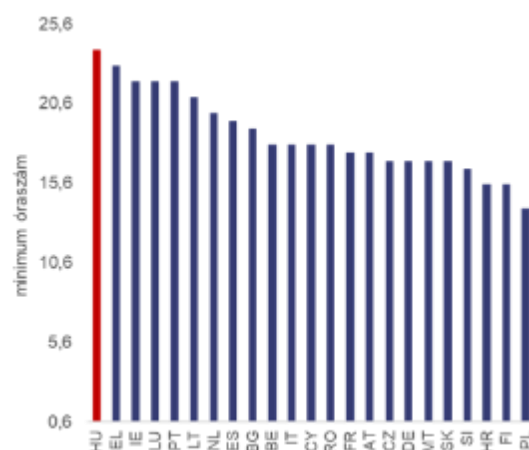
2.1. ábra: A tanári fizetések összevetése a felsőfokú végzettségű munkavállalók keresetével

(1) Felső tagozatos tanárok fizetése
(2) CEE3: CZ, PL, SK

Forrás: OECD

2.2. ábra: A tanárok kötelező tanítási óráinak száma

Forrás: Eurydice

Magyarországon nincs elég felsőfokú végzettségű a magasan képzett munkavállalók iránti növekvő kereslet kielégítéséhez.

A felsőoktatásba belépők száma az elmúlt évtizedben csökkent, ami a demográfiai tendenciákat, a közoktatás gyenge teljesítményét, és az államilag finanszírozott helyek számának csökkenését tükrözi (lásd a 13. mellékletet). A felsőoktatásba jelentkezők száma 2011 és 2021 között évi 102 ezerről 69 ezerre, a felvettek száma pedig 67 ezerről 51 ezerre csökkent. 2022 óta a 25 év alatti munkavállalók mentesülnek a személyi jövedelemadó alól, ami a foglalkoztatás szempontjából pozitív lehet, de tovább csökkentheti a felsőoktatásba jelentkezők számát. Az alapképzésben részt vevő hallgatók több mint egyharmada nem fejezi be tanulmányait; a lemorzsolódási arány különösen magas az informatikai, mérnöki és természettudományos szakokon. A 25–34 évesek körében a természettudományos és mérnöki diplomások aránya továbbra is elmarad az uniós átlagtól, sőt 2015 óta még csökkent is, ami korlátozza Magyarország innovációs képességét. A legtöbb magyarországi állami egyetem irányítását és finanszírozását magán vagyongazdálkodási alapítványokra bízta. Az egyetemek irányításával kapcsolatos fontos döntéseket az újonnan létrehozott kuratóriumok hozzák meg, amelyek tagjait a kormány nevezi ki életre szólóan, és amely tagok többsége közel áll a

kormányzathoz⁵. Továbbá az egyetemi alkalmazottak közalkalmazotti jogviszonya munkaviszonnyá alakult, ami csökkenti az elbocsátással szembeni védelmüket. Ezek a változások összességükben aggályokat vetnek fel a tudományos élet szabadságával és az oktatás minőségével kapcsolatban.

Az egészségügyi szolgáltatások megelőzésre való összpontosítása javítaná az egészségügyi mutatókat

Magyarországon javult a várható élettartam, de még mindig alacsonyabb az uniós átlagnál. A születéskor várható élettartam 2020-ban 75,7 évre nőtt, de továbbra is csaknem 5 évvel elmarad az uniós átlagtól. A várható élettartam nemek és iskolázottsági szint szerinti egyenlőtlenségei nagyobbak, mint a legtöbb uniós országban. Például a 30 éves magyar férfiak között a legalacsonyabb iskolai végzettségűek várható élettartama közel 11 évvel rövidebb, mint a felsőfokú végzettségűeké.

Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a megelőzésre. A megelőzhető halálozás magyarországi aránya a legmagasabbak között van az EU-ban, ami részben olyan viselkedési kockázati tényezőkre vezethető vissza, mint a dohányzás, az alkoholizmus vagy az egészségtelen táplálkozás. A megelőző egészségügyi ellátás évek óta nem tart lépést az igényekkel. A megelőző ellátásra fordított egészségügyi kiadások aránya 2010 és 2019 között csökkent, negatív hatást gyakorolva a magyarok egészségére. Például a legtöbb uniós országra jellemző általános tendenciával szemben csökkent a rákszűrés aránya. 2019-ben öt nemzeti egészségügyi program indult, bővítve a népegészségügyi és megelőző egészségügyi szolgáltatások finanszírozását. A világjárvány azonban többször is megszakította a szűrési

programokat, így azok eredményei még nem értékelhetők.

Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés hatékonyságának és méltányosságának javításához meg kell erősíteni az alapellátást. A magasabb szintű szakellátás hivatalos „kapuőrei” a háziorvosok. Az általuk végezhető szakellátások köre viszont korlátozott, ezért sok szakorvosi és kórházi beutalót állítanak ki. Magyarországon nagy különbségek vannak az alapellátáshoz való hozzáférés terén, mivel a háziorvosi praxisok főként a szegényebb területeken maradnak betöltetlenül. A közelmúltbeli reformok fokozott együttműködésre ösztönzik a háziorvosokat, ami hatékonyabbá teheti az alapellátást. A kormány lehetővé kívánja tenni a háziorvosok számára, hogy többféle szakellátást nyújtsanak, ha rendelkeznek a szükséges képesítésekkel.

A kórházi hálózat széttagolt, a kórházi ágyak száma magas (lásd a 14. mellékletet). Az EU országai közül a betegek Magyarországon töltik a leghosszabb időt a kórházakban, mivel az ambuláns műtétek aránya továbbra is alacsony a többi uniós országhoz képest. Az elavult kórházfinanszírozási rendszer és az egészségügyi intézmények alacsony döntéshozatali autonómiája több alkalommal is a kórházak adósságának felhalmozódásához vezetett. Ez terven felüli költségvetési kiadásokat eredményezett. A fekvőbeteg-ellátás költséghatékonyságának javítása és a kórházak strukturális adósságfelhalmozásának enyhítése érdekében a kormányzat felülvizsgálja az esetalapú finanszírozást. 2020-ban a kórházi hálózat reformja is megkezdődött: megyei szinten központosítottak több ellátási szolgáltatást és adminisztratív funkciót.

Magyarország jelentős intézkedéseket hozott a hálapénzek megszüntetése és az orvoshiány kezelése érdekében. Magyarország egészségügyi rendszere évek óta munkaerőhiánnyal küzd, főként az alacsony bérek miatt. Az egészségügyi szakemberek hiánya különösen érezhető bizonyos szakmákban, például az ápolók

⁵ Az összesen 106 tagból 16 kötődik a tudományos élethez (pl. korábbi rektorok, a Tudományos Akadémia tagjai), 36 vállalatvezető, 54 pedig a kormány vagy a kormánypárt tagja.

között, valamint a ritkán lakott és hátrányosabb helyzetű területeken. A 2021-ben bevezetett orvosi béremelési program 2021–2023 során átlagosan 200 %-os fizetésemelést biztosít az orvosok számára. Ennek fejében kifejezetten megtiltják számukra a hálapénz elfogadását, és csak külön engedéllyel vállalhatnak másodállást, akár a magán-, akár az állami egészségügyi ellátásban.

A munkaerőpiaci intézményrendszer és a szociális védőháló jobban is előmozdíthatná a méltányosságot és a növekedést

Magyarország munkaerőpiaca összességében jó állapotban van, de még jelentős kihívások állnak előtte. Kezeleni kell például a kisgyermekes és a korengedményes nyugdíjkorhatárt elérő nők, valamint a hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatási rátájának problémáját. A kisgyermekes anyák általában hosszú ideig nem dolgoznak, részben a gyermekgondozási helyek szűkössége miatt. 2019-ben a 3 év alatti gyermekeknek csupán 17 %-a járt gyermekgondozási intézménybe; ez az arány nem éri el az uniós átlag felét⁶. A gyermekgondozási férőhelyek száma a célzott programoknak köszönhetően fokozatosan nő, de az ezeket biztosító intézmények is munkaerőhiánnyal küszködnek. Bizonyos hátrányos helyzetű csoportok – például az alacsony képzettségűek, a tartósan munkanélküliek, a fogyatékossgal élők és a romák – foglalkoztatási rátáját jelentős mértékben növelni lehetne. A munkanélküliség Magyarországon földrajzilag is koncentrálódik, főként a kevésbé fejlett régiókban és a vidéki térségekben jellemző. Az érintett hátrányos helyzetű csoportokat készségfejlesztéssel és

aktív álláskeresői segítségnyújtással lehetne még jobban támogatni. Az álláskereső Magyarországon korlátozott segítséget kapnak, és a regisztrált álláskeresőknél csak a fele részesül pénzügyi ellátásban. A munkanélküli ellátás (álláskeresői járadék) időtartama az EU-ban itt az egyik legrövidebb, mindössze 3 hónap, viszont a regisztrált álláskereső átlagosan csak 16 hónap alatt találnak munkát. Az álláskeresői járadék hosszabb ideig történő folyósítása lehetővé tenné ezeknek az embereknek készségeik fejlesztését és a készségeiknek jobban megfelelő munkák vállalását, vagyis a termelékenyebb munkavégzést. E kihívások kezelésével Magyarország hozzájárulhatna a foglalkoztatásra vonatkozó, 2030-ra kitűzött uniós kiemelt cél eléréséhez.

Magyarországon jelentősen csökkent a szegénység kockázata, de anyagi okból sokan még mindig nem tudják kielégíteni alapvető szükségleteiket. Az anyagi és szociális nélkülözésben élők magyarországi aránya továbbra is a legmagasabbak között van az EU-ban, különösen a gyermekek esetében. A szegénység és a társadalmi kirekesztés konkrét csoportokra és területekre koncentrálódik. A nemzeti adatok alapján a romák szegénységi rátája 3–4-szer magasabb, különösen a regionális különbségek, valamint a munkaerőpiachoz és a minőségi közszolgáltatásokhoz való korlátozottabb hozzáférésük miatt.

Az elmúlt évtizedben a stabil munkaviszonnyal nem rendelkező magyar családok szociális védőhálója meggyengült. Míg a szegény háztartások medián jövedelme 2017-ben 16,7 %-kal maradt el a szegénységi küszöbtől, ez a „szegénységi rés” 2020-ban 27,9 %-ra nőtt⁷. Az adórendszer a magas marginális jövedelemadó-kulcs és a magas fogyasztási adók miatt aránytalanul nagy terhet ró az alacsonyabb jövedelmű munkavállalókra. Az alacsony jövedelmű családok a gyermekek utáni jövedelemadó-kedvezményt kisebb mértékben tudják igénybe venni. Az alacsony

⁶ Ez az arány 2020-ban 10,5 %-ra csökkent. Ez azonban vélhetőleg csak a Covid19-világjárvány átmeneti következménye: a járvány alatt számos gyermekgondozási intézmény kényszerült ideiglenesen bezárni, és sok szülő vélhette, hogy gyermekét biztonságosabban otthon tartania. A legújabb nemzeti adatok szerint a beiratkozott gyermekek száma 2021-ben meghaladta a 2019. éviét.

⁷ A küszöbérték a nemzeti mediánjövedelem 60 %-a. A szegénység kockázatának kitett személy az, akinek jövedelme nem éri el ezt a szintet.

jövedelmű háztartások fő jövedelemforrásai a közmunkabérek, a jövedelem pótló szociális támogatások és a családi pótlék. Ezek a fő jövedelemforrások egy évtizede nem tartanak lépést a megélhetési költségekkel. A munkanélküliek és az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók szociális védelme terén továbbra is hiányosságok tapasztalhatók. A szabályozott lakossági energiaárak 2014 óta nem változtak, így részben megvédték a háztartásokat a nyersanyagárak közelmúltbeli emelkedésétől. Ez a támogatás azonban nem a szegényeket célozza, és nem segíti azon alacsony jövedelmű, főként vidéki háztartásokat, amelyek szilárd tüzelőanyaggal fűtik otthonukat. A magyar települési önkormányzatok évente mintegy 180 ezer háztartásnak adnak némi ingyen tűzifát vagy barnakőszemet. Az emelkedő lakhatási költségek további kihívást jelentenek az alacsony jövedelmű családok számára, amelyek nehezen férnek hozzá az állami lakhatási támogatási programokhoz, mivel ezek megkövetelik, hogy a kérelmezők rendezett munkaviszonnyal rendelkezzenek, és ne legyen – például közüzemi számlákból eredő – köztartozásuk. Mindeközben egyre csökken a szociális bérlakások száma és minősége. E kihívások kezelése kulcsfontosságú ahhoz, hogy Magyarország hozzá tudjon járulni a szegénység csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött uniós kiemelt cél eléréséhez.

A magyar termelékenység növekedését elősegítené a piaci verseny fokozása

A magyar vállalkozások termelékenysége általában elmarad az uniós átlagtól, a kisebb cégek pedig különösen hátrányos helyzetben vannak. Ennek részben az az oka, hogy európai versenytársaikkal összehasonlítva a magyar vállalkozásokra kevésbé jellemző az innováció vagy a digitális technológiák alkalmazása. A kis- és középvállalkozásoknak csak a harmada vesz igénybe legalább háromféle digitális technológiát, szemben az 55 %-os uniós

átlaggal⁸. A fejlett digitális technológiák, például a nagy adathalmazok, a mesterséges intelligencia és a felhőalapú számítástechnika alkalmazása különösen csekély mértékű. A tudományos és a vállalkozói szféra közötti együttműködés az évek során nem javult, és továbbra is a nagyvállalatokra korlátozódik.

A versenykorlátok – különösen a szolgáltatások terén – akadályozzák a termelékenység növekedését. A vállalati szintű adatokon végzett gazdasági kutatások szerint a magyarországi termelékenységnövekedés 2010-es évekbeli lassulását nagyrészt az okozta, hogy lelassult az erőforrások hatékonyabb vállalkozásokhoz való átáramlása⁹. A szolgáltatási ágazat dinamikájának romlását az is jelzi, hogy csökkent az újonnan alapított vállalkozások száma. A magyar gazdaságban a versenynek számos akadálya van, melyek: gátolják az új versenytársak piacra lépését, visszafogják a termelékenyebb vállalkozások növekedési lehetőségeit, és túl sokáig tartják a piacon a legkevésbé hatékony vállalatokat.

Számos foglalkozásra vonatkoznak korlátozások, ami elriaszthatja a leendő vállalkozókat. Magyarországon mintegy 400 szakma gyakorlásához van szükség külön engedélyre vagy szakképesítésre. Noha az elmúlt években számos korlátozást már enyhítettek, ez továbbra is az egyik legmagasabb szám az EU-ban. Ezek a követelmények gyakran a közérdeket szolgálják, például azáltal, hogy minőségi vagy biztonsági minimumelőírásokat állapítanak meg. Azonban olyan foglalkozások esetében is előfordulnak, mint például a pincér vagy az ingatlankezelő, ahol kevésbé nyilvánvaló az ilyen előírások szükségessége. Más foglalkozások – például szakács vagy cukrász

⁸ Az Eurostat vállalati IKT-használatra és e-kereskedelempre vonatkozó felmérése 12 digitális technológiát sorol fel, az alapvető alkalmazásoktól kezdve (például weboldal megléte) a fejlett technológiákig (például a felhőalapú számítástechnika). Lásd még: <https://bit.ly/36vfhFw>

⁹ Muraközy B., Bisztray M. és Reizer B. (2019): „Productivity differences in Hungary and mechanisms of TFP growth slowdown” („Termelékenységkülönbségek és a teljesítményezőtermelékenység-növekedés lassulásának okai Magyarországon”). Elérhető itt: <https://bit.ly/3tAr265>

– esetében már vonatkoznak biztonsági előírások az általuk készített termékekre vagy a munkakörnyezetre, ami szükségtelenné teszi a külön képesítési követelményeket. A túlzott korlátozások ronthatják a termelékenységet azáltal, hogy akadályozzák a hatékonyabb vállalkozások piacra lépését és növekedését, és lassítják a munkavállalók ágazatok közötti áramlását.

A vállalkozások növekedését szabályozások és adók is gátolhatják, különösen a kiskereskedelem és a közműszolgáltatások terén.

Magyarországon tilos a 400 m²-nél nagyobb alapterületű kereskedelmi létesítmények építése, de a hatóságok adhatnak mentességet e szabály alól. A mentességekre vonatkozó kritériumok nem átláthatók és a hatóság döntésével szemben nincs jogorvoslati lehetőség. A cégek növekedését egyes ágazati adók is hátráltathatják. Például a kiskereskedelmi ágazatban 2020-ban bevezetett adó aránytalanul nagy terhet ró a nagyobb vállalatokra. Mind a boltok alapterületére vonatkozó szabályozás, mind a kiskereskedelmi adó gátolhatja a hatékonyabban működő kiskereskedők növekedését. A közműadót 2013 óta vetik ki a közműszolgáltatók tulajdonában álló fizikai hálózat hossza alapján. Ez szintén eltántoríthatja a vállalkozásokat a beruházásoktól. Emellett a távközlési vállalatokat 2012 óta terheli a telefonhívásokra és szöveges üzenetekre kivetett adó, ami hozzájárul a mobildíjcsomagok uniós összehasonlításban magas árához.

Magyarországon az állam az üzleti tranzakciókba történő beavatkozása esetén gyakran figyelmen kívül hagyja annak versenyre gyakorolt hatását. A közérdek számos tagállamban szerepet játszhat a vállalati összefonódások értékelésében, a magyar szabályozás azonban egyedülálló módon lehetővé teszi a kormány számára, hogy előre mentesítsen ügyleteket a versenyhivatali vizsgálat alól, így az egyáltalán nem történik meg. Az ilyen mentesítés megfosztja a döntéshozókat és a nyilvánosságot attól, hogy megérthessék a szóban forgó döntések gazdasági

következményeit. Átláthatatlan, hogy milyen feltételek mellett nyújtható e mentesség, és a döntéssel szemben nincs jogorvoslati lehetőség. 2014 óta több mint 30 ilyen beavatkozásra került sor. Ezek számos ágazatban befolyásolhatták a versenyt, például az energiaszolgáltatás, a banki szolgáltatások, a tankönyvkiadás, a termékenységi klinikák, a készpénzszállítás, a dohánykereskedelem, a távközlés és a média esetében. Az említett ágazatok közül többre már a beavatkozás előtt sem volt jellemző az élénk verseny. Más területeken az állami beavatkozás közvetlenül akadályozza a versenyt. Ide tartozik például a járművezetői vizsgabiztosok képzése, a hulladékgazdálkodás és -gyűjtés, valamint a mobilfizetés. Magyarországon számos szolgáltatás nyújtását kifejezetten erre a célra létrehozott állami vagy magánvállalatokra bízták, amelyeknek nincsenek versenytársaik.

A csődbe jutott vállalkozások szerkezetátalakítását akadályozhatják a lassú és költséges fizetésképtelenségi eljárások.

Az OECD a magyar fizetésképtelenségi eljárást a tagországok közötti összehasonlításban a legkevésbé hatékonyak közé sorolta, különösen az eljárások hossza és költsége miatt. Mindez magyarázatot adhat arra is, hogy a magyar bankszektorban a nemteljesítő hitelek aránya miért marad az uniós átlag felett. A csődbe jutott vállalkozóknak akár hét évet is várniuk kell a csődhöz vezető adósságaik elengedésére, ami megnehezíti számukra az újratekintést. Következésképpen – a felmérések szerint – a kudarctól való félelem a vállalkozói kedv egyik legfontosabb gátja Magyarországon. Kedvező fejlemény, hogy már megkezdődött a fizetésképtelenségi eljárások reformja. 2020 óta például a korábban előírt 67 %-os arány helyett a hitelezők egyszerű többsége elegendő egy vállalat megmentési tervének jóváhagyásához. Emellett egyszerűbbé váltak az eljárások, és engedélyezték a digitális kommunikációs csatornák használatát. Az Európai Bizottság és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank 2019 óta nyújt technikai támogatást e témában, az Igazságügyi Minisztérium pedig már kidolgozott egy reformkonceptiót, amelyet a kormánynak még jóvá kell hagynia.

Magyarország közbeszerzési piaca továbbra is ki van téve a versenyellenes gyakorlatoknak és a korrupciónak. A 2018–2020 közötti időszakban uniós összehasonlításban az egyik legmagasabb, 40 % körüli maradt az olyan eljárásokban odaítélt szerződések aránya, ahol mindössze egyetlen ajánlattevő volt. A hatóságok – az Európai Bizottság által az uniós források kezelése terén végzett egymást követő ellenőrzések megállapításaira válaszul – javították a közbeszerzés szabályszerűségének felügyeletét. Ezek a 2014-ben, 2015-ben és 2017-ben végrehajtott ellenőrzések súlyos, rendszerszintű hiányosságokat és szabálytalanságokat tártak fel, különösen a keretmegállapodások alkalmazásával kapcsolatban. A gyakorlatban azonban még nem állapítható meg, hogy megtörtént-e az összes korábban azonosított hiányosság kezelése. 2021-ben új kockázatok is felmerültek, amikor a közérdekű vagyonkezelő alapítványokat és az általuk irányított egyetemeket mentesítették a közbeszerzési szabályok hatálya alól. 2021 februárjában a kormány ambiciózus célt tűzött ki, amely szerint az egyajánlatos közbeszerzési eljárások arányát 15 % alá kell csökkenteni, de erre vonatkozó konkrét ütemterv nem jelent meg. A kormány kötelezettséget vállalt továbbá arra, hogy átfogó teljesítménymérési módszertant dolgoz ki, és megvizsgálja, hogy milyen intézkedésekkel lehet kezelni a közbeszerzési ágazat egyes problémáit, ideértve az egyajánlatos közbeszerzések által leginkább érintett ágazatokra és ajánlatkérő szervekre vonatkozó konkrét intézkedések bevezetését a verseny javítása érdekében.

Az intézmények megerősítése hozzájárulhatna a magyarországi vállalkozói szféra dinamizmusához.

Az elmúlt évtizedben a magyarországi üzleti környezet számos szempontból javult. Ebben az időszakban Magyarország fenntartotta a makrogazdasági stabilitást, és a vállalatok könnyebben jutottak finanszírozáshoz. A magyar vállalkozások

számára előnyt jelent a társasági adó mértéke, amely uniós összehasonlításban a legalacsonyabb. Emellett a kormány jelentős támogatást nyújt a vállalkozások beruházási projektjeihez. A munka adóterhe jelentősen csökkent, és a munkahelyvédelmi szabályok nagyobb mozgásteret biztosítottak a vállalkozásoknak az alkalmazotti létszám rugalmas kezeléséhez. Emellett a digitalizáció hatékonyabbá tette az adóigazgatást, bár a közigazgatás más területein még lenne lehetőség fejlesztésekre, például az online szolgáltatások bővítésére és a felhasználóbarát megoldások alkalmazására. Ezek a jellemzők vonzóvá tették Magyarországot a globális értékláncok költségérzékeny termelési folyamatai szempontjából (lásd még a 10. mellékletet).

A magyar adórendszer kedvező a vállalatok számára, ugyanakkor megkönnyítheti az agresszív adótervezést. Még ha Magyarország végre is hajtja az agresszív adótervezés visszaszorítására irányuló, a közelmúltban elfogadott európai és nemzetközi kezdeményezéseket, a vállalatok továbbra is felhasználhatják az adórendszert arra, hogy elkerüljék a méltányos arányú adófizetést az EU-ban. Magyarország az egyike azon két tagállamnak, amely nem alkalmaz forrásadót az EU-n kívülre irányuló jogdíj-, osztalék- és kamatfizetésekre. A nem uniós országokba irányuló jogdíj- és kamatfizetések Magyarországon nem adókötelesek, annak ellenére, hogy – bizonyos korlátozásokkal – levonhatók a vállalati adóalapból. Az agresszív adótervezés kockázatára utal az is, hogy magas és egyre növekszik az offshore pénzügyi központokból származó közvetlen külföldi befektetések állománya, amely 2020-ban a magyar GDP 30 %-ának megfelelő mértékű volt. Ezzel az összes magyarországi külföldi befektetés közel 15 %-át adta, ami az EU-ban a legmagasabb szintek közé tartozik. Az offshore pénzügyi központokba kiáramló jogdíj-, kamat- és osztalékfizetések aránya is jóval meghaladja az uniós átlagot.

Továbbra is vannak kihívások a korrupció és az igazságszolgáltatás függetlensége terén. Az intézmények színvonala nagymértékben befolyásolja a gazdaság

fejlődését, különösen egy olyan ország esetében, mint Magyarország, amelynek fokoznia kell a termelékenységet, és növekedési modelljét el kell mozdítania az egyszerű összeszerelési feladatoktól a globális értékláncokon belül magasabb hozzáadott értéket képviselő tevékenységek felé. Az Európai Bizottság Magyarországra vonatkozó 2021. évi jogállamisági jelentése hiányosságokat tárt fel a korrupció elleni küzdelemmel és az igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatban. Az igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatos aggályok elsősorban az Országos Bírósági Hivatal elnöke és az Országos Bírói Tanács hatásköreinek egyensúlyához, a Legfelsőbb Bíróság működéséhez, az Alkotmánybíróság szerepéhez és az ügyek elosztásának átláthatóságához kapcsolódnak. 2021 decemberében a kormány elhalasztotta a 2020–2022 közötti időszakra vonatkozó korrupcióellenes stratégiájában szereplő intézkedések többségének végrehajtását. Végrehajtásuk esetén ezek az intézkedések hozzájárultak volna a közintézményeket és az állami vállalatokat érintő korrupció hatékonyabb felderítéséhez és büntetőeljárás alá vonásához. A veszélyhelyzet időszakában Magyarország által bevezetett külön szabályok megnehezítették a közérdekű információkhoz való hozzáférést, ami elengedhetetlen a döntéshozatal független felügyeletéhez és a korrupcióellenes küzdelemhez^{10 11}.

A gazdaságpolitikai döntéshozatal csekély átláthatósága hatással lehet az üzleti környezetre. Magyarország alacsony pontszámot ért el az uniós tagállamok között a szociális párbeszéd, az érdekelteknek az elsődleges jog kidolgozásába való bevonása, a civil társadalommal folytatott konzultáció, valamint a jogszabálytervezetek tényleges eszközök használatával történő hatásvizsgálata terén. A

jogszabálytervezetekkel és azok hatásvizsgálataival kapcsolatos kötelező nyilvános konzultációra vonatkozó nemzeti szabályokat szisztematikusan figyelmen kívül hagyták. A közelmúltban jelentősen csökkent azon jogszabályok száma, amelyeket előzetesen konzultációra bocsátottak; az elmúlt három évben ezek száma elenyésző volt.

Ambiciózus szakpolitikák hozzájárulhatnak Magyarországnak zöld átállásához és csökkenthetnék az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget

Magyarország energiaágazata nagymértékben függ Oroszországtól a fosszilis tüzelőanyagok és a beruházások tekintetében. Magyarország energiamixének kétharmadát a kőolaj és a földgáz teszi ki. Magyarország egyetlen olajfinomítója elsősorban Oroszországból származó kőolajat használ fel, míg a nyersanyag mintegy 30 %-a származik más forrásból, nagyrészt a horvátországi Omišaljban lévő olajterminálból. A gáz esetében a belföldi fogyasztás háromnegyedét orosz importból, a fennmaradó hányadot pedig hazai termelésből fedezik¹². A 2020-ban a villamosenergia-termelés 46 %-át biztosító atomenergia-ágazat szintén függ az orosz technológiától, nukleáris üzemanyagtól és finanszírozástól.

A regionális gázösszeköttetések az import kismértékű diverzifikációját tennék lehetővé. Földrajzi elhelyezkedéséből adódóan Magyarország az Oroszországból

¹⁰ A világjárvány miatti veszélyhelyzet 2020. március 11. óta van érvényben, egy – 2020 júliusa és novembere közötti – megszakítással; a tervek szerint 2022. június 1-jén hatályát veszti.

¹¹ A Bizottság az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszeréről szóló, 2020. december 16-i (EU, Euratom) 2020/2092 európai parlamenti és tanácsi rendelet 6. cikkének (1) bekezdése alapján április 27-én értesítő levelet küldött Magyarországnak.

¹² Eurostat. 2020-ban Magyarország Oroszországból származó nyersolaj- és földgázimportja a teljes nyersolaj- és földgázimport 61 %-át, illetve 95 %-át tette ki. Ugyanakkor Magyarország jelentős mértékben exportált finomított olajtermékeket és földgázt a szomszédos országokba. Az említett energiaexportot leszámítva Magyarország Oroszországtól való importfüggősége az olaj esetében a bruttó belföldi felhasználás 17 %-át, a földgáz esetében pedig 76 %-át tette ki. Ez a becslés azzal a feltételezéssel készült, hogy a hazai termelést és a harmadik országokból származó importot teljes egészében belföldön használják fel.

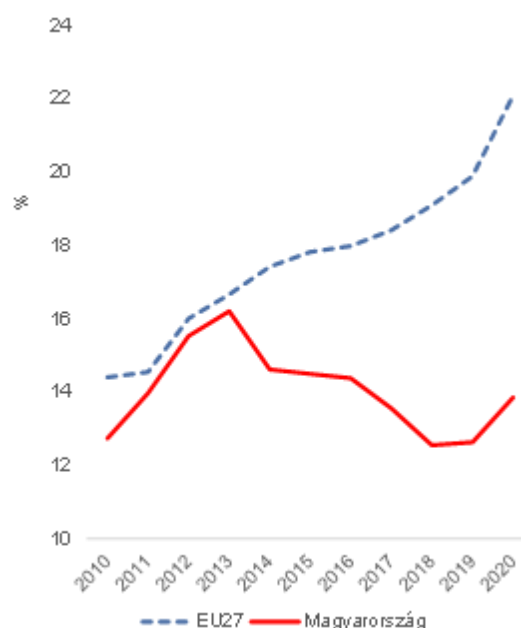
érkező gázimportra támaszkodik, és nincs közvetlen hozzáférése tengeren át érkező cseppfolyósított földgázhoz. Ezért Magyarország jelentős, 6,5 milliárd köbméter gáztároló-kapacitást tart fenn, ami az éves fogyasztás 60 %-ára elegendő. Ezt a kapacitást azonban az ország 2022 tavaszára nagyrészt kimerítette. Magyarország 2021-ben hosszú távú szerződést írt alá az orosz gáz beszerzésének folytatására. A szomszédos országokkal összeköttetést biztosító, már meglévő vezetékek csak korlátozott lehetőséget teremtenek a más forrásokból történő behozatalra.

Van mozgástér a megújuló energia arányának növelésére.

Magyarországon a megújuló energiaforrások aránya a bruttó végsőenergia-fogyasztáson belül az egyik legalacsonyabb (13,9 %) az EU-ban, és a nemzeti energia- és klímaterv célkitűzése szerint is csak 21 %-ra emelkedne ez az arány 2030-ra. Az Európai Bizottság szerint ez a célkitűzés nem kellően ambiciózus, de a kormány újabban azt tervezi, hogy a célértéket 23–25 %-ra emeli. A villamos energia legnagyobb részét jelenleg nukleáris forrásokból állítják elő Magyarországon, ezt az energiahordozót a fosszilis tüzelőanyagok, majd a megújuló energiaforrások követik. Magyarország célja, hogy a 2020. évi 61 %-hoz képest 2030-ra a villamos energia 90 %-át karbonszegény forrásokból állítsák elő. A nukleáris energia mellett Magyarország nagyobb mértékben kíván támaszkodni a napenergiára, miközben a szélenergiában és a geotermikus energiában rejlő lehetőségek továbbra is kihasználatlanok, többek között adminisztratív akadályok miatt. Például lakott területek 12 km-es körzetében nem engedélyezett új szélerőművek telepítése, ami gyakorlatilag lehetetlenné teszi, hogy Magyarországon bárhol új szélerőművet létesítsenek. A magyar villamosenergia-hálózat fejlesztésre szorul ahhoz, hogy növelni lehessen a megújuló energiaforrások alkalmazását. Emellett egyszerűsíteni lehetne a megújuló energiaforrásokkal üzemelő erőművek építésére vonatkozó engedélyezési eljárásokat¹³.

¹³ A további részleteket lásd: Eclareon (2022): Barriers and Best Practices for Wind and Solar Electricity in the EU27

2.3. ábra: **A megújuló energia aránya Magyarországon uniós összehasonlításban**

Forrás: Eurostat.

Magyarországon továbbra is komoly energiamegtakarítási lehetőségeket rejt az épületek felújítása.

Magyarország nem teljesítette a primer- és végsőenergia-fogyasztás csökkentésére vonatkozó 2020-as céljait. Különösen a lakóépületek energiahatékonyságát lehetne javítani. A lakóépületek felújítása egybeesne a társadalom igényeivel, mivel a lakosság közel egynegyede él olyan lakásban, ahol beázik a tető, nedvesek vagy penészesek a falak. Az energiahatékonyság javításához és a környezetbarátabb fűtési rendszerekhez jelenleg nyújtott pénzügyi ösztönzők nem tűnnek elegendőnek ahhoz, hogy a magyar ingatlanulajdonosok szélesebb körben vegyék igénybe ezeket. Az új lakások esetében támogatást biztosít a nemzeti bank Zöld Otthon jelzáloghitel-programja, amelynek keretét 2022 tavaszán megemelték a jelentős kereslet miatt. A lakásfelújításokhoz 2022 végéig ideiglenes program keretében állami támogatás igényelhető, amelyből a felújítási költségek akár fele finanszírozható. A

and UK, Final Report (A szél- és napenergiával kapcsolatos akadályok és bevált gyakorlatok az EU 27 tagállamában és az Egyesült Királyságban, zárójelentés, 2022. március). Elérhető itt: <https://bit.ly/3wHfIMT>

programnak azonban nincs energiamegtakarításhoz kötődő feltétele, és a gyakorlatban kizárja a legkiszolgáltatottabb családokat, amelyek egy házfelújítás jellemző költségeinek még a felét sem tudják fedezni. Ezenkívül a szabályozott energiaárak, amelyek szintje a háztartások jövedelmétől vagy fogyasztási szintjétől függetlenül egységesen alacsony – nem ösztönzik az energiamegtakarítást¹⁴. Eközben az új lakásokra vonatkozó szigorúbb környezetvédelmi előírások alkalmazását 18 hónappal, 2022. július 1-jéig elhalasztották.

A közlekedési ágazat szintén hozzájárulhat a fosszilis tüzelőanyagok megtakarításához. Az elmúlt öt évben jelentősen nőtt a közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás, és az ágazat gyors ütemben válik a legnagyobb kibocsátóvá. A kibocsátás magas szintje részben a közúti torlódásoknak tudható be, ami különösen a városokra jellemző. Az elektromos járművek elterjedése és a töltőállomások száma az uniós átlag alatt van (a részleteket lásd az 5. mellékletben).

A körforgásos gazdaságra való átállás korai szakaszában jár. Magyarországon nagyobb az egységnyi jövedelem termelésére eső anyagfelhasználás, mint az uniós országok többségében. Noha a hulladéktermelés csekély mértékű és arányos Magyarország jövedelemszintjével, a települési hulladéknak csak 33 %-a kerül újrafeldolgozásra. Ez az arány jóval alacsonyabb a 2025-re kitűzött 55 %-os célnál. Ezzel szemben az összes települési hulladék 50 %-a hulladéklerakóba kerül. A kormány 2016-ban átszervezte a hulladékgazdálkodást. A módosítások korlátozták a versenyt az ágazatban, aminek következtében csökkent a hatékonyság és az újrafeldolgozási arány. 2021-ben egy új jogszabály a versenyt tovább korlátozva monopolisztikus piacot hozott létre. Magyarország nemrég megkezdte a körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti

stratégia és az ahhoz kapcsolódó cselekvési terv kidolgozását.

A vízgazdálkodás továbbra is aggodalomra ad okot. Magyarországon a vízellátás és a szennyvízelvezetés még mindig nem felel meg teljes mértékben az ivóvízről szóló uniós irányelvnek, és a víz megfizethetősége továbbra is problémát jelent a népesség szegényebb csoportjai számára. A vízellátó hálózat nagy része rossz állapotban van. A szivárgások miatt a hálózatba belépő vízmennyiség negyede nem termel bevételt. A szabályozott díjak számos víz- és szennyvízszolgáltató vállalat karbantartási költségeit sem fedezik. A vállalatok hálózatára kivetett közműadó szintén gátolja a beruházásokat. Az emberi beavatkozás komolyan megterheli a magyarországi víztesteket. A szántóföldi öntözés jelentős kiterjesztésére irányuló magyarországi tervek káros hatással lehetnek a víz mennyiségére és minőségére, valamint a biológiai sokféleségre. Ez abból ered, hogy az éghajlatváltozás várhatóan tartósan csökkenteni fogja a folyók vízhozamát. Ennek ellenére Magyarország nem fordít kellő figyelmet a víztestek megtartására, a természetes vízviszonyok helyreállítására és a mezőgazdasági gyakorlatok megváltoztatására. Magyarország területének közel egynegyede van kitéve árvízveszélynek, és az ország árvízkezelési terve nem foglalkozik megfelelően ezzel a problémával.

¹⁴ A magyarországi lakossági gázfogyasztás jelentős érzékenységre utaló bizonyítékokat a Századvég 2014-es tanulmánya mutatja be: „A háztartási energiahordozó árváltozások társadalmi hatásvizsgálata”. Elérhető itt: <https://bit.ly/3NxY27d>

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Magyarország számára előnyösek lennének a következő területeket célzó intézkedések:

- A makrogazdasági stabilitás megőrzése a magas energiaárakból és a növekvő finanszírozási költségekből eredő kockázatok kezelésével.
- A nyugdíjrendszer reformja az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságának javítása érdekében, megőrizve a nyugdíjak megfelelő szintjét, elsősorban a jövedelmi egyenlőtlenségek kezelése révén.
- A legkiszolgáltatottabb csoportok munkaerőpiaci integrációjának megerősítése, elsősorban továbbképzés révén, valamint az álláskeresési járadék időtartamának meghosszabbítása.
- A szociális ellátás megfelelőségének javítása, valamint az alapvető szolgáltatásokhoz és a megfelelő lakhatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása mindenki számára.
- Az oktatási eredmények javítása, és a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák részvételének növelése a minőségi többségi oktatásban.
- A minőségi megelőző és egészségügyi alapellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása.
- A Magyarországon belüli nagy területi különbségek enyhítése, különös tekintettel a jelentős különbségekre az egyes régiókban belül.
- A vállalkozások digitalizációjával, a zöld és digitális készségekkel, valamint a kutatással és innovációval kapcsolatos beruházások növelése.
- A szabályozás kiszámíthatóságának javítása és a verseny fokozása a szolgáltatások, többek között a közbeszerzés terén.
- A korrupcióellenes keretrendszer megerősítése, többek között az ügyészégi munka és a közérdekű információkhoz való hozzáférés javítása révén.
- A bírói függetlenség megerősítése.
- A döntéshozatali folyamat minőségének és átláthatóságának javítása a hatékony szociális párbeszéd, az egyéb érdekelt felek bevonása, valamint rendszeres és megfelelő hatásvizsgálatok révén.
- Az adórendszer egyszerűsítése és megerősítése az agresszív adótervezés kockázatával szemben.
- A fosszilis tüzelőanyagoktól való teljes függés csökkentése a megújuló energiaforrások elterjedésének felgyorsítása révén, különösen az engedélyezési eljárások egyszerűsítése és a villamosenergia-infrastruktúra korszerűsítése által. A fosszilis tüzelőanyagok behozatalának diverzifikálása más országokkal való összeköttetések megerősítésén keresztül.
- A fosszilis tüzelőanyagoktól való függés csökkentése az épületekben és a közlekedésben, mindenki számára elérhető – különösen a lakóházakat érintő – energiahatékonysági intézkedések és a közlekedés villamosítására irányuló erőfeszítések fokozása révén.
- A fenntartható víz- és hulladékgazdálkodással kapcsolatos reformok és beruházások, valamint a körforgásos gazdaság előmozdítása.

MELLÉKLETEK

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

Átfogó eredménymutatók	23
1. melléklet: Fenntartható fejlődési célok	23
2. melléklet: Helyreállítási és rezilienciaépítési terv – végrehajtás	26
3. melléklet: A helyreállítást és a növekedést szolgáló egyéb uniós eszközök	27
4. melléklet: Az országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények	30
Környezeti fenntarthatóság	33
5. melléklet: A zöld megállapodás	33
6. melléklet: A zöld átállás foglalkoztatási és társadalmi hatása	38
Termelékenység	40
7. melléklet: Erőforrás-hatékonyság és termelékenység	40
8. melléklet: Digitális átállás	42
9. melléklet: Innováció	44
10. melléklet: Ipar és egységes piac	46
11. melléklet: Közigazgatás	49
Méltányosság	52
12. melléklet: Foglalkoztatás, készségek és szociálpolitikai kihívások a szociális jogok európai pillérének fényében	52
13. melléklet: Oktatás és készségek	55
14. melléklet: Egészség és egészségügyi rendszerek	58
15. melléklet: Gazdasági és társadalmi teljesítmény regionális szinten	60
Makrogazdasági stabilitás	63
16. melléklet: A pénzügyi szektor főbb fejleményei	63
17. melléklet: Adózás	65
18. melléklet: Fő gazdasági és pénzügyi mutatók	68
19. melléklet: Adósságfenntarthatósági elemzés	69
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	
A4.1. táblázat: Összefoglaló táblázat a 2019., 2020. és 2021. évi országspecifikus ajánlásokról	31
A5.1. táblázat: Az európai zöld megállapodással kapcsolatos előrehaladást makrogazdasági szempontból alátámasztó mutatók	36
A7.1. táblázat: Kiválasztott erőforrás-hatékonysági mutatók	41
A8.1. táblázat: A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő legfontosabb mutatók	43
A9.1. táblázat: Fő kutatás-fejlesztési és innovációs mutatók	45
A10.1. táblázat: Az ipar és az egységes piac magyarországi helyzetének áttekintése	48

A11.1. táblázat:	Közigazgatási mutatók – Magyarország	51
A12.1. táblázat:	Szociális eredménytábla – Magyarország	52
A13.1. táblázat:	Uniós szintű célok és egyéb kontextuális mutatók az európai oktatási térség stratégiai keretében	55
A14.1. táblázat:	Fő egészségügyi mutatók	59
A15.1. táblázat:	Magyarország, kiválasztott mutatók régiós értékei	60
A16.1. táblázat:	Pénzügyi stabilitási mutatók	64
A17.1. táblázat:	Adózási mutatók (**)	65
A18.1. táblázat:	Fő gazdasági és pénzügyi mutatók	68
A19.1. táblázat:	Adósságfenntarthatósági elemzés Magyarország esetében	69
A19.2. táblázat:	A Magyarországot érintő költségvetési fenntarthatósági kockázatok hőtérképe	70

ÁBRÁK JEGYZÉKE

2.3. ábra:	A megújuló energia aránya Magyarországon uniós összehasonlításban	16
A1.1. ábra:	A Magyarország által a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén az elmúlt öt évben elért eredmények	25
A3.1. ábra:	Európai strukturális és beruházási alapok 2014–2020 – teljes költségvetés alapok szerinti bontásban	28
A3.2. ábra:	A kohéziós politika hozzájárulása a fenntartható fejlődési célokhoz (milliárd EUR)	29
A4.1. ábra:	Magyarország előrehaladása a 2019–2020-as országspecifikus ajánlások terén (az európai szemeszter 2022. évi ciklusa)	31
A5.1. ábra:	Energia – Arány az energiamixben (szilárd tüzelőanyagok, olaj, földgáz, nukleáris energia, megújuló energiaforrások ¹)	34
A5.2. ábra:	Biodiverzitás – Szárazföldi védett területek és biogazdálkodás	35
A5.3. ábra:	Mobilitás – A kibocsátásmentes járművek aránya (az újonnan nyilvántartásba vett járművek %-ában)	36
A6.1. ábra:	A méltányos zöld átállással kapcsolatos kihívások	39
A6.2. ábra:	Energiaszegénység jövedelmi decilisek szerint	39
A7.1. ábra:	A települési hulladék kezelése	41
A7.2. ábra:	A körforgásos gazdaság jelentősége és bővülése – foglalkoztatás és hozzáadott érték a körforgásos gazdaságban	42
A11.1. ábra:	A kormányzati nyíltadat-szolgáltatás fejlettsége	50
A11.2. ábra:	A tényeken alapuló szakpolitikai döntéshozatali mutatókkal kapcsolatos teljesítmény	51
A13.1. ábra:	Átlagos természettudományos teljesítmény	57
A14.1. ábra:	Születéskori várható élettartam (év)	59
A14.2. ábra:	Az egészségügyi közkiadások várható növekedése a 2019–2070 közötti időszakban (referencia-forgatókönyv)	59
A15.1. ábra:	Az egy főre jutó GDP (2010) és a GDP növekedése (2010–2019) Magyarországon	61
A15.2. ábra:	Munkatermelékenység, EU-27, Magyarország NUTS 2 régiói, 2000–2019	61
A15.3. ábra:	Magyarország kevésbé fejlett régióinak uniós regionális versenyképességi mutatója	62
A15.4. ábra:	Az éghajlatvédelmi átállás által leginkább érintett területek Magyarországon	62
A17.1. ábra:	Az adóékre vonatkozó mutatók (**)	68

1. MELLÉKLET: FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK

Ez a melléklet a versenyképes fenntarthatóság négy dimenziója mentén értékeli a Magyarország által a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén elért eredményeket. A 17 fenntartható fejlődési cél és az azokhoz kapcsolódó mutatók biztosítják a szakpolitikai keretet az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjéhez. A cél a szegénység valamennyi formájának felszámolása, az egyenlőtlenségek elleni küzdelem és az éghajlatváltozás kezelése, biztosítva ugyanakkor, hogy érvényesüljön a „senkit nem hagyunk hátra” elv. Az EU és tagállamai elkötelezettek e történelmi jelentőségű globális keretmegállapodás mellett, és aktív szerepet vállalnak a fenntartható fejlődési célok terén elért eredmények maximalizálásában. Az alábbi ábra a fenntartható fejlődési célokra vonatkozó uniós mutatókészleten alapul, amelyet a fenntartható fejlődési célok uniós szintű megvalósításának nyomon követésére dolgoztak ki.

Bár Magyarország a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos több mutató tekintetében javulást ért el (2., 6., 11., 12. és 13. fenntartható fejlődési cél), más mutatók tekintetében további előrelépésre van szükség (7. és 9. fenntartható fejlődési cél). E mutatók értéke jelenleg az uniós átlag alatt van. Mindenekelőtt a települési hulladék újrafeldolgozási aránya csak kismértékben, a 2015. évi 32,2 %-ról 2020-ban 33,0 %-ra nőtt, míg a „körforgásos anyagok felhasználási aránya” a 2014. évi 5,8 %-ról 2020-ban 8,7 %-ra javult. E két mutató értéke azonban még mindig az uniós átlag alatt van (47,8 % a települési hulladék újrafeldolgozása és 12,8 % a körforgásos anyagok felhasználása esetében). Magyarország primerenergia-felhasználása nem éri el az uniós átlagot, a megújuló energia teljes energiafelhasználáson belüli részaránya pedig – amely a 2015. évi 14,5 %-ról 2020-ra 13,9 %-ra csökkent – messze elmarad az uniós átlagtól (2020-ban 22,09 %).

Az ország energiatermelékenysége 2015 és 2020 között csak kismértékben nőtt (a 2015. évi 4,4 EUR/kgoe értékről 2020-ra 4,7 EUR/kgoe-ra), aminek következtében nagyobb lett az uniós átlagtól való eltérés (az Unióban az energiatermelékenység

7,8 EUR/kgoe-ról 8,6 EUR/kgoe-ra javult). A fenntartható közlekedési módok részaránya az elmúlt években csökkent, de még mindig az uniós átlag felett van (a tömegközlekedési eszközzel megtett kilométerek száma az összes közlekedési kilométer számához viszonyítva 2020-ban 28,4 %-ra csökkent, ami meghaladta a 17,2 %-os uniós átlagot).

A méltányosság területén Magyarország nagyon jól teljesít a növekedéssel, a foglalkoztatással és a szegénység csökkentésével kapcsolatos egyes mutatók tekintetében (1. és 8. fenntartható fejlődési cél). Valamelyest javultak az egészségügyi mutatók (3. fenntartható fejlődési cél) is, de az országnak az oktatással és a nemek közötti egyenlőséggel (4., 5. és 10. fenntartható fejlődési cél) kapcsolatos számos területen fel kell zárkóznia. Különösen nagy mértékben javult a foglalkoztatási ráta (a 2016. évi 73,7 %-ról 2021-ben 78,8 %-ra), és csökkent a súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya (a 2015. évi 24,1 %-ról 2020-ban 10,7 %-ra), valamint a lakáskörülmények tekintetében súlyosan depriváltak aránya (a 2015. évi 15,5 %-ról 2020-ban 7,6 %-ra). Az említett javulás ellenére a súlyos anyagi nélkülözésben élők arányára vonatkozó adat még mindig jelentősen elmarad az uniós átlagtól (amely mindössze 6,8 %) és rosszabb a lakáskörülmények tekintetében súlyosan depriváltak aránya is (az uniós átlag 4,0 %). Magyarország az oktatás (4. fenntartható fejlődési cél) terén is az uniós átlag alatt teljesít: a 2021. évi adatok szerint magas és növekszik a korai iskolaelhagyók aránya (Magyarországon 12,0 %, szemben az uniós 9,7 %-kal), a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya pedig alacsony és csökkenőben van (32,9 %, míg az EU-ban 41,2 %).

Magyarország az uniós átlag alatt teljesít a nemek közötti egyenlőség terén is (5. fenntartható fejlődési cél), a nemek közötti foglalkoztatási különbség és a nemek közötti bérszakadék egyre nagyobb, és csekély a nők részvételi aránya az Országgyűlésben, a kormányban és a felső vezetésben.

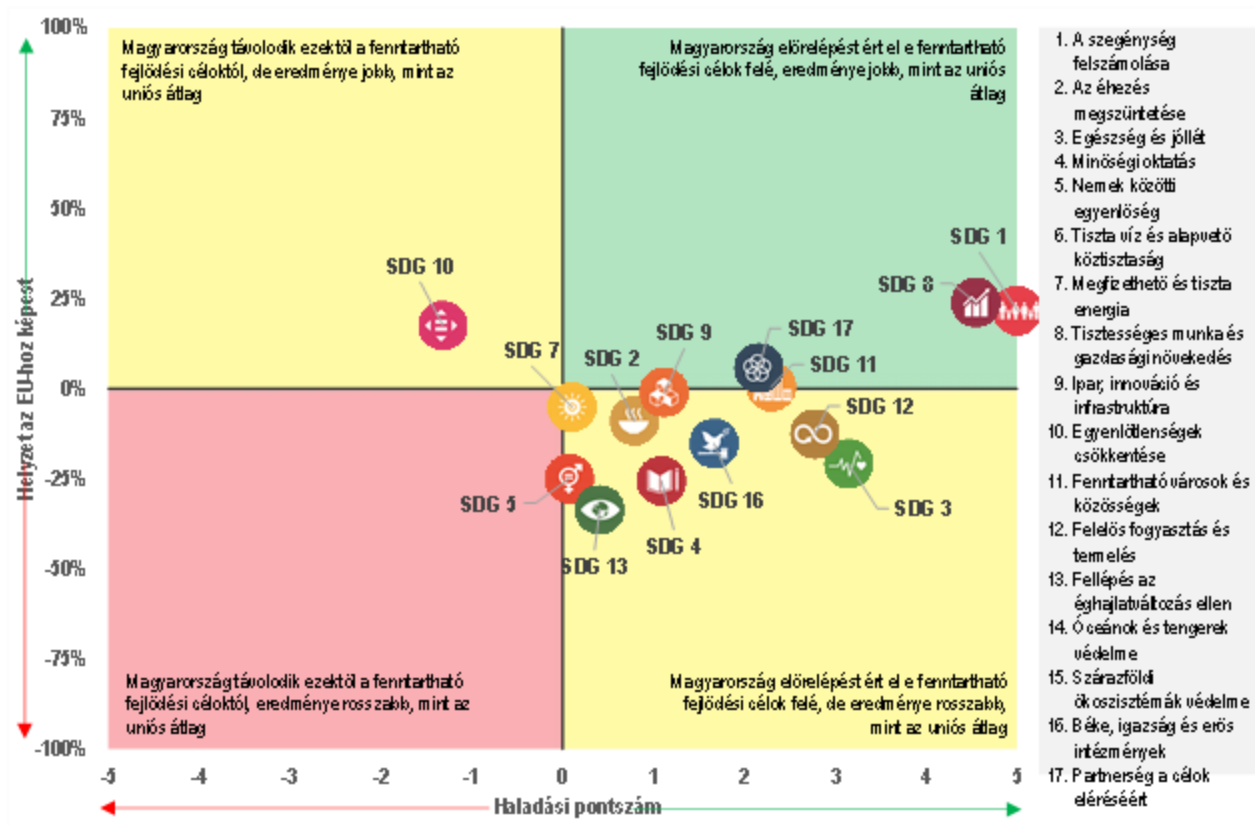
Magyarország jó eredményeket ér el a termelékenységgel kapcsolatos egyes mutatók tekintetében (8. és 9. fenntartható fejlődési cél), de más területeken fel kell

zárkózna (ilyen például az oktatásra vonatkozó 4. fenntartható fejlődési cél, amelynek kulcsfontosságú szerepe van a termelékenységben). A nagy sebességű internetkapcsolattal rendelkező magyar háztartások aránya 2020-ban közelebb került az 59,3 %-os uniós átlaghoz, ami jelentős előrelépést jelent 2015-höz képest. Jelenleg a magyarországi háztartások 48,6 %-a rendelkezik nagy sebességű internet-hozzáféréssel, szemben a 2015. évi 21,5 %-kal. Magyarország kutatás-fejlesztésre fordított bruttó hazai kiadásai jóval az uniós átlag alatt vannak (a GDP 1,61 %-a, szemben az uniós 2,32 %-kal), és az ország az elmúlt időszakban nem ért el jelentős előrelépést ezen a területen. A felnőttképzés igénybevétele és a digitális készségek megerősítése továbbra is kihívást jelent. Magyarországon a felnőtteknek csupán 5,9 %-a vesz részt képzési programokban, ami messze elmarad az uniós átlagtól (2021-ben 10,8 %). A magyaroknak csak 49 %-a rendelkezik legalább alapvető digitális készségekkel, szemben a 2021.

évi 54 %-os uniós átlaggal.

Magyarország jól teljesít a makrogazdasági stabilitással kapcsolatos mutatók tekintetében (8. fenntartható fejlődési cél), más mutatók tekintetében pedig előrelépést ért el (például az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre és az intézményekbe vetett bizalomra vonatkozó 16. fenntartható fejlődési célhoz kapcsolódóan). Magyarországon az egy főre jutó reál-GDP nőtt, 2021-ben elérte a 13 660 EUR-t (a 2016-os 11 500 EUR-hoz képest), de még mindig jelentősen elmarad az uniós átlagtól (2021-ben 27 810 EUR), és lassul a gazdasági konvergencia az EU többi részével. A beruházások GDP-hez viszonyított aránya 2015 óta nőtt, és meghaladja az uniós átlagot (26,8 %, szemben a 2020. évi 22,3 %-os uniós átlaggal). Magyarország a foglalkoztatással kapcsolatos mutatók tekintetében is meghaladja az uniós átlagot (8.

A1.1. ábra: **A Magyarország által a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén az elmúlt öt évben elért eredmények**

A különböző fenntartható fejlődési célokra vonatkozó részletes adatkészleteket lásd az ESTAT „Fenntartható fejlődés az Európai Unióban” című éves jelentésében: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-03-21-096>; A tagállamok rövid távon elért eredményeire vonatkozó részletes országspecifikus adatok itt találhatóak: Főbb megállapítások – Fenntartható fejlődési mutatók – Eurostat (europa.eu).

Forrás: Eurostat, utoljára aktualizálva 2022. április 28-án. Az adatok főként a 2015–2020 és a 2016–2021 közötti időszakra vonatkoznak.

fenntartható fejlődési cél). A tartós munkanélküliségi ráta 2015 óta jelentősen csökkent (a 2016. évi 2,3 %-ról 2020-ban 1,3 %-ra). Az igazságszolgáltatáshoz való jog és az intézményekbe vetett bizalom tekintetében (16. fenntartható fejlődési cél) Magyarország azonban még mindig elmarad az uniós átlagtól, és teljesítménye romlik.

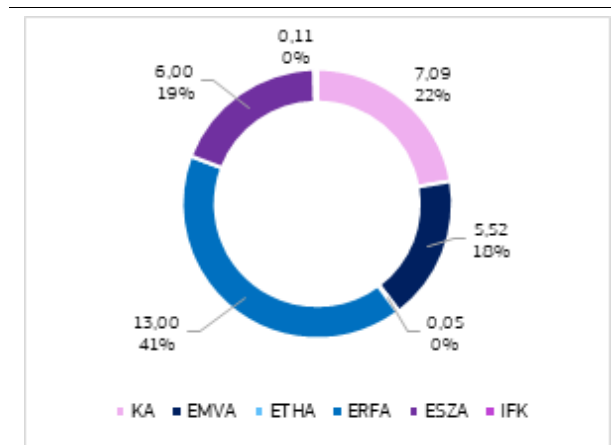
A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (RRF) az Európai Unió arra irányuló erőfeszítéseinek központi eleme, hogy támogassa az Unió Covid19-világjárványból való kilábalását és megerősítse a jövőbeli sokkokkal szembeni rezilienciát. Magyarország 2021. május 11-én benyújtotta helyreállítási és rezilienciaépítési tervét. A terv 7,17 milliárd EUR összegű vissza nem térítendő támogatást irányzott elő, ami Magyarország 2019. évi GDP-jének 4,9 %-át teszi ki.

A Bizottság folytatja a magyar terv értékelését, és konstruktívan együttműködik a magyar hatóságokkal annak biztosítása érdekében, hogy a terv megfeleljen a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel szülő rendeletben meghatározott kritériumoknak.

3. MELLÉKLET: A HELYREÁLLÍTÁST ÉS A NÖVEKEDÉST SZOLGÁLÓ EGYÉB UNIÓS ESZKÖZÖK

Az uniós prioritások végrehajtását szolgáló beruházások támogatásának legfontosabb eszköze a 2021–2027 közötti időszakra szóló, több mint 1,2 billió EUR összegű uniós költségvetés. A Next Generation EU 800 milliárd EUR összegű további hozzájárulásával és annak legjelentősebb összetevőjével, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel együtt a többéves költségvetés jelentős erőket összpontosít a helyreállítás és a fenntartható növekedés előmozdítására.

A3.1. ábra: **Európai strukturális és beruházási alapok 2014–2020 – teljes költségvetés alapok szerinti bontásban**

¹ Milliárd EUR folyó áron, a teljes összeg %-ában.

Forrás: Európai Bizottság, az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformja

2021 és 2027 között az uniós kohéziós politikai alapok¹⁵ 22,79 milliárd EUR-val támogatják Magyarországon a hosszú távú fejlesztési célokat¹⁶, ideértve az Igazságos Átmenet Alap által a zöld átállás társadalmi-gazdasági hatásainak mérséklésére biztosított 261,1 millió EUR-t. A 2021–2027-es kohéziós politikai alapok partnerségi megállapodásait és programjait úgy alakították ki, hogy azok figyelembe vegyék az európai szemeszter keretében közzétett 2019–2020-as országspecifikus ajánlásokat és beruházási iránymutatásokat, biztosítva az egyéb uniós finanszírozásokkal való szinergiákat és kiegészítő jellegét. Emellett Magyarország a 2023–2027-es

¹⁵ Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), Európai Szociális Alap+ (ESZA+), Kohéziós Alap (KA), Igazságos Átmenet Alap (IÁÁ), Interreg.

¹⁶ Folyó árak, forrás: [az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformja](#)

időszakban 8,4 milliárd EUR összegű támogatást kap a közös agrárpolitika keretében, amely összeg a társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóság és innováció támogatására szolgál a mezőgazdaságban és a vidéki térségekben, hozzájárul az európai zöld megállapodás megvalósításához, és elősegíti a hosszú távú élelmezésbiztonságot.

A 2014–2020-as időszakban az európai strukturális és beruházási alapok (esb-alapok) 26,83 milliárd EUR uniós költségvetési forrást ruháztak be Magyarországon¹⁷. A nemzeti finanszírozást is magában foglaló teljes beruházásösszeg 31,77 milliárd EUR-t tett ki (3.1. ábra), ami a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó magyar GDP mintegy 3,67 %-ának és a magyar közberuházások 49,30 %-ának felel meg¹⁸. 2021. december 31-ig a teljes összeg 123 %-át különítették el konkrét projektekre, és 73 %-át használták fel, így 2023 végéig még 8,45 milliárd EUR költhető további beruházásokra¹⁹. A tizenegy célkitűzés közül Magyarországon a kohéziós politika finanszírozása szempontjából a következők a legrelevánsabbak: i. a kkv-k versenyképessége (5,39 milliárd EUR); ii. fenntartható és minőségi foglalkoztatás (4 milliárd EUR); iii. hálózati infrastruktúra a közlekedési és energetikai ágazatban (3,9 milliárd EUR); iv. környezetvédelem és erőforrás-hatékonyság (3,7 milliárd EUR); v. alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság (3 milliárd EUR); vi. társadalmi befogadás (2,97 milliárd EUR); vii. kutatás és innováció (2,27 milliárd EUR); viii. oktatás és szakképzés (2 milliárd EUR); ix. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás (1,9 milliárd EUR); x. hatékony közigazgatás, válsághárítás és reziliencia; valamint xi.

¹⁷ Az esb-alapok a kohéziós politikai alapokat (ERFA, ESZA, KA, Interreg), valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapot (EMVA) és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapot (ETHA) foglalják magukban. Az „N+3 szabály” értelmében a 2014–2020 közötti időszakra lekötött forrásokat legkésőbb 2023-ig (az EMVA esetében 2025-ig) kell elkölteni. Forrás: [az EU Kohéziós Alapjának nyíltadatplatformja](#), az ERFA, ESZA+, KA, Interreg esetében: 2021. december 31-ig; az EMVA és az ETHA esetében 2020. december 31-ig.

¹⁸ A közberuházások a bruttó állóeszköz-felhalmozást és a kormányzati tőketranszfereket tartalmazzák.

¹⁹ A REACT-EU-val együtt. Az európai strukturális és beruházási alapok adatai: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HU>.

információs és kommunikációs technológia. 2020 végéig a kohéziós politikai beruházások: i. 29 914 magyarországi vállalkozást támogattak (ebből 4 627-et vissza nem térítendő támogatás, 5 683-at pedig egyéb támogatás formájában); ii. 19 653 munkahely létrehozásához nyújtottak közvetlen segítséget; iii. 152 000 háztartásban segítettek kialakítani a széles sávú hozzáférést; iv. hozzájárultak 158 km új közút megépítéséhez és 274 km vasútvonal újjáépítéséhez; v. 7,8 millió ember számára javították az egészségügyi szolgáltatásokat és 73 000 ember számára a szennyvízkezelést. Magyarország összesen 1,15 milliárd EUR-t különített el az Európai Szociális Alap (ESZA) keretében a munkavállalást vagy a képzést támogató fellépésekre, amelyekben több mint 400 000 fő vett részt. Közülük több mint 220 000 fő talált állást.

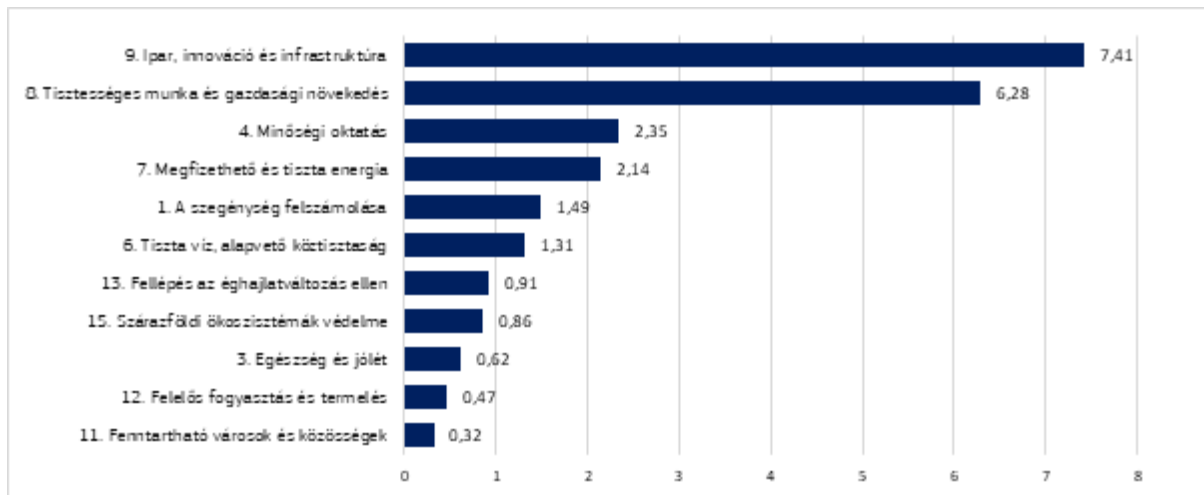
A kohéziós politikai alapok már most is jelentős mértékben hozzájárulnak a fenntartható fejlődési célok célkitűzéseéhez. Magyarország esetében a kohéziós politikai alapok a 17 fenntartható fejlődési cél közül 11-et támogatnak, az egyes célok tekintetében akár a kiadások 94 %-ával.

A REACT-EU, a Next Generation EU egy másik alapja 926 millió EUR összegű kiegészítő

bértámogatások révén történő megőrzésére a világjárvány által érintett ágazatokban; ii. a gazdasági helyreállítás előmozdítása a kkv-knak nyújtott hitelek révén; iii. a járványügyi helyzet javítása az EU által jóváhagyott oltóanyagok beszerzése révén, többek között gyermekek számára; valamint iv. a zöld átállás támogatása energiahatékonysági intézkedések, környezetbarát infrastruktúra és a megújuló energiaforrásokba történő beruházások révén.

A koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezés²⁰ biztosította az első uniós szükséghelyzeti támogatást Magyarországnak a Covid19-világjárvány kezeléséhez. Rendkívüli rugalmasságot vezetett be, amely lehetővé tette Magyarország számára, hogy forrásokat csoportosítson át a vállalkozások támogatására ([208] millió EUR), hozzájárulva például a kkv-k likviditási támogatásához, többek között forgóeszközhitelk révén, a válság következtében sérült élelmiszeripari értékláncok támogatásán, valamint a csökkentett munkaidős foglalkoztatás (ESZA) és a zöldebb gazdaságra való átállás (ERFA) támogatásán keresztül. A koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezés emellett növelte a Budapest fővárosi régióban, a Covid19-válság által 2020-ban leginkább érintett magyarországi régióban

A3.2. ábra: A kohéziós politika hozzájárulása a fenntartható fejlődési célokhoz (milliárd EUR)

Forrás: Európai Bizottság, DG REGIO

finanszírozást biztosított Magyarország 2014–2020-as kohéziós politikai előirányzataihoz a kiegyensúlyozott helyreállítás biztosítása, a konvergencia előmozdítása és a Covid19-járványt követően a régiók létfontosságú támogatása érdekében. A REACT-EU az alábbiak révén nyújtott támogatást Magyarországon: i. három operatív program a munkahelyek

található vállalatok és kiszolgáltatók személyek támogatását. Magyarország a kohéziós politika terén végrehajtott intézkedések 100 %-os ideiglenes uniós finanszírozásában is részesült: a

²⁰ Az esb-alapok forrásainak átcsoportosításával, a 2020. március 30-i (EU) 2020/460 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek és a 2020. április 23-i (EU) 2020/558 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek megfelelően.

100 %-os társfinanszírozás 2021-ben mintegy 797 millió EUR-t tett ki.

Magyarország támogatást kapott a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) keretében a csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz hasonló intézkedések, valamint kiegészítő, egészségügyi vonatkozású intézkedések finanszírozására.

A Tanács 2020 októberében és kiegészítő támogatás formájában 2022 januárjában nyújtott pénzügyi támogatást Magyarországnak a SURE keretében, összesen 651 millió EUR összegben, amelyet 2022. március 29-ig folyósítottak. A SURE a becslések szerint 2020-ban a munkavállalók mintegy 10 %-át és a vállalkozások 5 %-át támogatta legalább egy hónapon át elsősorban a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, az egészségügy és szociális ellátás, valamint az egyéb szolgáltatási tevékenységek területén. A SURE-források alacsonyabb kamatlábainak köszönhetően Magyarország a becslések szerint összesen 90 millió EUR összegű kamatmegtakarítást ért el.

A Bizottság a technikai támogatási eszközön keresztül testreszabott szakértelmet biztosít

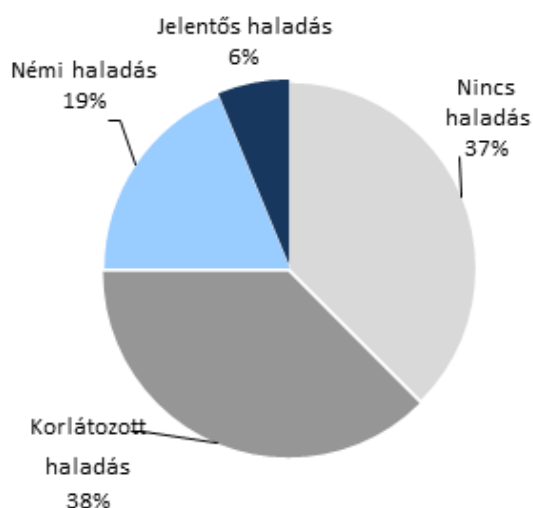
Magyarország számára a növekedésösztönző reformok megtervezése és végrehajtása terén. Magyarország 2018 óta 34 technikai támogatási projekten keresztül részesült támogatásban. A 2021-ben végrehajtott projektek számos területen támogatják Magyarországot, többek között a fenntartható növekedés, a méltányos adóztatás, a közigazgatás digitalizálása, az egészségügy, a digitális felsőoktatás és a pénzügyi ágazat felügyelete terén. A digitális oktatás és tanulás minőségének javításához nyújtott támogatás várhatóan versenyképesebb és vonzóbb felsőoktatási rendszert eredményez. 2022-ben új projektek indulnak az igazságos átmenet támogatása érdekében, többek között az egyéni tanulási számlák tesztelése révén.

Magyarország **más uniós programok** nyújtotta előnyökből is részesül. Idetartozik az **Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz**, amely 1,1 milliárd EUR összegű uniós finanszírozást különített el a stratégiai közlekedési hálózatokkal kapcsolatos konkrét projektekre, valamint a **Horizont 2020** program, amely 371,4 millió EUR összegű uniós finanszírozást biztosított.

4. MELLÉKLET: AZ ORSZÁGSPECIFIKUS AJÁNLÁSOK VÉGREHAJTÁSA TERÉN ELÉRT EREDMÉNYEK

A Bizottság elvégezte az európai szemeszter keretében Magyarországnak címzett 2019–2021-es országspecifikus ajánlások²¹ értékelését. Az értékelés figyelembe veszi a Magyarország által eddig megtett szakpolitikai intézkedéseket²². 2019-ben és 2020-ban a strukturális kérdésekre összpontosító országspecifikus ajánlások 25 %-a terén legalább „némi haladást” sikerült elérni, míg 75 %-uk „korlátozott haladás” vagy „nincs haladás” minősítést kapott (lásd az A4.1. ábrát).

A4.1. ábra: **Magyarország előrehaladása a 2019–2020-as országspecifikus ajánlások terén (az európai szemeszter 2022. évi ciklusa)**

Forrás: Európai Bizottság

²¹ 2021. évi országspecifikus ajánlások: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021H0992&from=HU>

2020. évi országspecifikus ajánlások: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8436-2020-INIT/hu/pdf>

2019. évi országspecifikus ajánlások: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10170-2019-REV-2/hu/pdf>

²² A nemzeti reformprogramban szereplő szakpolitikai intézkedésekkel együtt.

A4.1. táblázat: **Összefoglaló táblázat a 2019., 2020. és 2021. évi országspecifikus ajánlásokról**

Magyarország	2022. májusi értékelés
2019/1. országspecifikus ajánlás	Már nem releváns
<i>Biztosítsa a Tanács 2019. június 14-i ajánlásának való megfelelést a középtávú költségvetési célhoz vezető kiigazítási pályától való jelentős eltérés korrekciója céljából.</i>	Már nem releváns
2019/2. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás
<i>Folytassa a legkiszolgáltatottabb csoportok munkaerőpiaci integrációját, különösen továbbképzés révén, valamint</i>	Korlátozott haladás
<i>javítsa a szociális támogatások és az álláskeresői járadékok megfelelőségét.</i>	Nincs haladás
<i>Javítsa az oktatási eredményeket, és növelje a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák részvételét a minőségi többségi oktatásban.</i>	Nincs haladás
<i>Javítsa az egészségügyi eredményeket a megelőző egészségügyi intézkedések támogatásával és az alapellátás megerősítésével.</i>	Korlátozott haladás
2019/3. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás
<i>Állítsa a beruházásorientált gazdaságpolitika középpontjába a kutatást és az innovációt,</i>	Korlátozott haladás
<i>az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiagazdaságot,</i>	Némi haladás
<i>a közlekedési infrastruktúrát,</i>	Némi haladás
<i>a hulladékgazdálkodást, valamint</i>	Nincs haladás
<i>az energia- és erőforrás-hatékonyságot, figyelembe véve a regionális különbségeket is.</i>	Korlátozott haladás
<i>Javítsa a versenyt a közbeszerzések terén.</i>	Korlátozott haladás
2019/4. országspecifikus ajánlás	Nincs haladás
<i>Erősítse meg a korrupcióellenes keretet, többek között az ügyészégi munka és a közérdekű információkhoz való hozzáférés javítása révén, valamint</i>	Nincs haladás
<i>erősítse meg az igazságszolgáltatás függetlenségét.</i>	Nincs haladás
<i>Javítsa a döntéshozatali folyamat minőségét és átláthatóságát a hatékony szociális párbeszéd, az egyéb érdekelt felek bevonása, valamint rendszeres és megfelelő hatásvizsgálatok révén.</i>	Nincs haladás
<i>Folytassa az adórendszer egyszerűsítését, és erősítse azt meg az agresszív adótervezés kockázatával szemben.</i>	Korlátozott haladás
<i>Javítsa a versenyt és a szabályozás kiszámíthatóságát a szolgáltatási ágazatban.</i>	Nincs haladás
2020/1. országspecifikus ajánlás	Némi haladás
<i>Hozzon meg minden szükséges intézkedést a világválság hatékony kezelése, a gazdaság működőképességének fenntartása és az elkövetkező helyreállítás támogatása érdekében. Amint a gazdasági feltételek lehetővé teszik, folytasson a prudens középtávú költségvetési pozíció megvalósítására és az adósság fenntarthatóságának biztosítására irányuló költségvetési politikát, a beruházások fokozása mellett.</i>	Már nem releváns
<i>Kezelje az egészségügyi dolgozók hiányát és az egészségügyi rendszer ellenálló képességének fokozása érdekében biztosítsa a kritikus orvosi eszközökkel való megfelelő ellátást és az infrastruktúrát.</i>	Némi haladás
<i>Javítsa a minőségi megelőző és alapellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférést.</i>	Korlátozott haladás
2020/2. országspecifikus ajánlás	Nincs haladás
<i>A csökkentett munkaidős foglalkoztatás megerősített konstrukciói, valamint hatékony aktív munkaerőpiaci intézkedések révén védje meg a munkahelyeket, és hosszabbítsa meg az álláskeresői járadékok időtartamát.</i>	Korlátozott haladás
<i>Javítsa a szociális ellátások megfelelőségét, és biztosítsa az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférést.</i>	Nincs haladás
<i>Biztosítsa a minőségi oktatáshoz való hozzáférést mindenki számára.</i>	Nincs haladás
2020/3. országspecifikus ajánlás	Némi haladás
<i>Biztosítson likviditási támogatást a kis- és középvállalkozások számára.</i>	Jelentős haladás
<i>Ütemezze előre a kiforrott közberuházási projekteket, és</i>	Némi haladás
<i>mozdítsa elő a magánberuházásokat a gazdaság helyreállításának elősegítése érdekében.</i>	Jelentős haladás
<i>Helyezze a beruházások középpontjába a zöld és digitális átállást, mindenekelőtt a tiszta és hatékony energiatermelést és -felhasználást,</i>	Némi haladás
<i>a fenntartható közlekedést,</i>	Némi haladás
<i>a hulladék- és vízgazdálkodást,</i>	Nincs haladás
<i>a kutatást és innovációt, valamint</i>	Korlátozott haladás
<i>az iskolák digitális infrastruktúráját.</i>	Korlátozott haladás
2020/4. országspecifikus ajánlás	Korlátozott haladás
<i>Biztosítsa, hogy a veszélyhelyzeti intézkedések az európai és nemzetközi normákkal összhangban szigorúan arányosak és időben korlátozottak legyenek, és ne befolyásolják az üzleti tevékenységet és a szabályozási környezet stabilitását.</i>	Korlátozott haladás
<i>Biztosítsa a szociális partnerek és az érdekelt felek hatékony bevonását a szakpolitikai döntéshozatalba.</i>	Nincs haladás
<i>Javítsa a versenyt a közbeszerzések terén.</i>	Korlátozott haladás
2020/5. országspecifikus ajánlás	Nincs haladás
<i>Erősítse meg az adórendszert az agresszív adótervezés kockázatával szemben.</i>	Nincs haladás

(Folytatás a következő oldalon)

Táblázat (folytatás)

2021/1. országspecifikus ajánlás	Némi haladás
<i>2022-ben tartsa fenn a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által biztosított impulzussal együtt összességében támogató jellegű költségvetési irányvonalat, és őrizze meg a tagállami finanszírozású beruházások szintjét.</i>	Jelentős haladás
<i>Amint a gazdasági feltételek lehetővé teszik, folytasson a prudens középtávú költségvetési pozíció megvalósítására és a középtávú költségvetési fenntarthatóság biztosítására irányuló költségvetési politikát.</i>	Némi haladás
<i>Ugyanakkor a növekedési potenciál élénkítése céljából fokozza a beruházásokat. A fenntartható és inkluzív helyreállítás biztosítása érdekében fordítson külön figyelmet az államháztartás összetételére, a tagállami költségvetés bevételi és kiadási oldalát is tekintetbe véve, valamint a költségvetési intézkedések minőségére. Részesítse előnyben a fenntartható és növekedésösztönző beruházásokat, különösen a zöld és digitális átállást támogató beruházásokat.</i>	Némi haladás
<i>Kezelje kiemelten azokat a költségvetési strukturális reformokat, amelyek hozzájárulnak a közpolitikai prioritások finanszírozásának biztosításához, és elősegítik az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságát, többek között – adott esetben – azáltal, hogy növeli a mindenkori számára elérhető egészségügyi és szociális védelmi rendszerek hatókörét, megfelelőségét és fenntarthatóságát.</i>	Nincs haladás

Forrás: Európai Bizottság

5. MELLÉKLET: A ZÖLD MEGÁLLAPODÁS

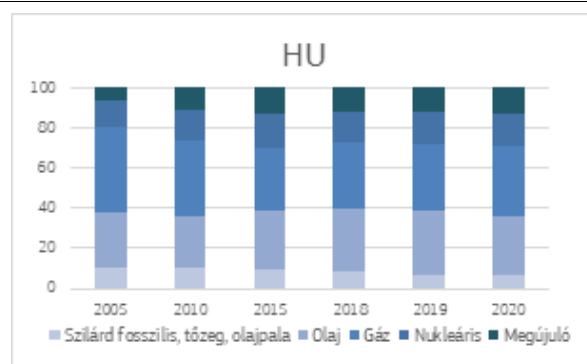
Az európai zöld megállapodás az Uniót olyan igazságos és virágzó társadalommá kívánja alakítani, amely modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággal rendelkezik, ahol 2050-re megszűnik a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás, és ahol a gazdaság növekedése nem erőforrásfüggő. Ez a melléklet pillanatképet ad az európai zöld megállapodás egyes építőelemeit érintő legjelentősebb és gazdasági szempontból legfontosabb magyarországi fejleményekről. A mellékletet a zöld átállás foglalkoztatási és társadalmi hatásairól szóló 6. melléklettel, valamint a zöld megállapodás igazságos átmenettel és körforgásos gazdasággal kapcsolatos szempontjairól szóló 7. melléklettel együtt kell értelmezni.

Az elmúlt évtizedekben Magyarország jelentős előrelépést tett az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság alapjainak lefektetése terén. A magyar gazdaság azonban még mindig energiaigényesebb és szén-dioxid-intenzívebb, mint az uniós átlag. Ez azt mutatja, további jelentős lehetőségek vannak arra, hogy a magyar gazdaság az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóbbá és fenntarthatóbbá váljon. 2020-ban Magyarország teljes üvegházhatásúgáz-kibocsátása (a földhasználati ágazat kivételével) az 1990-es szint 67 %-át tette ki. Annak ellenére, hogy a magyar gazdaság kibocsátási intenzitása magasabb az uniós átlagnál, az egy főre jutó kibocsátás alacsonyabb annál. Az előrejelzések szerint Magyarország teljesíti a jelenlegi 2030-as közös kötelezettségvállalási célját, amely szerint 2030-ra a 2005-ös szinthez képest 7 %-kal csökkenti kibocsátási szintjét a meglévő intézkedések révén. A további intézkedésekkel Magyarország 15 százalékponttal túlteljesítené a kitűzött célt (azaz 2030-ra a 2005-ös szinthez képest 19 %-kal csökkentené a kibocsátást). A további intézkedések hozzájárulhatnak a magasabb ambíciószint eléréséhez; Magyarország új közös kötelezettségvállalási célkitűzése (az európai zöld megállapodást végrehajtó 2021. júliusi javaslatok értelmében) 2030-ig 18,7 %-kal csökkenti a kibocsátást a 2005-ös szinthez képest. Átfogó intézkedésekre lenne szükség ahhoz, hogy Magyarország megfordítsa a közlekedési ágazat növekvő kibocsátásainak az elmúlt években tapasztalt tendenciáját. A jelenlegi földhasználati

gyakorlatok alapján Magyarországon 2030-ig várhatóan csökken a nettó szén-dioxid-elnyelés.

Magyarországon a környezetvédelmi adók nagyjából összhangban vannak az uniós átlaggal, míg a kormányzat környezetvédelmi kiadásai nem érik el az uniós átlagot. Magyarország környezetvédelmi adókból származó bevételei a GDP 2,2 %-át, a teljes adóbevétel 6 %-át teszik ki. A környezetvédelmi adók nagy részét az energiaadók teszik ki, a közlekedési adók kisebb mértékben járulnak hozzá a környezetvédelmi adóbázishoz. A környezetszennyezést terhelő adók a környezetvédelmi adók csekély hányadát adják. Ugyanakkor a magyar kormány kiadásaiiban az uniós átlagnál alacsonyabb arányt képviselnek a környezetvédelmi kiadások. A fosszilis tüzelőanyagok támogatása 2020-ban csökkent, de a csökkenés az időszak során nem volt egyenletes. Az éghajlati fenyegetéseknek való költségvetési kitettség (az államháztartás biztosítatlan eszközök miatti éghajlati kockázata) alacsonynak/mérsékeltnek tekinthető. (Az adózással kapcsolatban további mutatók találhatóak az 18. mellékletben.)

A5.1. ábra: **Energia – Arány az energiamixben (szilárd tüzelőanyagok, olaj, földgáz, nukleáris energia, megújuló energiaforrások¹)**

¹ Az energiaszerkezet a bruttó belföldi fogyasztáson alapul, és nem foglalja magában a távhőt és a villamos energiát. A megújuló energiaforrások részaránya magában foglalja a bioüzemanyagokat és a nem megújuló hulladékokat is.

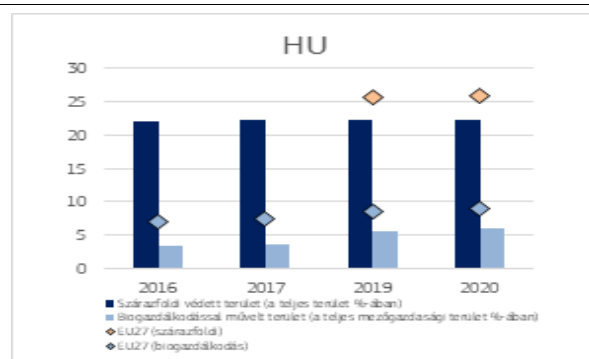
Forrás: Eurostat

Magyarország továbbra is jelentős mértékben támaszkodik a fosszilis tüzelőanyagokra: energiaszerkezetében a földgáz képviseli a legnagyobb arányt – 2020-ban 35 %-ot –, míg az olaj aránya 30 %-os. A megújuló energiaforrások az energiamix 12 %-át

teszik ki, és ennek mintegy kétharmada szilárd bioüzemanyagokból (biomasszából) származik. Az atomenergia az energiamix mintegy 16 %-át teszi ki, míg a villamosenergia-termelésben való részesedése 2020-ban 46 %-os volt. A megújuló energiaforrásokkal (15%) együtt tehát Magyarország villamosenergia-termelésben felhasznált energiahordozóinak 61 %-a származott alacsony szén-dioxid-kibocsátású (azaz nukleáris vagy megújuló) forrásból. Magyarország célja, hogy 2030-ra 90 %-ra növelje a szén-dioxid-mentes villamosenergia-termelést, és 2025-re fokozatosan megszüntesse a lignittüzelésű villamosenergia-termelést (a széntüzelésű erőművek már kikerültek a rendszerből).

Magyarországon csökken a biológiai sokféleség és romlik az ökoszisztéma egészsége. 2020-ban Magyarországon a védett területek teljes szárazföldi területen belüli aránya nem érte el az uniós átlagot. Emellett két magyarországi Natura 2000 terület nem rendelkezik irányítási tervvel, és Magyarország Natura 2000 természetvédelmi intézkedései és célkitűzései még nem felelnek meg teljes mértékben a vonatkozó iránymutatásoknak. Magyarország két további mérőszám, a biogazdálkodással hasznosított mezőgazdasági terület (6,03 %) és az erdőterület aránya (26,1 %) tekintetében is az uniós átlag alatt teljesít. Számos – és újabban egyre több – védett élőhely és faj van kedvezőtlen védettségi helyzetben. Ugyanakkor az élőhelyeknek csak 13,3 %-a van jó védettségi helyzetben. A fajok tekintetében ez a mutató 35 %, bár az arány az előző évekhez képest csökken. Magyarországon több tényező is hozzájárul a biológiai sokféleség általános romlásához: i. intenzív mezőgazdasági gyakorlatok; ii. talajvesztés; iii. levegő-, talaj- és vízszennyezés; valamint iv. éghajlatváltozás.

A5.2. ábra: **Biodiverzitás – Szárazföldi védett területek és biogazdálkodás**

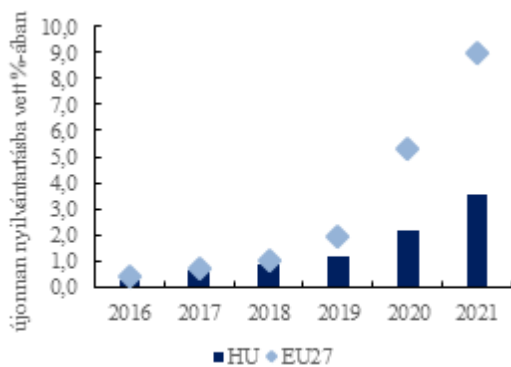
Forrás: EEA (szárazföldi védett területek) és Eurostat (biogazdálkodás) A szárazföldi védett területek tekintetében 2018-ra és a 2016. és 2017. évi uniós átlagra vonatkozóan hiányoznak az adatok.

Magyarországon a légszennyezés komoly aggodalomra ad okot. Bár Magyarországon az elmúlt években csökkent a legfontosabb légszennyező anyagok kibocsátása, ez még mindig jóval az uniós átlag felett van. 2020-ban Magyarországon nem lépte túl a környezeti levegő minőségéről szóló irányelvben meghatározott uniós határértékeket. Az Európai Bizottság mindazonáltal nyomon követi a Magyarországgal szemben indított kötelezettségszegési eljárást, amelynek keretében megállapította, hogy Magyarország több levegőminőségi zóna tekintetében tartósan túllépte a levegőminőségi előírásoknak a finom szálló porra (PM₁₀) és a nitrogén-dioxidra (NO₂) vonatkozóan előírt határértékeit. Ezek a túllépések súlyosan károsítják az emberi egészséget és a környezetet. A felszín alatti vizek nitrátszennyezése tekintetében Magyarországon általában jó a helyzet. A felszíni vizek jelentős része esetében azonban veszélyt jelent az eutrofizáció. A vízminőségi értékek Magyarországon egész területén rosszak, és az ország egyike azoknak a tagállamoknak, amelyek a mezőgazdaságból származó tápanyagszennyezés kezelése terén a legnagyobb kihívásokkal szembesülnek.

Ami a mobilitást illeti, Magyarországon folyamatosan növekszik az elektromos autók nyilvános töltőállomásainak száma és az újonnan nyilvántartásba vett kibocsátásmentes személygépkocsik aránya. Magyarország e két mérőszám tekintetében még mindig az uniós átlag alatt teljesít, annak ellenére, hogy a közép-európai országok viszonylatában élen jár e területeken. Az EU-ban továbbra is Magyarország közlekedése az egyik legzsúfoltabb.

A dugóban elvesztegetett órák száma – főként a városokban – egyre nő (2020-ban több mint 42 óra/év volt járművezetőként, ami meghaladja az uniós átlagot). A forgalmi torlódások kezelésére irányuló intézkedések elégtelensége veszélyeztetheti a tiszta mobilitás terén elért eredményeket a városi területeken. Magyarországon a vasúti pályák mintegy 42 %-a villamosított. Az elmúlt öt évben jelentősen nőtt a közlekedési ágazat kibocsátása, amely hamarosan az ország legnagyobb kibocsátó ágazatává válik. A közlekedésből származó kibocsátások a jelenlegi politikák mellett várhatóan tovább növekednek.

A5.3. ábra: **Mobilitás – A kibocsátásmentes járművek aránya (az újonnan nyilvántartásba vett járművek %-ában)**

Forrás: Alternatív Üzemanyagok Európai Megfigyelőközpontja
A kibocsátásmentes járművek (személygépkocsik) az akkumulátoros és az üzemanyagcellás elektromos járműveket (BEV, FCEV) foglalják magukban.

A5.1. táblázat: **Az európai zöld megállapodással kapcsolatos előrehaladást makrogazdasági szempontból alátámasztó mutatók**

		2005	2019	2020	Cél			Távolság			"Irány az 55 %"		
		2005	2019	2020	2030	WEM	WAM	2030	WEM	WAM	2030	WEM	WAM
Hatalmas a előrelépés	Az ETS-en kívüli ÜHG-kibocsátási cél ¹	MtCO ₂ ekv. % pp ²	47,8	-7%	-7%	-7%	0	15	-8%	-12	3		
	Megújuló energia részaránya a bruttó végső energia-fogyasztásban ¹	%	7%	14%	14%	13%	13%	14%			21%		
	Energihatékonyság: prim energia-fogyasztás ¹	Mtoe	26,3	23,7	24,5	24,5	24,6	23,9			-		
	Energihatékonyság: végső energia-fogyasztás ¹	Mtoe	18,7	17,8	18,5	18,5	18,6	18,0			18,7		
M A G Y A R O R S Z Á G													
2016 2018 2017 2018 2019 2020 2018 2019 2020													
Fiskális és pénzügyi mutatók	Környezetvédelmi adók (GDP %-ában)	GDP %-ában	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,4	2,4	2,2		
	Környezetvédelmi adók (adóbevételek %-ában)	adóbevételek %-ában	6,4	6,5	6,4	6,2	6,2	6,0	6,0	5,9	5,6		
	Környezetvédelmi kiadások	összes kiadás %-ában	2,36	1,06	0,94	0,80	1,04	-	1,66	1,69	-		
	Környezetvédelmi beruházások	GDP %-ában ³	1,58	0,39	0,39	0,49	-	-	0,42	0,38	0,41		
	Zöldköltsvények részaránya		-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	Fosszilis tüzelőanyagok támogatása	mlrd EUR 2020	164	154	175	169	177	130	56,87	55,70	41,27		
Éghajlatváltozással szembeni védelmi rés ⁵		pontszám 14	13 (csökkenés a korábbi 18-hez képest). A lacin nyolc kockázatot jelez (4 pont a magas kockázatot).										
Éghajlat	Nettó ÜHG-kibocsátás	1990 = 100	65	66	69	69	69	67	79	76	69		
	Gazdaság ÜHG-kibocsátási intenzitása	kg/EUR 10	0,61	0,60	0,60	0,57	0,53	0,55	0,32	0,31	0,30		
	Gazdaság energiaintenzitása	kgolj/EUR 10	0,23	0,23	0,23	0,22	0,21	0,21	0,12	0,11	0,11		
Energia	Végső energia-fogyasztás	2015 = 100	100,0	102,2	106,3	106,5	106,9	103,5	103,5	102,9	94,6		
	Lakóingatlanok végső energia-fogyasztása	2015 = 100	100,0	103,4	105,4	97,5	95,1	99,9	101,9	101,3	101,3		
	Kereskedelmi ingatlanok végső energia-fogyasztása	2015 = 100	100,0	99,4	97,8	95,2	93,0	90,8	102,4	100,1	94,4		
Szennyezés	Számológépkereskedelmi kibocsátási intenzitása ⁶	tonna/EUR 10	180	166	160	154	140	-	0,99	0,93	-		
	PM _{2.5} -szennyezés miatt elvesztett életévek	100.000 lakosra	148	1322	1558	1559	1205	-	863	762	-		
	NO ₂ -szennyezés miatt elvesztett életévek	100.000 lakosra	45	84	89	81	82	-	80	99	-		
	Felszín alatti vizek nitráttartalma	mg NO ₃ /liter	-	-	-	-	-	-	217	20,7	-		
Biodiverzitás	Sztrazföldi védett területek	teljes %ában	-	22,0	22,2	-	22,2	22,2	-	25,7	25,7		
	Tengeri védett területek	teljes %ában	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	Biológiai sokféleség	hasznos megfigyelési terület %-ában	2,4	3,5	3,7	3,9	5,7	6,0	8,0	8,5	9,1		
	Nettó földterület-kivonás	10 000 km ² -re	15,1	8,1	5,9	13,0	11,0	5,0					
2016 2018 2017 2018 2019 2020 2018 2019 2020													
Mobilitás	Közlekedés ÜHG-kibocsátási intenzitása (a bruttó hozzáadott érték arányában) ⁷	kg/EUR 10	1,8	1,6	1,4	1,4	1,2	0,94	0,89	0,87	0,83		
	Kibocsátásmentes gépjárművek részaránya ⁸	üzemanyag nélküli járművek %-ában	0,2	0,2	0,6	0,9	1,2	2,2	1,0	1,9	5,3		
	Egy töltőállomásra jutó elektromos járművek száma		2	3	6	6	8	8	6	7	10		
	Villamosított vasútvonalak részaránya	%	39,0	39,9	40,5	40,5	41,9	-	55,6	56,0	-		
Forgalmi torlódások (reprezentatív ingázó autózás által dugóban elvesztett órák átlagos száma évente)		27,3	27,6	27,6	27,3	30,2	-	28,9	28,8	-			
Digitális	Oko-mérők részaránya ⁹	összes %ában	2018	10	35,8								
	- villamos-energia		2018	0,2	8,1								
	- gáz		2021	65,1	65,9								

¹ A kibocsátáskereskedelmi rendszeren kívüli ÜHG-kibocsátásra vonatkozó 2030-as célérték a közös kötelezettségvállalási rendeleten alapul. Az „Irány az 55 %!” célértékek az EU 2030-ra kitűzött éghajlat-politikai törekvéseinek növelésére irányuló bizottsági javaslaton alapulnak. A megújuló energiaforrásokra és az energiatakarékosságra vonatkozó célkitűzések, valamint a nemzeti hozzájárulások az irányításról szóló rendelet ((EU) 2018/1999 rendelet) szerint.

² A célértéktől való távolság a közös kötelezettségvállalási rendelet 2030-as célkitűzései és a meglévő intézkedéseket (WEM) és a kiegészítő intézkedéseket (WAM) tartalmazó előre jelzett kibocsátások közötti különbség a 2005-ös bázisú kibocsátások százalékában kifejezve.

³ Az adókból és (az imputált társadalombiztosítási járulékok nélküli) társadalombiztosítási járulékokból származó összbevétel százalékos arányában. A kibocsátáskereskedelmi rendszerből származó bevételek a környezetvédelmi adóbevételek közé tartoznak (2017-ben az összes uniós szintű környezetvédelmi adóbevétel 1,5 %-át tették ki).

⁴ Ide tartoznak a környezetvédelmi szolgáltatások (azaz a szennyezés csökkentése és megelőzése) nyújtásához szükséges bruttó állóeszköz-felhalmozásra fordított kiadások, valamennyi ágazatra, azaz a kormányzatra, az iparra és a szakosodott szolgáltatókra is kiterjedően.

⁵ Az éghajlatváltozással szembeni védelmi rés mutatója a 2021. februári uniós alkalmazkodási stratégia része, és az éghajlatváltozással kapcsolatos katasztrófák által okozott biztosítatlan gazdasági veszteségek arányát jelenti.

⁶ Kén-oxidok (SO₂-egyenérték), ammónia, 10 µm-nél kisebb részecskék, nitrogén-oxidok a teljes gazdaságban (GDP-arányosan).⁷ Szállítás, raktározás (NACE H. nemzetgazdasági ág)

⁸ A kibocsátásmentes járművek az akkumulátoros elektromos járműveket és az üzemanyagcellás elektromos járműveket foglalják magukban.

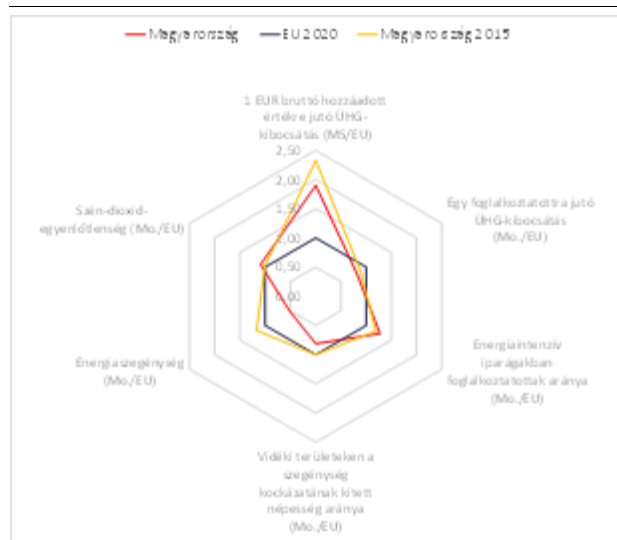
⁹ Az Európai Bizottság jelentése (2019): Az intelligens fogyasztásmérés megvalósításának értékelése az EU-28-ban.

¹⁰ Európai Bizottság (2021). A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutatót (DESI) minden ország tekintetében évente visszamenőlegesen újraszámítják, hogy az tükrözze a használt mutatók körében bekövetkezett esetleges változásokat és a mögöttes adatok helyesbítéseit. Az országok eredményei és helyezései ezért változhatnak a korábbi közléstelekekhez képest.

Forrás: Eurostat, Közös Kutatóközpont, Európai Bizottság, EEA, Alternatív Üzemanyagok Európai Megfigyelőközpontja

A zöld átállás nemcsak a környezeti fenntarthatóság javítását foglalja magában, hanem jelentős társadalmi dimenzióval is rendelkezik. Bár az e tekintetben hozott intézkedések előmozdítják a fenntartható növekedést, és bővítik a munkahelyteremtés lehetőségeit, azt is biztosítaniuk kell, hogy senki se maradjon le, és a társadalom minden csoportja részesüljön az átállás előnyeiből.

A6.1. ábra: **A méltányos zöld átállással kapcsolatos kihívások**

¹ A számok a mutatók normalizált értékét jelzik az egyes tényezők tekintetében, az EU-27 átlagához viszonyítva.

² Szén-dioxid-egyenlőtlenség: az egy főre jutó átlagos kibocsátás, a legmagasabb 10 % a legalacsonyabb 50 %-hoz képest (2019).

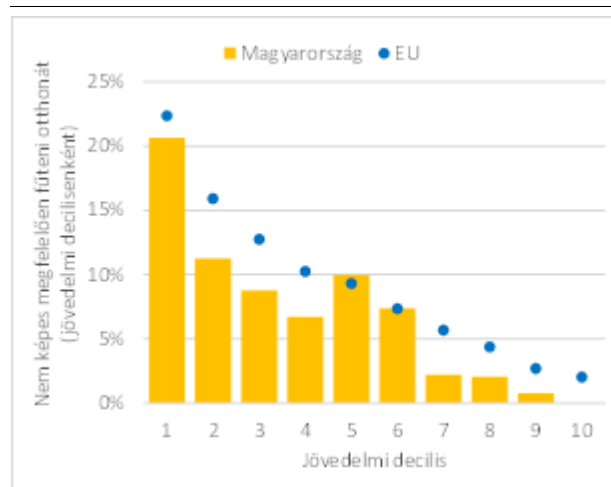
Forrás: Eurostat, World Inequality Database

Magyarország zöld gazdaságának mérete továbbra is korlátozott. A zöld gazdaságnak a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt beruházások és reformok által támogatott fejlesztése elősegítheti a fenntartható növekedést és a minőségi munkahelyteremtést. Ugyanakkor a zöld átállás várhatóan nagyobb áldozatot fog követelni az alacsony és közepes jövedelmű csoportoktól.

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervének tervezetében két javasolt beruházás szolgálja a méltányos zöld átállást. A 300 leghátrányosabb helyzetű településen élő, kisgyermekes rászoruló családok otthonaiban legalább egy helyiséget elektromos fűtéssel kívánnak felszerelni. Magyarország szociális naperőműveket hozna létre, és szociális transzferek által biztosítaná az ezen erőművekből

származó bevételek felhasználását. Az országos átlag alatti jövedelemmel rendelkező háztartások esetében a helyreállítási és rezilienciaépítési terv az ablakok cseréjével és a fűtési berendezések napelemek és hőszivattyúk segítségével történő korszerűsítésével támogatja az energiamegtakarítást. Az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel együtt fogja segíteni a „zöld munkahelyekben” rejlő lehetőségek kiaknázását Magyarországon. Magyarország 2020. évi nemzeti energia- és klímaterve szerint 2016-ban az ország háztartásainak 9,8 %-a élt energiaszegénységben. A nemzeti energia- és klímaterve közüzemi költségek csökkentésére irányuló része azonban: i. nem veszi figyelembe a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások sajátosságait; és ii. nem foglalkozik kifejezetten az igazságos átmenet társadalmi, foglalkoztatási és készségekre gyakorolt hatásaival. Magyarország 2021–2027-es időszakra szóló, igazságos átmenetre vonatkozó tervének tervezetét is meg lehetne erősíteni, részletesebben kitérve e kihívások kezelésére.

A6.2. ábra: **Energiaszegénység jövedelmi decilisek szerint**

¹ HH050: A lakás megfelelően fűthető

² HY020: A háztartás összes rendelkezésre álló jövedelme

Forrás: Eurostat EU-SILC felmérés (2020)

Bár Magyarországon a legfontosabb energiaigényes ágazatok mérete továbbra is jelentős, a gazdaság némileg csökkentette szénlábnyomát, és a jelenleg szerény léptékű zöld ágazat komoly munkahelyteremtési potenciállal rendelkezik. A magyar gazdaság üvegházhatásúgáz-kibocsátási intenzitása 2015 és 2020 között kismértékben csökkent (a bruttó hozzáadott értékhez viszonyítva), és 33 %-kal az uniós átlag alatt van: az egy munkavállalóra jutó

átlagos szénlábnyom 10,98 tonna ÜHG-kibocsátás (az EU-ban 13,61 tonna) (lásd az 1. ábrát). A zöld átállás következtében várhatóan visszaszoruló ágazatok közé tartozik a szén- és a lignitbányászat, valamint a fosszilis tüzelőanyagokon alapuló villamosenergia-termelés²³. Magyarország energiaigényes iparágaival együtt – beleértve a fém-, cement- és vegyipar-ágazatot²⁴ – ezek a várhatóan visszaszoruló ágazatok az összes munkavállaló 3,9 %-át foglalkoztatják, akik számára különösen fontos lehet a továbbképzés és az átképzés (lásd: 15. mellékletet). Bár nem állnak rendelkezésre mutatók a környezeti iparban foglalkoztatottak arányára vonatkozóan²⁵, a megújuló energia és az energiahatékonyság javítása több zöld munkahely kialakítására kínál lehetőséget²⁶. Az energiaágazatban a klímasemleges gazdaságra való átmenetnek kapcsolódóan munkaerőhiány tapasztalható²⁷.

A zöld átállás kezelhető mértékű társadalmi kihívásokkal jár Magyarországon. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya alacsonyabb az uniós átlagnál (19,4 % Magyarországon és 21,6 % az EU-27-ben), de a vidéki területeken megközelíti azt (22,2 %, szemben az EU-27-es 22,8 %-kal)²⁸. A lakosság azon hányada, amely nem tudta megfelelően fűteni otthonát (lásd az A6.2. ábrát), 2020-ban nem érte el az uniós átlagot (4,2 % Magyarországon, szemben az EU-ban mért 8,2 %-kal), mivel a kormány biztosította, hogy a villamos energia, a gáz és a távfűtés ára 2013 óta

változatlan maradjon. A rezsicsökkentés hatálya alá nem tartozó, vidéken még széles körben használt tűzifa ára 2010 óta 75 %-kal emelkedett. Az áremelkedés az alacsonyabb jövedelmű csoportokat, különösen a romákat érinti érzékenyen, mivel az alacsonyabb jövedelmű csoportok 37 %-a nem fér hozzá megfelelő lakhatáshoz. A lakossági fogyasztási minták igen eltérőek Magyarországon: a kibocsátók felső 10 %-ának átlagos szénlábnyoma körülbelül hatszor akkora, mint a lakosság alsó 50 %-ának szénlábnyoma (szemben az EU-ban mért átlagosan 5,3-szoros különbséggel).

Az adórendszernek kulcsszerepe van a klímasemlegességre való igazságos átmenet biztosításában²⁹. Magyarország összes környezetvédelmi adóból származó bevétele 2015 és 2019 között kismértékben, a GDP 2,47 %-áról 2,26 %-ára, 2020-ban pedig 2,18 %-ára csökkent (szemben az uniós 2,24 %-kal). Az alacsony jövedelműek esetében a munkát terhelő adóék³⁰ 2015 és 2019 között 49 %-ról 44,6 %-ra, 2020-ban pedig 43,2 %-ra csökkent (az EU egészében 31,9 % volt 2020-ban) (lásd a 18. mellékletet). Így lehetőség van a környezeti adók növelésére, ha ennek az alacsony jövedelmű háztartások életszínvonalára gyakorolt hatását újraelosztó intézkedésekkel korlátozzák.

²³ SWD(2021) 275 final.

²⁴ 2020. évi európai szemeszter. Az Igazságos Átmenet Alapra vonatkozó, 2021–2027 közötti időszakra szóló beruházási iránymutatás áttekintése tagállamonként (D. melléklet).

²⁵ A „zöld munkahely” fogalmának jelenleg nem létezik az egész EU-ban érvényes közös meghatározása. A környezeti ipar számlái csak azokról a gazdasági ágazatokról adnak képet, amely környezeti termékeket, azaz környezetvédelem vagy erőforrás-gazdálkodás céljából előállított árukat és szolgáltatásokat állítanak elő.

²⁶

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126047>

²⁷ Eurofound (2021): *Tackling labour shortages in EU Member States* (A munkaerőhiány leküzdése az európai uniós tagállamokban), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

²⁸ A COM(2021) 568 final dokumentum (I. melléklet) alapján ez a mutató a zöld átállással összefüggő (pl. az üzemanyagáraknak való kiszolgáltatottság okán jelentkező) esetleges közlekedési kihívások helyettesítőjeként használható.

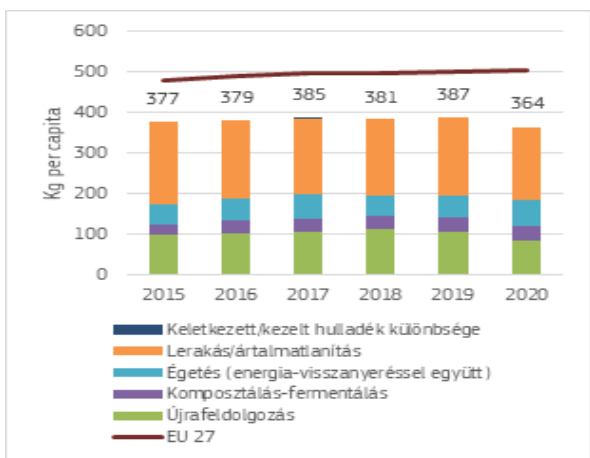
²⁹ COM(2021) 801 final.

³⁰ Az egy keresőre vonatkozó adóék a nemzeti átlagbér 50 %-ának megfelelő kereset esetében (Adók és ellátások adatbázisa, Európai Bizottság/OECD).

Az erőforrások hatékony felhasználása kulcsfontosságú a versenyképesség és a nyitott stratégiai autonómia biztosításához, a környezeti hatások minimalizálása mellett.

A zöld átállás óriási lehetőséget kínál az európai ipar számára azáltal, hogy létrehozza a tiszta technológiák és termékek piacait. Ez a teljes értékláncre hatással lesz olyan ágazatokban, mint az energia, a közlekedés, az építőipar, a felújítás, az élelmiszeripar és az elektronika, és Európaszerte hozzájárul a fenntartható, helyi és jól fizetett munkahelyek létrehozásához.

A7.1. ábra: A települési hulladék kezelése

Forrás: Eurostat

Magyarország az uniós átlagnál rosszabbul teljesít a körforgásos másodlagos anyagok felhasználása terén. Magyarország az elmúlt években folyamatos előrehaladást ért el ezen a területen, de a 8,7 %-os körforgásos anyagfelhasználási arány mellett (amely elmarad az EU-ban mért 12,8 %-tól), az anyagok nagy része még mindig nem kerül újrafeldolgozásra vagy újrafelhasználásra a magyar gazdaságban. 2018-ban létrejött a körforgásos gazdasággal foglalkozó nemzeti platform a helyzet nyomon követésére. Magyarországon jelenleg kevésbé ismertek a körforgásos gazdaság elvei, és azok (víz- és energiamegtakarítás, hulladékcsoökkentés, újrahasznosítás, környezetbarát tervezés, másodlagos piacok) nem épültek be kellőképpen valamennyi gazdasági ágazat működésébe.

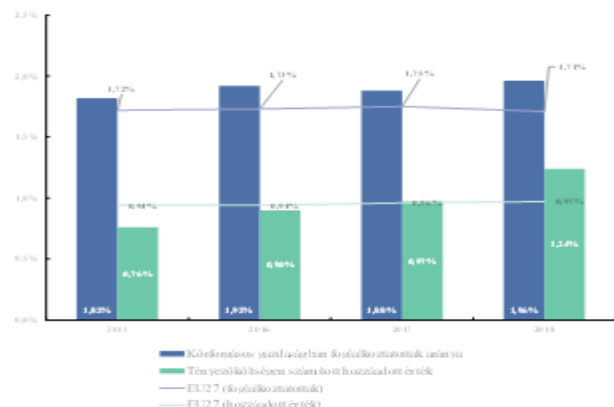
Az erőforrás-termelékenység 31 %-kal elmarad az uniós átlagtól. Az erőforrás-termelékenység azt fejezi ki, hogy a gazdaság mennyire hatékonyan használja fel az anyagi erőforrásokat a vagyon megteremtéséhez. Az

erőforrás-termelékenység javítása segíthet minimalizálni a környezeti károkat, csökkenteni a volatilis nyersanyagpiacoktól való függőséget. Annak ellenére, hogy az utóbbi időben kismértékben (2019–2020-hoz képest 7,3 %-kal) nőtt Magyarország erőforrás-termelékenysége, a változás az elmúlt 5 évben nem volt jelentős, és tekintetben Magyarország továbbra is az egyik leggyengébben teljesítő tagállam az EU-ban.

Magyarország nem teljesítette a 2020-ra kitűzött újrafeldolgozási célját, és még mindig jóval elmarad az uniós átlagtól az újrafeldolgozás terén.

Magyarországon a települési hulladéktermelés alacsonyabb az uniós átlagnál (1 879 kg/fő, szemben a 2018. évi 5 234 kg/fő uniós átlaggal), de növekszik, részben az alacsonyabb, ám konvergáló jövedelmi szint hatására. Az újrafeldolgozott hulladék aránya a 2015. évi 32,2 %-ról 2018-ban 37,4 %-ra nőtt, és a települési hulladék hulladéklerakóktól való eltérítése terén is előrelépés történt: a lerakókba szállított hulladék aránya a 2004-es 74 %-ról 2018-ig 24,5 %-ra csökkent. A hulladéklerakás azonban továbbra is fontos hulladékgazdálkodási módszer, és Magyarországnak további beruházásokra van szüksége az uniós újrafeldolgozási célok eléréséhez. Emellett Magyarország nem érte el az üvegcsomagolások újrafeldolgozási arányának javítására vonatkozó 2018-as célkitűzését, és a települési hulladék újrafeldolgozási aránya is csökkent 2018 óta.

A7.2. ábra: A körforgásos gazdaság jelentősége és bővülése – foglalkoztatás és hozzáadott érték a körforgásos gazdaságban

¹ Foglalkoztatás és hozzáadott érték a körforgásos gazdaság ágazataiban.

Forrás: Eurostat

Magyarországnak fel kell zárkóznia az EU-hoz a környezetvédelmi technológia és innováció terén. A 2021. évi ökoinnovációs eredménytáblán Magyarország a 25. helyen állt az uniós tagállamok között, és az ökoinnovációs inputok és outputok terén a leggyengébb teljesítményt érte el.

A7.1. táblázat: **Kiválasztott erőforrás-hatékonysági mutatók**

SAKPOLITIKAI RÉSZTERÜLET	2015	2016	2017	2018	2019	2020	EU
Körforgásosság							
Erőforrás termelékenység (PPS/kg)	1,52	1,60	1,48	1,38	1,40	1,53	
Anyagintenzitás (kg/EUR)	1,11	1,04	1,11	1,21	1,20	1,12	
Körforgásos anyagfelhasználási arány (%)	5,8	6,5	6,9	7	7,3	8,7	
Anyaglábnym (tonna/fő)	-	-	-	-	-	-	1
Hulladék							
Hulladéktermelés (kg/fő)	-	1,624	-	1,879	-	-	
Újrafeldolgozási arány (települési hulladék)	32,2	34,7	35	37,4	35,9	33	
Veszélyes hulladék (települési hulladék %-ában)	-	3	-	3	-	-	
Lerakás (összes kezelt hulladék %-ában)	-	34,2	-	24,5	-	38,5	
Versenyképesség							
Környezeti ágazat bruttó hozzáadott értéke (GDP %-ában)	-	-	-	-	-	-	
Magánberuházások a körforgásos gazdaságban GDP %-ában)	0,13	0,17	0,14	0,18	-	-	
Ábra - A körforgásos gazdaság jelentősége és bővülése							
Körforgásos gazdaságban foglalkoztatottak száma (összes foglalkoztatott %-ában)	1,82%	1,92%	1,88%	1,96%	-	-	
Tényezőkölségen számított hozzáadott érték (GDP %-ában)	0,76%	0,90%	0,97%	1,24%	-	-	
Körforgásos gazdaságban foglalkoztatottak száma, EU27 (összes foglalkoztatott %-ában)	1,72%	1,73%	1,75%	1,71%	-	-	
Tényezőkölségen számított hozzáadott érték, EU27 (GDP %-ában)	0,94%	0,94%	0,96%	0,97%	-	-	
Ábra - A települési hulladék kezelése							
Keletkezett összes települési hulladék (kg/fő)	377	379	385	381	387	364	
Kezelt hulladék	377	380	383	383	388	364	
Újrafeldolgozás	98	102	103	111	103	81	
Komposztálás-fermentálás	23	30	32	32	36	39	
Égetés (energia-visszanyeréssel együtt)	53	56	62	51	53	62	
Lerakás	202	192	186	189	196	182	
Keletkezett/kezelt hulladék különbsége	0	-1	2			0	
EU 27	480	490	496	496	502	505	

Forrás: Eurostat

8. MELLÉKLET: DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS

A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI) az uniós tagállamok digitális fejlődését követi nyomon. Az európai digitális évtized négy sarkalatos dimenzióját a humán tőke, a digitális konnektivitás, a digitális technológiák vállalkozások általi integrálása és a digitális közszolgáltatások alkotják³¹. Ez a melléklet Magyarország DESI mutató által mért teljesítményét mutatja be.

Magyarország a humán tőkére vonatkozó DESI-dimenzióban az uniós átlag alatt teljesít. A lakosságnak csak mintegy fele

rendelkezik legalább alapvető digitális készségekkel. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) területén működő szakemberek aránya az elmúlt években enyhén nőtt a magyar foglalkoztatottak körében, de továbbra is meglehetősen alacsony.

A széles sávú összeköttetés kiépítése jelentős mértékben javult. A nagyon nagy kapacitású vezeték nélküli lefedettség a 2020. évi 49 %-ról 2021-ben 79 %-ra emelkedett, és így meghaladta a 70 %-os uniós átlagot. Másrészt az 5G lefedettség továbbra is alacsony (2021 júniusában a lakott területek 18 %-a, szemben az

A8.1. táblázat: **A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő legfontosabb mutatók**

	Magyarország			EU	EU- csúcsérték
	DESI 2020	DESI 2021	DESI 2022	DESI 2022	DESI 2022
Emberi tőke					
Legalább alapvető digitális készségek	NA	NA	49%	54%	79%
lakosság %-ában			2021	2021	2021
IKT-szakemberek	3,4%	3,8%	3,9%	4,5%	8,0%
15-74 év közötti foglalkoztatottak %-ában	2019	2020	2021	2021	2021
Női IKT-szakemberek	11%	12%	14%	19%	28%
IKT-szakemberek %-ában	2019	2020	2021	2021	2021
Konnektivitás					
Nagyon nagy kapacitású vezeték nélküli lefedettség	43%	49%	79%	70%	100%
háztartások %-ában	2019	2020	2021	2021	2021
5G lefedettség¹	NA	7%	18%	66%	99,7%
lakott területek %-ában		2020	2021	2021	2021
Digitális technológiák integráltsága					
Legalább alapszinten digitálisan intenzív kkv-k	NA	NA	34%	55%	86%
kkv-k %-ában			2021	2021	2021
Nagy adathalmazok	6%	7%	7%	14%	31%
vállalkozások %-ában	2018	2020	2020	2020	2020
Felhő	NA	NA	21%	34%	69%
vállalkozások %-ában			2021	2021	2021
Mesterséges intelligencia	NA	NA	3%	8%	24%
vállalkozások %-ában			2021	2021	2021
Digitális közszolgáltatások					
polgárok számára	NA	NA	64	75	100
pontszám (0–100)			2021	2021	2021
vállalkozások számára	NA	NA	74	82	100
pontszám (0–100)			2021	2021	2021

¹ Az 5G lefedettségi mutató nem méri a felhasználók tapasztalatait, amelyeket számos tényező befolyásolhat, mint például a használt eszköz típusa, a környezeti feltételek, a párhuzamos felhasználók száma és a hálózati kapacitás. Az 5G lefedettség a lefedett lakott területeknek az üzemeltetők és a nemzeti szabályozó hatóságok jelentése szerinti százalékos arányát jelenti.

Forrás: A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI)

³¹ A 2030-as digitális iránytű: a digitális évtized megvalósításának európai módja, COM(2021) 118 final.

uniós 66 %-kal).

Magyarország gyenge teljesítményt nyújt a digitális technológiák üzleti tevékenységekbe való integrálása terén. A kkv-k mindössze 34%-a volt legalább alapszinten digitálisan intenzív vállalkozás 2021-ben (szemben az 55%-os uniós átlaggal). A fejlett digitális technológiák, például a nagy adathalmazok és a mesterséges intelligencia használata az uniós átlag felét sem éri el (7%, szemben az uniós 14%-kal), a számítástechnikai felhő alkalmazása pedig 13 százalékponttal alacsonyabb mértékű Magyarországon (21%, szemben az uniós 34%-kal).

Ez a melléklet általános áttekintést nyújt Magyarország kutatási és innovációs rendszerének teljesítményéről. Magyarország feltörekvő innovátor, és a 2021. évi európai innovációs eredménytábla szerint az elmúlt években romlott az EU-hoz viszonyított teljesítménye^{32 1}.

Magyarország a közfinanszírozású kutatási rendszer eredményei és a kutatási területen jártas munkavállalók rendelkezésre állása tekintetében továbbra is az uniós átlag alatt teljesít. A teljes K+F-intenzitás 2020-ban 1,61 %-ra nőtt, de ez elmarad a Magyarország által saját maga számára kitűzött 1,8%-os céltől. Míg a magánszektor K+F kiadásai nőttek, a közszféra K+F kiadásai az elmúlt évtizedben a GDP 0,43 %-át kitevő 2010-es értékről 2020-ra a GDP 0,37 %-ára csökkentek, ami jóval elmarad a 0,78 %-os uniós átlagtól. Míg a 25–34 éves korosztályban a természettudományos és mérnöki diplomások aránya a 2010-es évek elején nőtt, a közelmúltban csak stagnált, és továbbra is jelentősen elmarad az uniós átlagtól.

A magán K+F-nek nyújtott nagyvonalú állami támogatás ellenére a tudományos és az üzleti szféra közötti kapcsolatok nem javultak. A magyar vállalkozások K+F-kiadásainak növekedése ellenére a vállalkozások és a tudományos területek közötti kapcsolatok változatlanul gyengék. Ez a magánszektor által finanszírozott állami kutatás alacsony arányában is tükröződik, mely változatlanul csak egyötöde az uniós átlagnak. Pozitív fejlemény, hogy a kockázati tőke volumene az elmúlt évtizedben nőtt, elérve a GDP 0,08 %-át, ami jóval az uniós átlag felett van. Emellett a leginnovatívabb ágazatok 50 %-ában a gyorsan növekvő vállalkozások az uniós átlagot meghaladó számú munkavállalót foglalkoztatnak.

A Magyarország által a tudományra fordított korlátozott erőforrások összességében stagnáló tudományos teljesítményt eredményeztek. A világon a legtöbbet idézett tudományos publikációkon belül a magyar szerzők publikációinak aránya valamelyest nőtt (a 2013. évi 4,7 %-ról 2018-ban 5,5 %-ra), de csökkent a

szabadalmi bejelentések száma. Mindkét mutató jóval az uniós átlag alatt maradt.

A közelmúltban számos magyar egyetemnél központosítási és a szervezeti modell gyors átalakítására irányuló változások zajlottak le. Az érintett egyetemek olyan magánalapítványok tulajdonába és irányítása alá kerültek, amelyek kuratóriumi tagjait a kormány nevezi ki életre szólóan. Emellett az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat vette át az irányítást a Magyar Tudományos Akadémia 40 intézete felett. Ezek a változások még nem hozták meg a magyarországi felsőoktatás és kutatás minősége terén várt pozitív hatásokat. Kulcsfontosságú lesz az ezen intézményekben dolgozó tanárok és kutatók autonómiájának, elszámoltathatóságának és teljesítményének nyilvános nyomon követése.

2021. évi európai innovációs eredménytábla, országprofil: Magyarország
<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45917/attachments/1/translations/en/renditions/native>

A9.1. táblázat: **Fő kutatás-fejlesztési és innovációs mutatók**

Magyarország	2010	2015	2018	2019	2020	Összetett éves növekedés 2010-20	EU átlag
Kiemelt mutatók							
K+F-intenzitás (GERD a GDP %-ában)	1,13	1,34	1,51	1,48	1,60	2,39	2,32
K+F-re fordított közkiadások a GDP %-ában	0,43	0,34	0,36	0,36	0,37	-2,35	0,78
Üzleti vállalkozások K+F-kiadásai (BERD) a GDP %-ában	0,68	0,98	1,14	1,11	1,22	4,83	1,53
A K+I-rendszer minősége							
Az ország tudományos publikációinak a világszerte legtöbbet hivatkozott publikációk 10%-án belüli aránya az ország összes publikációjának %-ában	5	4,9	5,5	:	:	1,1	9,9
Szabadalmi kérelmek (PCT) száma egy milliárdnyi GDP-re (PPS) vetítve	1,4	1,3	1,1			-3,2	3,5
A tudományos szféra és a vállalkozások közötti együttműködés							
Állami-magán közös tudományos publikációk az összes publikáció %-ában	9,3	9,7	10,2	10,4	10,1	0,8	9,05
Üzleti vállalkozások által finanszírozott K+F-re fordított közkiadások (nemzeti) a GDP %-ában	0,057	0,029	0,021	0,01		-20,2	0,054
Humántőke és készségek rendelkezésre állása							
Természettudományos és mérnöki karon végzettek aránya a 25–34 éves korosztályban, 1000 főre vetítve	7,2	10,7	9,5	9,3	:	0,9	16,3
Az üzleti vállalkozások K+F-kiadásaihoz (BERD) nyújtott állami támogatás							
Az üzleti vállalkozások K+F-kiadásaihoz nyújtott összes állami támogatás a GDP %-ában	0,265	0,354	0,257	0,245	:	-3,7	0,196
A K+F-hez nyújtott adóössztönzök: kieső bevételek a GDP %-ában	0,163	0,148	0,057	0,053	:	-11,7	0,100
Zöld innováció							
Környezetvédelmi szabadalmak	11,8	10,8	11,3	10,3		-1,7	12,8
Az innováció és a gazdasági megújulás finanszírozása							
Kockázati tőke (piaci statisztikák alapján) a GDP %-ában	0,01	0,04	0,041	0,061	0,081	23,1	0,054
Foglalkoztatás a leginnovatívabb ágazatok 50%-ához tartozó gyorsan növekvő vállalkozásoknál	7,5	8,7	8,9	8,1	8	0,8	5,5

Kutatási és Innovációs Főigazgatóság – Közös K+I stratégia és előrejelző szolgálat – A vezető közgazdász egysége

Forrás: Eurostat, OECD, DG JRC, Science-Matrix (Scopus adatbázis és az ESZH szabadalmi statisztikai adatbázisa), Invest Europe.

A termelékenység növekedése hosszú távon a gazdasági jólét, a jólét és a konvergencia kritikus fontosságú motorja. Az uniós gazdaság termelékenységének egyik fő forrása a jól működő egységes piac, amelyen biztosított a tisztességes és hatékony verseny és a vállalkozásbarát környezet, és ahol zökkenőmentes lehet a kis- és középvállalkozások (kkv-k) működése és innovációs tevékenysége. A vállalkozások és az ipari vállalatok nagymértékben függenek a stabil ellátási láncoktól, és szűk keresztmetszetekkel szembesülnek, amelyek negatív hatást gyakorolnak a vállalkozások termelékenységére, foglalkoztatására, árbevételére, valamint a piacralépési és kilépési arányokra. Ez kihatással lehet arra, hogy a tagállamok mennyire lesznek képesek megvalósítani Európa zöld és digitális átalakítását.

Magyarország nagymértékben integrálódott az egységes piacba. Az EU-n belüli kereskedelem értékének az EU-n kívüli kereskedelem értékéhez viszonyított aránya 3,16 szemben az 1,59-es uniós átlaggal. Magyarország az uniós átlaghoz képest nagyobb mértékben támaszkodik uniós beszerzési forrásokra (a hozzáadott érték 27,3 %-a az EU többi részéből származik, szemben a 19,7 %-os uniós átlaggal).

A magyar cégek gyakran a globális ellátási láncok alacsony hozzáadott értékű szakaszában találhatóak. Az általuk végzett tevékenységek nagyon érzékenyek az értéklánc zavaraira is. Munkaintenzív gazdasági tevékenységük miatt a magyar cégek különösen ki vannak téve a munkaerőhiánynak: a cégek 33 %-a számolt be arról, hogy nem talál megfelelő munkaerőt, szemben a 14 %-os uniós átlaggal.

Magyarországon ugyan magas a beruházások szintje, de e beruházások összetétele nem kedvez a kutatásnak és az innovációnak. Az elmúlt években a magán- és állami beruházások meghaladták az uniós átlagot. A magánberuházásokat az új közvetlen külföldi tőkebefektetések, valamint a vállalatoknak a termelés automatizálására irányuló erőfeszítései ösztönözték. Mindazonáltal az immateriális eszközökre irányuló beruházások terén jelentős különbség van Magyarország és az uniós átlag között, különösen a feldolgozóiparban és az információs és kommunikációs technológiák terén, azaz két olyan ágazatban, amelyekben jellemzően

intenzíven használnak immateriális eszközöket³³. Ennek a szakadéknak a megszüntetése révén a magyar vállalkozások olyan tudáshoz és készségekhez férhetnének hozzá, amelyek megerősíthetik pozíciójukat a globális értékláncokban és növelhetik termelékenységüket. A kutatás és az innováció azonban továbbra sem kiemelt célterülete a közberuházásoknak (lásd még a 9. mellékletet)¹.

Az üzleti környezet összességében támogató, de a korrupció, a közbeszerzésekkel kapcsolatos problémák és a gazdasági protekcionizmus aggályokat vetnek fel. Az EBB 2021. évi beruházási felmérése szerint a magyar cégek európai társaikhoz képest összességében optimistábbak voltak a politikai és szabályozási környezet kilátásait, valamint a külső finanszírozás rendelkezésre állását illetően³⁴. Mindazonáltal az Európai Beruházási Alap adatai azt mutatják, hogy Magyarországon a kkv-k nehezebben jutnak finanszírozáshoz, mint az EU-ban (lásd a A10.1. táblázatot). Az üzleti felmérések adatai szerint a vezetők más közép- és kelet-európai országokhoz vagy az uniós átlaghoz képest relatíve elégedettek a szakpolitika stabilitásával, a közigazgatással, az adózással és az állami támogatásokkal, valamint a magyarországi munkaerőpiaci szabályozás rugalmasságával. Ugyanezek a felmérések azonban azt is jelzik, hogy Magyarország viszonylag gyengén teljesít a korrupció elleni küzdelem és a közbeszerzések átláthatósága terén³⁵. A gazdasági protekcionizmus érzékelt kockázata regionális összehasonlításban ugyancsak viszonylag magas.³⁶ Az egyes piacok versenytől való megvédésére irányuló intézkedések csökkenthetik a fogyasztók jólétét.

JRC Tájékoztató a termelékenységről - Magyarország (2022) (Country Factsheet on Productivity – Hungary (2022)), Európai Bizottság, belső közlemény.

EBB (2021): Az EBB 2021. évi beruházási felmérése: Magyarország – összefoglaló ((EIB Investment Survey 2021: Hungary Overview). Európai Beruházási Bank. Elérhető (angol nyelven) a <https://bit.ly/3kJKW9G> címen.

³⁵ AHK (2021): AHK (Német Kereskedelmi Kamara) Konjunktúrafelmérés Közép- és Kelet-Európában 2021. (Konjunkturumfrage Mittel- und Osteuropa 2021.) Elérhető a <https://bit.ly/3kJHbRy> címen. Európai Bizottság (2019): az Eurobarométer 482. sz. gyorsfelmérése: A vállalkozások és a korrupció. Elérhető a <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2248> címen.

³⁶ DUIHK (2021): DUIHK Konjunktúrafelmérés 2021. őszi (DUIHK-Konjunkturumfrage Herbst 2021.) Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara Elérhető a <https://bit.ly/3ycScmp> címen.

Például az élelmiszer-kiskereskedelem, a gyógyszeripari termékek és a pénzügyi szolgáltatások terén az uniós átlaghoz képest több magyar fogyasztó panaszodik a korlátozottabb verseny negatív hatása miatt^{37 1}.

A közbeszerzések terén a verseny érvényesülése továbbra is jelentős kihívást jelent Magyarországon. Továbbra is rendszerszintű tényezők akadályozzák a tisztességes versenyt a közbeszerzésben, és veszélyeztetik a kiválasztási folyamat hatékonyságát. Az ajánlatkérők nem mindig kapják a legjobb ár-érték arányt, mivel uniós összehasonlításban az egyik legmagasabb az olyan eljárásokban odaítélt szerződések aránya, ahol mindössze egyetlen ajánlattevő volt³⁸. Magyarország az uniós átlagnál jobban teljesít a kkv-k közbeszerzési vállalkozók közötti aránya (78 %, szemben a 63 %-os uniós átlaggal) és a kkv-któl származó ajánlatok aránya tekintetében (77 %, szemben a 70,8 %-os uniós átlaggal). Mindazonáltal még van mit javítani, tekintve, hogy a magyar gazdaságban a vállalkozások legnagyobb része kkv¹.

³⁷ Európai Bizottság (2019): az Eurobarométer 476. sz. gyorsfelmérése: A polgárok véleménye a versenypolitikáról. Elérhető a következő internetcímen: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2209>

³⁸ [Közbeszerzés | Egységes piaci eredménytábla \(europa.eu\)](#)

A10.1. táblázat: Az ipar és az egységes piac magyarországi helyzetének áttekintése

SAKPOLITIKAI ALTERÜLET	MUTATÓ MEGNEVEZÉSE	LEÍRÁS	2021	2020	2019	2018	2017	Növekedési ráták	EU27 átlag*
ALAPMUTATÓK									
Gazdasági struktúra	Forrás által előállított hozzáadott érték (hazai)	A hazai előállítású köztes terméktől/szolgáltatástól függő hozzáadott érték, % [forrás: OECD (TIVA), 2018]					56,26		62,6%
	Forrás által előállított hozzáadott érték (EU)	Az EU többi részéből importált hozzáadott érték, % [forrás: OECD (TIVA), 2018]				27,32			19,7%
	Forrás által előállított hozzáadott érték (EU-n kívüli)	A világ többi részéből importált hozzáadott érték, % [forrás: OECD (TIVA), 2018]				16,4			17,6%
Költség- versenyképesség	Termelői energiaár (ipari)	Index (2015=100) [forrás: Eurostat, sts_inppd_a]	133	104,5	109,2	105,6	97,3	36,7%	127,3
REZILIENCIA									
Shortages/supply chain disruptions	Nyersanyaghiány (felmérés adatai alapján)	Nehézségekkel szembesülő vállalkozások átlaga (összes ágazat), % [forrás: ECFIN CBS]	25	10	14	10	12	108%	26%
	Munkaerőhiány (felmérés adatai alapján)	Nehézségekkel szembesülő vállalkozások átlaga (összes ágazat), % [forrás: ECFIN CBS]	33	25	57	61	52	-37%	14%
	Ágazati termelői árak	Átlag (összes ágazat), 2021 2020-hoz és 2019-hez képest, index [forrás: Eurostat]							12,8%
Stratégiai függőségek	Koncentráció egyes nyersanyagok területén	Kritikus fontosságú nyersanyagok kosarának importkoncentrációja, index [forrás: COMEXT]	0,19	0,2	0,18	0,2	0,2	-5%	17%
	Képzített megújuló villamosenergia-termelő kapacitás	A megújuló villamosenergia-termelő kapacitás aránya a teljes kapacitáson belül, % [forrás: Eurostat, nrg_inf_epc]		16,10	12,10	7,80	5,20	210%	
Beruházási dinamika	Nettó magánberuházások	A magán tőkeállomány változása, értékcsökkenés nélkül, a GDP %-ában [forrás: Ameco]		6,7	8,6	6,6	4,9	36,7%	2,6%
	Nettó közberuházások	Az állami tőkeállomány változása, értékcsökkenés nélkül, a GDP %-ában [forrás: Ameco]		2,5	2,6	2,3	1,1	127%	0,4%
EGYÉSES PIAC									
Egységes piaci integráció	EU-n belüli kereskedelem	A EU-n belüli kereskedelemnek az EU-n kívüli kereskedelemhez viszonyított aránya, index [forrás: Ameco]	2,96	2,95	3,04	3,08	3,16	-7%	1,59
Szellemi szabad-foglalkozások korlátozottsága	Szabályozás korlátozó jellegének mutatója	A szabályozott szakmákhoz való hozzáférés és azok gyakorlásának korlátozottsága (átlagon felül korlátozott szakmák, az SWD(2021)185 dokumentumban vizsgált 7 szakma alapján [forrás: SWD(2021)185; SWD(2016)436])	2				3	-33,3%	3,37
Szakmai képesítések elismerése	Kompenzáció nélküli elismerési határozatok	Másik uniós tagállamban képzést szerzett munkavállalók közül a fogadó tagállamban képesítésük elismerését kérelmezők, a fogadó tagállam által hozott összes határozat %-os arányában [forrás: Szabályozott szakmák adatbázisa]	26,7						45%
Jogszabályi megfelelés – A Bizottság és a tagállam közötti együttműködés	Átültetés - összesen	5 almutató, pontszámok összege [forrás: Egységes piaci eredménytábla]		Átlag alatti	Átlagos	Átlagos	Átlag feletti		
	Kötelezettségesség - összesen	4 almutató, pontszámok összege [forrás: Egységes piaci eredménytábla]		Átlagos	Átlag alatti	Átlag alatti	Átlagos		
Beruházás-védelem	Beruházásvédelembe vetett bizalom	Azon vállalkozások aránya, amelyek biztosak abban, hogy a tagállam jogszabályai és bírósági biztosítják beruházásaik védelmét abban az esetben, ha gond merülne fel; a megkérdezett vállalkozások %-os aránya [forrás: 504. Eurobarométer gyorsfelmérés]	50						56%
ÜZLETI KÖRNYEZET - Kkv-k									
Vállalkozás-demográfia	Csődök	Index (2015=100) [source: Eurostat, sts_rb_a]	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	70,1 (2020)
	Cégbejegyzések	Index (2015=100) [source: Eurostat, sts_rb_a]	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	105,6
Finanszírozáshoz jutás	Késedelmes fizetések	Az elmúlt 6 hónapban késedelmes fizetéssel szembesülő Kkv-k %-os aránya [forrás: SAFE]	34,6	43,9	50,9	n.a.	n.a.	-32%	45%
	EBA finanszírozáshoz jutási mutatója - hitelfinanszírozás	Kompozit mutató: Kkv-k külső finanszírozása az elmúlt 6 hónapban, 0 és 1 közötti index (ahol a nagyobb érték jobb eredményt jelent) [forrás: Az EBA Kkv-k finanszírozáshoz jutási mutatója]		0,37	0,42	0,24	0,23	64,2%	0,56 (2020)
	EBA finanszírozáshoz jutási mutatója - tőkefinanszírozás	Kompozit mutató: kockázati tőke / GDP, IPO/GDP, tőkefinanszírozáshoz jutó Kkv-k, 0 és 1 közötti index (ahol a nagyobb érték jobb eredményt jelent) [forrás: Az EBA Kkv-k finanszírozáshoz jutási mutatója]		0,13	0,12	0,11	0,12	2,9%	0,18 (2020)
	Elutasított hitelkérelmek %-os aránya	Azon Kkv-k %-os aránya, amelyek hitelkérelmét elutasították [forrás: SAFE]	17,4	6	15,6	11,7	12,7	37,1%	1240,0%
Közbeszerzés	Kkv szerződő felek	Kkv-nak minősülő szerződő az összes szerződő fél %-os arányában [forrás: Egységes piaci eredménytábla]		78	60	65	68	14,7%	63%
	Kkv ajánlatok	Kkv-tól származó ajánlatok az összes ajánlat %-os arányában [forrás: Egységes piaci eredménytábla]		77	74	66	69	12%	70,8%

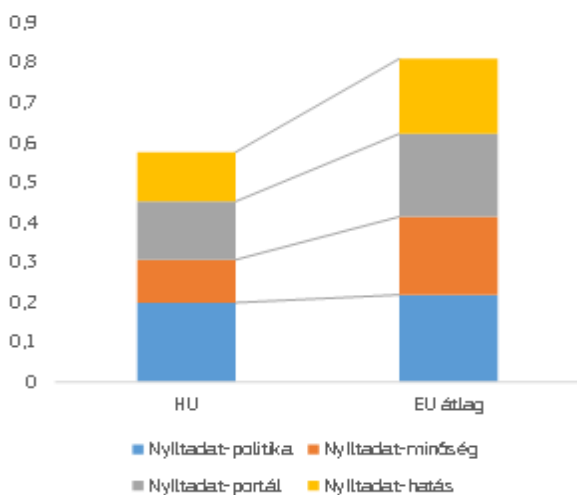
* rendelkezésre álló legfrissebb adat.

Forrás: Lásd a fenti táblázatban a „Leírás” oszlopban az egyes mutatók forrását.

A megfelelő közigazgatási kapacitás elengedhetetlen feltétele a gazdasági jólét, a társadalmi haladás és a méltányosság biztosításának. A közigazgatás minden kormányzati szinten biztosítja a válságelhárítást, a közszolgáltatások működését, és hozzájárul az európai gazdaság fenntartható fejlődését szolgáló reziliencia kiépítéséhez.

Összességében a magyar közigazgatás sokkal kevésbé hatékony, mint az EU-27 átlaga³⁹. A magyar közigazgatás és kormányzás reformstratégiái széttagoltak a különböző szakpolitikai területek mentén. Bár törvény rendelkezik a nyilvános konzultáción alapuló hatásvizsgálatokról és az átlátható jogalkotási eljárásokról, a gyakorlatban ezeket nem alkalmazzák rendszerszerűen. Ehelyett általános gyakorlatként használják a gyorsított eljárásokat. Ez megszünteti az átláthatóságot, és megkerüli a parlamenti vitákat vagy a tényeken alapuló döntéshozatalt. Szűkültek a helyi önkormányzatok hatáskörei is, és ezzel együtt pénzügyileg is kevésbé függetlenné váltak¹.

A11.1. ábra: **A kormányzati nyiltadat-szolgáltatás fejlettsége**

Forrás: A nyiltadat-szolgáltatás fejlettsége (Open Data Maturity I) data.europa.eu

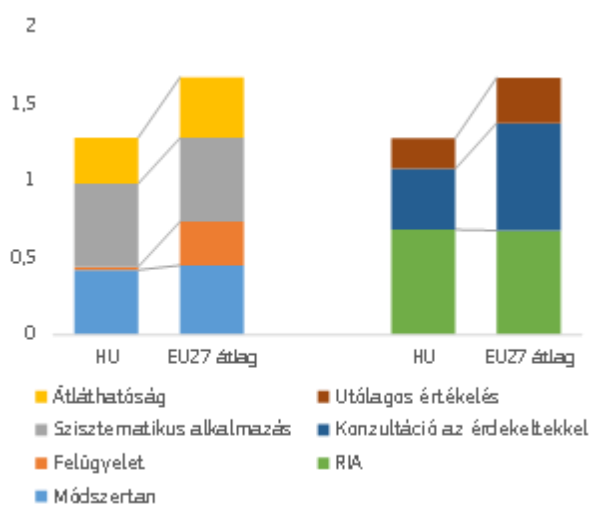
A közszolgáltatások digitalizálásának foka elmarad a kívánatostól. A személyes közreműködéssel nyújtott közszolgáltatások volumene jelentősen csökkent. Az e-kormányzati szolgáltatások felhasználóinak aránya meghaladja az uniós átlagot. Magyarország azonban számos

e-kormányzati referenciamutató – például az átláthatóság és a határokon átnyúló szolgáltatások –, valamint az általános index tekintetében is az uniós átlag alatt van.

Magyarország gyengén teljesít a kormányzati átláthatóságot és felügyeleti intézményeket mérő egyes mutatók tekintetében. Magyarország független költségvetési intézményének tevékenységi köre szűkebb, mint az átlagos uniós tagállamban. Az intézmény továbbá nem élenjáró a nyílt hozzáférésű adatok szolgáltatásában (A11.1. ábra), ami csökkenti annak lehetőségét, hogy az intézményeket a nyilvános adatok alapján lehessen elszámoltatni a polgárok felé. A Bizottság 2021. évi jogállamisági jelentésében aggodalmának adott hangot a szisztematikus ellenőrzések hiánya, valamint a vagyon- és érdekeltségi nyilatkozatok megfelelő felügyeletének hiánya miatt.

Hiányosságok mutatkoznak a magyar közigazgatás emberierőforrás-gazdálkodási rendszere terén. A közszférabeli álláshelyek betöltése átláthatatlan, mivel a versenyvizsga-eljárások nem kötelezőek. Kormányváltást követően a vezető köztisztviselők fluktuációja viszonylag magas, és a köztisztviselők felnőttoktatásban való részvétele alacsony. Alacsony a felsőfokú végzettséggel rendelkező közigazgatási alkalmazottak aránya is. A vezető közszolgálati pozíciókban a nemek közötti egyenlőség korlátozottan valósul meg.

A11.2. ábra: **A tényeken alapuló szakpolitikai döntéshozatali mutatókkal kapcsolatos teljesítmény**

(1) RIA: Regulatory Impact Assessment (a szabályozás hatásvizsgálata).

Forrás: OECD (iREG-mutatók)

A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv tervezete célul tűzi ki a közigazgatási döntéshozatal egyszerűsítését. Hiányoznak azonban a tényeken alapuló szakpolitikai döntéshozatal javítását célzó reformok, jóllehet ez egy olyan terület, ahol egyértelműen sok fejleszteni való lenne. Mindenekelőtt javítani kellene az érdekelt felekkel folytatott konzultáción és a jogszabályok utólagos értékelésén (A11.2. ábra).

A költségvetési keret egyes mutatói tekintetében Magyarország az uniós átlag alatt teljesít. Ez a helyzet mind a Magyarország középtávú nemzeti költségvetési keretére, mind a költségvetési szabályok erejére vonatkozó mutatók esetében. A szabálykövetés szigorúbb ellenőrzése és több költségvetési szabálynak az uniós szabályozással való összehangolása ellenére indokolt lenne a költségvetési helyzet nyomon követésének és az előrejelzéseknek a továbbfejlesztése. Kínálkoznak lehetőségek további előrelépésre a közbeszerzési mutató terén is tekintettel arra, hogy magas az olyan szerződések aránya, amelyek esetében csak egyetlen ajánlattevő volt, és viszonylag hosszú a szerződések odaítélésével kapcsolatos döntéshozatal átlagos ideje is.

Az igazságszolgáltatási rendszer hatékonyan működik, de aggályok merülnek fel a függetlenséggel kapcsolatban. A polgári és kereskedelmi peres ügyek elsőfokú elbírálásához szükséges becsült idő rövid (2020-ban 165 nap), csakúgy, mint a közigazgatási ügyek elsőfokú elbírálásának becsült ideje (2020-ban 110 nap). Az igazságszolgáltatási rendszer általános minősége jó: a digitális eszközöket széles körben használják a bíróságokon, de aggályok merülnek fel a jogi segítségnyújtási rendszer inkluzivitásával kapcsolatban. Az igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatos aggályok változatlanul fennállnak⁴⁰.

⁴⁰ A magyarországi igazságszolgáltatási rendszer teljesítményének részletesebb elemzését lásd a (hamarosan elkészülő) 2022. évi uniós igazságügyi eredménytáblában és a Bizottság (hamarosan elkészülő) 2022. évi jogállamisági jelentésének Magyarországra vonatkozó országfejezetében.

A11.1. táblázat: **Közigazgatási mutatók – Magyarország**

HU Mutató*	2017	2018	2019	2020	2021	EU27
E-kormányzat						
1. A hatóságokkal való kapcsolattartás céljából az elmúlt év folyamán az internet igénybevevő egyének aránya (%)	59,0	67,0	64,0	70,0	81,0	70,8
2. E-kormányzati referenciamutató 2021. évi összesített pontszáma**	na	na	na	na	66,2	70,9
Nyílt kormányzat és független költségvetési intézmények						
3. Nyíltadat-szolgáltatás érettségére vonatkozó 2021. évi mutató	na	na	na	na	57,7	81,1
4. Költségvetésfelügyeleti intézmények hatókörére vonatkozó mutató	36,4	51,4	51,4	51,4	na	56,8
Iskolázottsági szint, felnőttképzés nemek közötti egyenlőség, idősebb munkavállalók						
5. Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a közigazgatásban dolgozók között	33,8	36,6	38,8	41,2	45,4	55,3
6. Felnőttképzésben résztvevők aránya a közigazgatásban dolgozók között	12,1	12,5	11,3	10,8	8,5	18,6
7. Nemek közötti egyenlőség a vezető közigazgatási pozíciókban	51,0	63,2	64,2	63,4	62,6	21,8
8. Az 55–74 éves munkavállalók aránya a közszférában dolgozók között	15,3	16,3	15,1	15,5	15,8	21,3
Államháztartási gazdálkodás						
9. Középtávú költségvetési keret mutatója	0,55	0,55	0,55	0,55	na	0,72
10. A költségvetési szabályok szigorúságának mutatója	0,7	0,8	0,8	0,8	na	1,5
11. Közbeszerzésre vonatkozó kompozit mutató	-3,0	2,0	-0,3	1,7	na	-0,7
Tényeken alapuló szakpolitikai döntéshozatal						
12. A szabályozási politikára és kormányzási gyakorlatokra vonatkozó mutató az érdekelt felek bevonása, a szabályozás hatásvizsgálata és a jogszabályok utólagos értékelése alapján.	1,27	na	na	1,28	na	1,7

(*) A 7. és 8. számú mutatók kivételével a magas értékek jó teljesítményt mutatnak.

(**) A digitális közszolgáltatások (többek között a határokon átnyúló szolgáltatások) felhasználóközpontúságát és átláthatóságát, valamint az e szolgáltatások nyújtását lehetővé tevő kulcsfontosságú tényezők meglétét méri.

Forrás: IKT-használatra vonatkozó felmérés, Eurostat (1.); E-kormányzati teljesítménymérő jelentés (2.); A nyíltadat-szolgáltatás fejlettségéről szóló jelentés (3.); Költségvetési irányítási adatbázis (4., 9., 10.); Munkaerő-felmérés, Eurostat (5., 6., 8.); Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (7.); az egységes piaci eredménytábla összesített közbeszerzési mutatója (11.); A szabályozási politikára és a kormányzásra vonatkozó OECD-mutatók (12.).

12. MELLÉKLET: FOGLALKOZTATÁS, KÉSZSÉGEK ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI KIHÍVÁSOK A SZOCIÁLIS JOGOK EURÓPAI PILLÉRÉNEK FÉNYÉBEN

A szociális jogok európai pillére irányítúként szolgál az EU-n belüli jobb munka- és életkörülmények biztosítását célzó, felfelé irányuló konvergenciafolyamat számára. Az esélyegyenlőségre és a munkavállalásra, a méltányos munkafeltételekre, a szociális védelemre és a társadalmi befogadásra vonatkozó húsz elvének érvényesítése erősíteni fogja az EU digitális, zöld és méltányos átállásra irányuló törekvéseit, melyeket a foglalkoztatás, a készségek és a szegénység csökkentésére vonatkozóan 2030-ra kitűzött uniós kiemelt célok is támogatnak. Ez a melléklet áttekintést nyújt arról, hogy Magyarország milyen eredményeket ért el a szociális jogok európai pillére keretében kitűzött célok elérése terén.

A12.1. táblázat: Szociális eredménytábla – Magyarország

Esélyegyenlőség és a munkaerőpiacra való belépés	Korai iskolaelhagyók (a 18–24 évesek %-ában, 2021)	12,0		
	Alapvető vagy annál magasabb szintű digitális készségekkel rendelkező egyének (a 16–74 évesek %-ában, 2021)	49,0		
	Nem foglalkoztatott, oktatásban vagy képzésben nem részesülő fiatalok (a 15–29 évesek %-ában, 2021)	11,7		
	Nemek közötti foglalkoztatási különbség (százalékpont, 2021)	10,6		
	Jövedelmi egyenlőség, jövedelmi kvintilisek arányában (S80/S20, 2020)	4,2		
Dinamikus munkaerőpiacok és tisztességes munkakörülmények	Foglalkoztatási ráta (a 20–64 évesek %-ában, 2021)	78,8		
	Munkanélküliség ráta (a 15–74 évesek %-ában, 2021)	4,1		
	Tartós munkanélküliség (a 15–74 évesek %-ában) (2021)	1,3		
	Egy főre eső GDPH növekedése (2008=100) (2020)	132,8		
Szociális védelem és befogadás	A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek (%) (2020)	19,4		
	A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétt gyerekek (%) (2020)	21,7		
	A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek szegénységcsökkentésre kifejtett hatása (a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek arányának csökkenésének %-ában, 2020)	44,1		
	Fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége (arány, 2020)	31,2		
	Lakásköltség-tűlterheltség arány (a népesség %-ában, 2020)	4,9		
	Intézményi gyermek gondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek aránya (a 3 év alattiak %-ában, 2020)	10,5		
	Egészségügyi ellátás iránti ki nem elégtel igény, saját bevallás szerint (16 évnél idősebbek %-ában, 2020)	0,7		
Kritikus helyzet	Figyelmet kell fordítani	Átlagos	Átlagnál jobb	Legjobb között

(1) Frissítve 2022. április 29-én. A tagállamokat a Foglalkoztatási Bizottsággal (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal (SPC) egyeztetett statisztikai módszertan alapján sorolják be a szociális eredménytáblába. Az eredménytábla együttesen vizsgálja a mutatók szintjét és változásait a vonatkozó uniós átlagokhoz képest, és hét teljesítménykategóriába sorolja a tagállamokat. Módszertani részletek a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentésben találhatóak. Az egyének digitális készség szintjének meghatározásában 2021-ben bekövetkezett változások miatt a mutató értékelése során kivételesen csak szinteket használnak; NEET-fiatal: nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő; GDHI: a háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelme.

Forrás: Európai Bizottság, Eurostat.

A magyarországi munkaerőpiac erőteljesen fellendült, de a nők, a fiatalok és a kiszolgáltatott csoportok munkaerőpiaci részvétele továbbra is kihívást jelent. Magyarország foglalkoztatási rátája 2021-ben 78,8 % volt, ami jóval meghaladja az uniós átlagot (73,1 %). Az elmúlt években azonban nőttek a nemek közötti foglalkoztatási és bérkülönbségek az országban. A gyermekvállalás foglalkoztatásra

gyakorolt hatása az egyik legerősebb az EU-ban, és hozzájárul a nők alacsonyabb munkaerőpiaci részvételéhez. Ez részben a bölcsődékben és óvodákban rendelkezésre álló helyek szűkösségének (2020-ban a települések 76 %-a nem rendelkezett bölcsődei férőhellyel), valamint annak a lehetőségnek tudható be, hogy Magyarországon akár 3 évnyi szülői szabadság is igénybe vehető. A 3 év alatti gyermekek intézményi gyermekgondozásban való részvétele a legalacsonyabbak között van az EU-ban (2019-ben 16,9 %, szemben az uniós 35,3 %-kal)⁴¹ Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervében szerepel 3 300 új bölcsődei férőhely létrehozására irányuló beruházás, ami segíteni fog a kihívás kezelésében. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) aránya viszonylag alacsony, kivéve a nőket, akik csaknem kétszer annyian érintettek, mint a férfiak. Ugyanakkor a fogyatékossgal élők foglalkoztatási különbsége 2020-ban 31,2 százalékpontonra nőtt, míg a romák foglalkoztatási rátája 2019 harmadik negyedévében (magyar adatok alapján) 25,5 százalékponttal elmaradt a 15–64 év közötti népesség nemzeti átlagától. Továbbra is hiányosságok tapasztalhatók az aktív munkaerőpiaci intézkedések hatókörében és hatékonyságában, különösen a közmunkaprogramban, amely továbbra is túlméretezett, bár mérete fokozatosan csökken, és ritkán segíti a résztvevőket abban, hogy az elsődleges munkaerőpiacon találjanak munkát. A munkanélküli ellátás időtartama az egyik legrövidebb (3 hónap) az EU-ban. Az uniós kohéziós politikai alapok támogatni fogják az aktív munkaerőpiaci szakpolitika megerősítését célzó intézkedéseket, különös a fiatalokra irányuló intézkedéseket. A szociális párbeszéd tekintetében Magyarország továbbra is a leggyengébben teljesítők között van az EU-ban, és ezen a téren nem történt előrelépés¹.

A különösen a romák körében jellemző korai iskolaelhagyás és az alapkészségek terén elért gyenge teljesítmény jelentős kihívást jelent. Magyarországon a korai iskolaelhagyók aránya magasabb az uniós átlagnál (2021-ben 12,0 %, szemben az uniós 9,7 %-kal; a további elemzést lásd az 13. mellékletben). A legalább alapvető digitális készségekkel rendelkezők aránya

⁴¹ A Covid19 torzíthatja a 2020. évi adatokat, mivel a népegészségügyi intézkedések egyes gyermekgondozási intézményeket ideiglenesen bezárásra kényszerítettek.

2021-ben 49 % volt, míg az EU-ban ez az arány 54 % volt. A felnőttképzésben részt vevők aránya alacsony, 2020-ban 5,9 % volt, szemben az EU-s 10,8 %-kal, és még alacsonyabb az alacsony képzettségűek és a munkanélküliek esetében⁴². Az oktatás és képzés minőségének és inkluzivitásának javítása minden szinten kulcsfontosságú ahhoz, hogy Magyarország elérje a készségekkel és a foglalkoztatással kapcsolatos 2030-as kiemelt uniós célokat.

Míg az elmúlt években csökkent a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett magyarok aránya, a szegénység mélysége jelentősen nőtt. A súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők aránya még mindig a legmagasabbak között van az EU-ban (10,7 %, szemben a 6,8 %-kal), jóllehet a teljes népességet tekintve csökken, ugyanakkor különösen magas a gyermekek körében (16,6 %, szemben az EU-ban mért 8,3 %-kal). A szegénység mélysége a 2017. évi 16,7 %-ról 2020-ban 27,9 %-ra nőtt, így az egyik legmagasabb az EU-ban. A stabil foglalkoztatással nem rendelkező háztartások esetében az elmúlt évtizedben a szociális biztonsági háló megfelelősége is csökkent, mivel a minimumjövedelem reálértéke 39 %-kal visszaesett 2010 óta. A szociális transzferek (a nyugdíjak és a természetbeni transzferek nélkül) viszonylag jelentős hatást gyakorolnak a szegénység csökkentésére (2020-ban 44,9 %, szemben az EU-ban mért 32,2 %-kal). Ez főként a szülői szabadság alatt járó családi ellátásoknak tudható be, ugyanakkor más ellátások szegénységcsökkentő hatása alacsony. Ezért Magyarországnak határozottabb szakpolitikai intézkedésekre van szüksége a szegénység csökkentésére vonatkozó 2030-as kiemelt uniós cél elérése érdekében. Az esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás előmozdítása érdekében Magyarország a helyreállítási és rezilienciaépítési tervében azon 300 leginkább rászoruló településre irányuló infrastrukturális projekteket tervez, ahol magas a gyermekek és a romák aránya. Ezeket a projekteket az Európai Szociális Alap Plusz által finanszírozott intézkedések fogják támogatni.

⁴² A munkaerő-felmérés szerint az országjelentés a felnőttkori tanulásban való részvétel előző négy hétre vonatkozó mutatóját használja, nem pedig az előző 12 hónapra vonatkozó tanulási mutatót, mivel a 12 hónapos mutatóra vonatkozó felnőttoktatási felmérés adatai jelenleg csak 2016-ra vonatkozóan állnak rendelkezésre, míg a munkaerő-felmérés (LFS) új, a szociális eredménytáblában való használatra és a készségekre vonatkozóan 2030-ra kitűzött kiemelt célra vonatkozó mutatóként csak 2023-ban lesz elérhető.

13. MELLÉKLET: OKTATÁS ÉS KÉSZSÉGEK

Ez a melléklet – a 2021. évi Oktatási és Képzési Figyelő elemzése alapján – felvázolja a magyar oktatási és képzési rendszer előtt álló fő kihívásokat az európai oktatási térség stratégiai keretrendszerének uniós szintű célkitűzései és egyéb kontextuális mutatók fényében. Magyarország oktatási és képzési rendszere minőségi és esélyegyenlőségi kihívásokkal küzd, amelyek a világválság miatt súlyosbodhattak. Magyarország jelentősen elmarad az uniós átlagtól és az uniós szintű céloktól az alapkészségek, a korai iskolaelhagyók és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya tekintetében.

A koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel megfelel az uniós átlagnak, de a hozzáférés kiegyensúlyozatlan, és a pedagógushiány minőségi problémákat vet fel. 2020-ban a

települések 32 %-a nem rendelkezik óvodával. A minőségi koragyermekkorai neveléshez és gondozáshoz való hozzáférést akadályozza az óvodapedagógusok növekvő hiánya, amelyet a 2020-as reform annak lehetővé tételével kívánt kezelni, hogy délutánonként az oktatás-nevelést segítő, teljes körű képesítéssel nem rendelkező alkalmazottak is foglalkozhatnak a gyerekekkel. Ez komoly visszalépést jelent a minőségi standardok tekintetében.

A magyarországi oktatási eredmények az uniós átlag alatt vannak. A 15 évesek alapkészségeinek átlagos szintje jelentősen elmarad az uniós átlagtól, és 2009 óta romlott, a legnagyobb csökkenés a természettudományok területén következett be. Magyarországon a gyengén teljesítő tanulók aránya mindhárom vizsgált területen jóval meghaladja az uniós átlagot. A 2019. évi nemzeti felmérés szerint a szakközépiskolákban a 10. osztályos tanulók

A13.1. táblázat: **Uniós szintű célok és egyéb kontextuális mutatók az európai oktatási térség stratégiai keretében**

Mutató	Cél	2015		2021		
		Magyaró.	EU27	Magyaró.	EU27	
Koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel (3+ évesek)	96%	90,7%	91,9%	92,9% ²⁰¹⁹	92,8% ²⁰¹⁹	
Gyengén teljesítő 15 évesek:	olvasásban	< 15%	27,5%	20,4%	25,3% ²⁰¹⁸	22,5% ²⁰¹⁸
	matematikában	< 15%	28,0%	22,2%	25,6% ²⁰¹⁸	22,9% ²⁰¹⁸
	természettud. tárgyakban	< 15%	26,0%	21,1%	24,1% ²⁰¹⁸	22,3% ²⁰¹⁸
Összesen	< 9 %	11,6% ^b	11,0%	12,0%	9,7%	
Korai iskolaelhagyók (18–24 évesek)	<i>Nemek szerint</i>	<i>Férfiak</i>	12,0% ^b	12,5%	12,3%	11,4%
		<i>Nők</i>	11,2% ^b	9,4%	11,6%	7,9%
	<i>Urbanizáció foka szerint</i>	<i>Városok</i>	6,7% ^b	9,6%	6,1%	8,7%
		<i>Vidéki területek</i>	15,9% ^b	12,2%	19,1%	10,0%
	<i>Születési ország szerint</i>	<i>Adott országban született</i>	11,6% ^b	10,0%	11,8%	8,5%
		<i>EU-ban született</i>	: ^{b,u}	20,7%	: ^u	21,4%
<i>EU-n kívül született</i>		: ^{b,u}	23,4%	: ^u	21,6%	
Összesen	45%	32,1%	36,5%	32,9%	41,2%	
Felsőfokú végzettséggel rendelkezők (25–34 évesek)	<i>Nemek szerint</i>	<i>Férfiak</i>	26,1%	31,2%	27,0%	35,7%
		<i>Nők</i>	38,4%	41,8%	39,2%	46,8%
	<i>Urbanizáció foka szerint</i>	<i>Városok</i>	47,3%	46,2%	53,0%	51,4%
		<i>Vidéki területek</i>	17,7%	26,9%	16,4%	29,6%
	<i>Születési ország szerint</i>	<i>Adott országban született</i>	32,1%	37,7%	32,7%	42,1%
		<i>EU-ban született</i>	32,4%	32,7%	36,3%	40,7%
<i>EU-n kívül született</i>		: ^u	27,0%	43,3%	34,7%	
50 éves kort betöltött iskolai tanárok (ISCED 1-3) aránya		37,4%	38,3%	45,0% ²⁰¹⁹	38,9% ²⁰¹⁹	

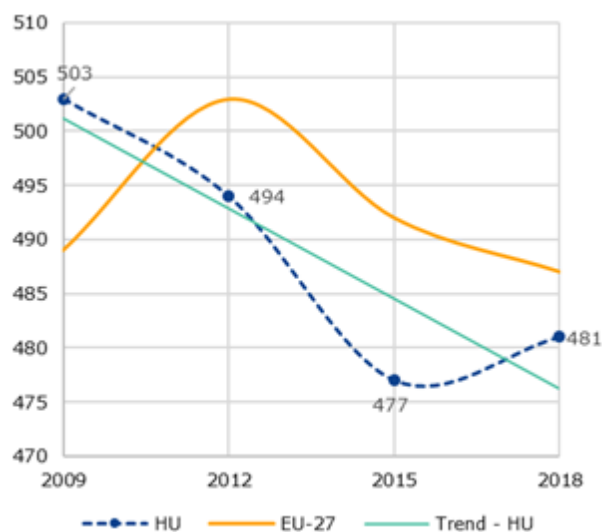
(1) A 2018. évi PISA-felmérés olvasási teljesítményre vonatkozó uniós átlaga Spanyolország (ES) eredményeit nem tartalmazza; b = törés az idősorokban, u = alacsony megbízhatóság = nincs adat; Egyelőre még nem állnak rendelkezésre adatok az európai oktatási térség stratégiai keretében tartozó további uniós szintű célokról, amelyek a digitális készségek terén való alulteljesítésre, a szakképzésben végzettség munkaalapú tanulásban való részvételére és a felnőttek tanulásban való részvételére vonatkoznak.

Forrás: Eurostat (UOE, LFS); OECD (PISA).

kompetenciaszintje a 8. osztályosokéhoz képest csak csekély vagy semmilyen előrelépést nem mutatott.

A gyenge oktatási eredmények részben az ilyen típusú iskolákban alkalmazott csökkentett általános oktatási tartalomnak, részben pedig a hátrányos helyzetű tanulók arányának tudhatók be. Emellett az összes OECD-ország közül Magyarországon tapasztalható a legnagyobb különbség a városi és a vidéki oktatási eredmények között, a társadalmi-gazdasági helyzet figyelembevételével⁴³. Az iskolarendszer hatékonyságának és méltányosságának nem kielégítő volta valószínűleg összefügg a tantervi szabadság alacsony szintjével, az iskolákon belüli társadalmi-gazdasági sokszínűség hiányával, valamint a tanárok alacsony fizetésével⁴⁴.

A13.1. ábra: **Átlagos természettudományos teljesítmény**

Forrás: PISA 2009-2018.

A társadalmi-gazdasági háttér a tanulók teljesítményének megbízható előrejelzője, és továbbra is nagy különbségek vannak a magyarországi iskolák között. A magyarországi iskolákban a tanulók társadalmi-gazdasági háttere jellemzően homogén, a hátrányos helyzetű tanulók egyes iskolákban koncentrálnak. A roma tanulók nagy része szegregált általános iskolába jár. A társadalmi-gazdasági szempontból előnyös és hátrányos helyzetű iskolák között a tanulók teljesítménye tekintetében mutatkozó különbség a legnagyobb az EU-ban (Magyarországon 169 pontos különbség van, szemben az uniós átlagnak megfelelő 137 ponttal). A magyar iskolákban a teljesítményalapú kiválasztás 10 éves korban kezdődik, aminek következtében különválnak az alulteljesítő tanulók és kiemelkedően teljesítő társaik oktatása. Ez valószínűleg szerepet játszik a gyengén teljesítők nagy arányában Magyarországon. A 2019. évi reform megszüntette azt a lehetőséget, hogy a szakképző iskolák hallgatói a formális iskolarendszerben általános középiskolai érettségi vizsgát tegyenek. Ez jelentősen csökkentette a szakképző iskolákban tanuló diákok továbbtanulási és karrierlehetőségeit. Az oktatás terén megmutatkozó egyenlőtlenség korlátozza a társadalmi mobilitást: az alacsony jövedelmű családoknak az uniós tagállamok közül Magyarországon van a legkisebb esélyük arra, hogy valaha is megközelítsék az átlagjövedelmet.

A korai iskolaelhagyás aránya Magyarországon továbbra is az uniós átlag

⁴³ Echazarra, A. és T. Radinger (2019), „*Learning in rural schools: Insights from PISA, TALIS and the literature*” (Tanulás a vidéki iskolákban: a PISA- és a TALIS-felmérésből, valamint a szakirodalomból levont tanulságok), az OECD 196. sz. oktatási munkadokumentuma, <http://dx.doi.org/10.1787/8b1a5cb9-en>, <http://dx.doi.org/10.1787/8b1a5cb9-en>

⁴⁴ Oktatási és Képzési Figyelő 2018, Luxembourg, az Európai Unió Kiadóhivatala. 2018. (<https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-t-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>)

felett van. 2021-ben a korai iskolaelhagyók aránya 12,0 %-ra nőtt. Ez az arány magasabb a legkevésbé fejlett járásokban és a romák körében (ahol ez az arány 65,3 %). A hátrányos helyzetű tanulók meghatározott iskolákban és iskolatípusokban – különösen a szakképző iskolákban – való koncentrálódása és az egyre sürgetőbb pedagógushiány megnehezíti ezeknek a tanulóknak az iskolában tartását és azt, hogy megkapják azt a személyre szabott támogatást, amelyre szükségük lenne. A lemorzsolódás veszélye által érintett diákok aránya nagymértékben eltér az iskolatípus és a térség függvényében. A három leginkább érintett megyében a tanulók 10–15 %-ánál áll fenn a lemorzsolódás veszélye.

A magyar iskolákban egyre nagyobb kihívást jelent a tanárhiány. A pedagógusállomány idősödik: 2019-re a tanárok 45,0 %-a betöltötte az 50 éves kort. A tanárképzés nem képes kielégíteni a tanárok iránti keresletet: az érintett szakokon magas a lemorzsolódók aránya, és a tanárképzésben végzetek kevesebb mint fele helyezkedik el ténylegesen tanárként. A tanárhiány a legégetőbb: i. a hátrányos helyzetű területeken; ii. a matematika, a természettudományos tárgyak és az idegen nyelvek területén; valamint iii. a szakképzésben. Ezek a problémák részben a magyarországi kis iskolák (azaz 150-nél kevesebb tanulóval rendelkező iskolák) magas arányának (49,5 %) is betudhatók. A kis iskoláknak a gyermekek számától függetlenül teljes tanári kart kell fenntartaniuk, ami a tanárok egyenlőtlen eloszlását eredményezi az országban. A hátrányos profilú iskolákat különösen súlyosan érinti a képzett oktatói személyzet hiánya. A pedagógushiány egyik oka a tanárok alacsony fizetése: fizetésük az egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezők fizetésének csupán 58–66 %-a, és még alacsonyabb a pályakezdő tanárok esetében (50–55 %). Emellett az egy tanárra jutó tanórák száma Magyarországon a legmagasabb Európában. Megfelelő létszámú támogató személyzet hiányában a tanároknak nem oktatási feladatokat is el kell látniuk, például az iskolai oktatás utáni napközis gondozást. Emellett az iskolák központosított irányítása miatt az iskolavezetőknek korlátozottak a lehetőségeik és az eszközeik a tanítás minőségének javítására.

A felsőoktatásban való részvétel alacsony, ami a magasan képzett szakemberek hiányát eredményezi. Magyarországon az egyik legalacsonyabb a felsőfokú végzettséggel

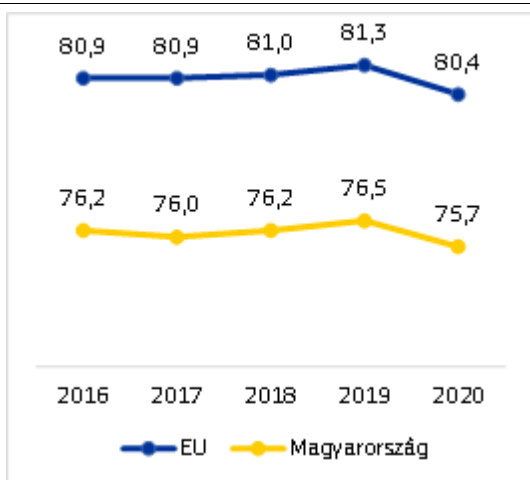
rendelkező 25–34 évesek aránya. A friss diplomások foglalkoztatási aránya (88,1 %) meghaladja az uniós átlagot (83,7 %). Az elmúlt években csökkent a felsőoktatásba belépők száma, ami a demográfiai tendenciákkal, a gyenge iskolai oktatási eredményekkel és az államilag finanszírozott helyek számának csökkenésével magyarázható. A felsőoktatásba felvételizők száma a 2011. évi 102 000-ről 2021-re 69 000-re, a frissen felvettek száma pedig 67 000-ről 51 000-re csökkent ebben az időszakban. A nappali tagozatos hallgatók körülbelül egyharmada fizet tandíjat; arányuk a részidős hallgatók körében magasabb. A lemorzsolódás továbbra is gyakori: az alapképzésben részt vevő hallgatók több mint egyharmada nem fejezi be tanulmányait; a lemorzsolódási arány különösen magas az informatikai, mérnöki és természettudományos szakokon. A természettudományos és a mérnöki szakokon végzett új diplomások száma a 25–34 évesek körében 2015 óta csökken, és továbbra is az uniós átlag alatt van. A legtöbb állami egyetem irányítását és finanszírozását vagyongazdálkodó magánalapítványokra bízta. Az egyetemekkel kapcsolatos fontos döntéseket újonnan létrehozott kuratóriumok hozzák meg, amelyek tagjait a kormány nevezi ki életre szólóan. Ez aggályokat vethet fel a tudományos élet szabadságával kapcsolatban.

14. MELLÉKLET: EGÉSZSÉG ÉS EGÉSZSÉGÜGYI RENDSZEREK

A reziliens egészségügyi ellátás a fenntartható gazdaság és társadalom előfeltétele, és ez a jelenleg is zajló Covid19-világjárvány miatt különösen fontos szemponttá vált. Ez a melléklet áttekintést nyújt a magyarországi egészségügyi ágazat pillanatnyi helyzetéről.

Magyarországon a várható élettartam 2019-ben csaknem 5 évvel az uniós átlag alatt volt, és a Covid19 miatt 2020-ban közel 10 hónappal csökkent. 2022. április 17-i összesített adatok szerint Magyarország 1 000 lakosra vetítve 4,58 Covid19 miatti elhalálozásról és 1 000 lakosra vetítve 193 megerősített Covid19-esetről számolt be. A világjárvány előtt a kezelhető okok miatti halálozás aránya sokkal magasabb volt az uniós átlagnál. Ennek hátterében az egészségügyi szolgáltatások minőségével és hozzáférhetőségével kapcsolatos problémák állhatnak. Részen a kockázati tényezők magas előfordulási gyakorisága miatt a rák okozta halálozás az Unión belül Magyarországon volt a legmagasabb 2019-ben.

A14.1. ábra: Születés kori várható élettartam (év)

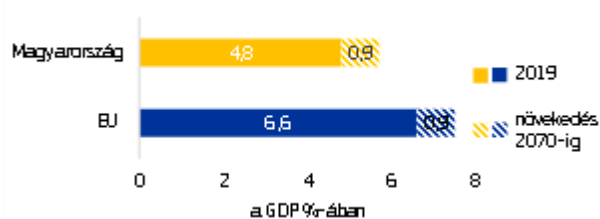
Forrás: Eurostat.

Magyarországon az egészségügyi kiadások GDP-hez viszonyított aránya jóval az uniós átlag alatt marad. Az egészségügyi összkiadás kétharmada közfinanszírozásból származik. Ez az arány nem éri el az uniós átlagot, és az igénybe vevők által közvetlenül – elsősorban a járóbeteg-szakellátásban és gyógyszerekre – fizetett kiadások magas mértékét tükrözi. Az egészségügyre fordított kiadások az előrejelzések szerint 2070-re GDP-arányosan 0,9 százalékponttal emelkednek, összhangban az uniós átlaggal.

A kormány megkezdte az egészségügyi munkaerő tartós hiányának enyhítésére irányuló intézkedések végrehajtását. Az egészségügyi személyzet hiánya tartós kihívást jelent. Bár az orvosok és ápolók száma alacsony, az egészségügyi diplomások száma jelentősen nőtt az elmúlt években. Ugyanakkor a kormány megkezdte az egészségügyi szakemberek állami rendszerbe való felvételének és a rendszerben való megtartásának javítását célzó intézkedések végrehajtását, beleértve a jelentős béremeléseket is.

Mindemellett egyes orvosi és ápolói szakterületeken még súlyosabb a hiány. Az egészségügyi dolgozók egyenlőtlen földrajzi eloszlása továbbra is hátráltatja az ápolás-gondozáshoz való hozzáférést Magyarország kisebb népsűrűségű és szegényebb régióiban. A közelmúltban az egészségügyi szolgáltatások nyújtásában a Covid19 okozta fennakadások súlyosbíthatták a hozzáférhetőséggel kapcsolatos kihívásokat, különösen a krónikus betegségekben szenvedők és a tervezett műtétre váró betegcsoportok esetében. Magyarországon az antimikrobiális szerek fogyasztása alacsonyabb az uniós átlagnál.

A14.2. ábra: Az egészségügyi közkiadások várható növekedése a 2019–2070 közötti időszakban (referencia-forgatókönyv)

Forrás: Európai Bizottság / EPC (2021).

A14.1. táblázat: **Fő egészségügyi mutatók**

	2016	2017	2018	2019	2020	EU átlag (legfrissebb adat)
Kezelhető okok miatti halálozás 100 000 lakosra vetítve (optimális minőségű egészségügyi ellátással elkerülhető halálozás)	176,0	179,0	175,9			92,0 (2017)
Rákbetegség okozta halálozás 100 000 lakosra vetítve	345,3	341,0	335,6			252,5 (2017)
Folyó egészségügyi kiadások, a GDP %-ában	7,0	6,8	6,6	6,4		9,9 (2019)
Az egészségügyi kiadások közfinanszírozásának aránya, a folyó egészségügyi kiadások %-ában	68,1	68,8	69,9	68,3		79,5 (2018)
Megelőzésre fordított kiadások, a folyó egészségügyi kiadások %-ában	3,2	3,0	3,1	3,2		2,8 (2018)
Akut ellátáshoz szükséges ágyszám 100 000 lakosra vetítve	427,9	427,1	423,5	420,7		387,4 (2019)
1 000 lakosra jutó orvosok száma *	3,2	3,3	3,4	3,5		3,8 (2018)
1000 lakosra jutó ápolól száma *	6,4	6,5	6,6	6,6		8,2 (2018)
Antibakteriális szerek fogyasztása szisztémás használatra, előírt napi dózis 1000 lakosra vetítve **	13,3	13,4	13,7	13,3	10,0	14,5 (2020)

(1) Megjegyzések: Az orvossűrűsége vonatkozó adatok a gyakorló orvosokra vonatkoznak valamennyi országban, kivéve FI, EL, PT (tevékenységi engedéllyel rendelkező) és SK (szakmailag aktív). Az ápolósűrűsége vonatkozó adatok valamennyi országban a gyakorló ápolókra vonatkoznak (FI esetében 2014-től), kivéve IE, FR, PT, SK (szakmailag aktív) és EL (csak kórházakban dolgozó ápolók). További információk: https://ec.europa.eu/health/state-health-eu/country-health-profiles_hu

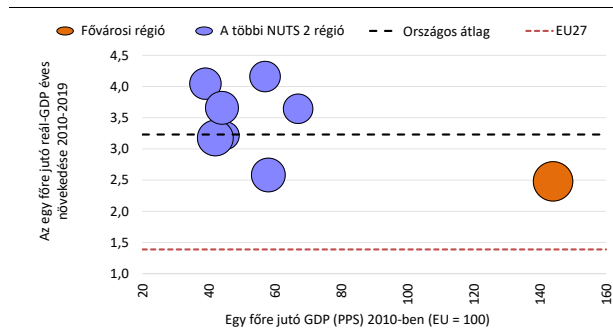
Forrás: Eurostat adatbázis; kivéve: * Eurostat adatbázis és OECD, ** ECDC.

15. MELLÉKLET: GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI TELJESÍTMÉNY REGIONÁLIS SZINTEN

A regionális dimenzió fontos tényező a tagállamokban bekövetkezett gazdasági és társadalmi fejlemények értékelésekor. E dimenzió figyelembevétele olyan jól kalibrált és célzott szakpolitikai választ tesz lehetővé, amely előmozdítja a kohéziót, és biztosítja a fenntartható és reziliens gazdasági fejlődést valamennyi régióban.

kulcsfontosságú tényezője, ez a szakadék nemcsak azzal fenyeget, hogy lelassítja az országnak az EU zöld és digitális célkitűzéseire való hozzájárulását, hanem a területi kohézióra is káros hatással van.

A15.1. ábra: **Az egy főre jutó GDP (2010) és a GDP növekedése (2010–2019) Magyarországon**

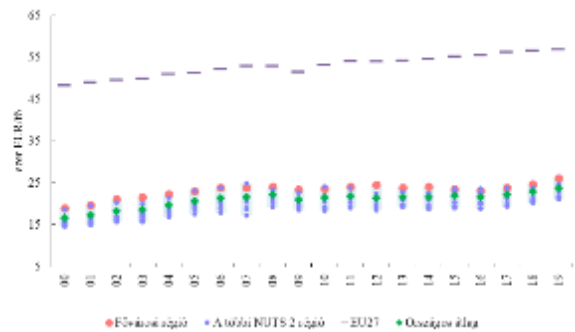

Forrás: Európai Bizottság

A Budapest fővárosi régió kivételével az egy főre jutó GDP (PPS) valamennyi magyar régióban az uniós átlag 75 %-a alatt marad.

A belső regionális egyenlőtlenségek továbbra is jelentősek, amit az ország fejlettebb és kevésbé fejlett régiói közötti munkatermelékenységi különbségek okoznak. Mivel a termelékenység hosszú távon a gazdasági növekedés és a jólét

A15.2. ábra: **Munkatermelékenység, EU-27, Magyarország NUTS 2 régiói, 2000–2019**

(1) Mértékegység: bruttó hozzáadott érték reálértéke millió EUR-ban (2015-ös árakon), ezer főben kifejezett foglalkoztatás mellett.

(2) A világos piros kör a fővárosi régiót mutatja. A kék körök a többi NUTS 2 régiót mutatják.

(3) A zöld négyzet az országos átlagot mutatja. A lila vonal az EU-27 átlagát mutatja.

Forrás: Európai Bizottság

Magyarország csatlakozása óta **a magyar régiók folyamatosan zárkóznak fel** az EU többi részéhez. Az egy főre jutó GDP azonban négy

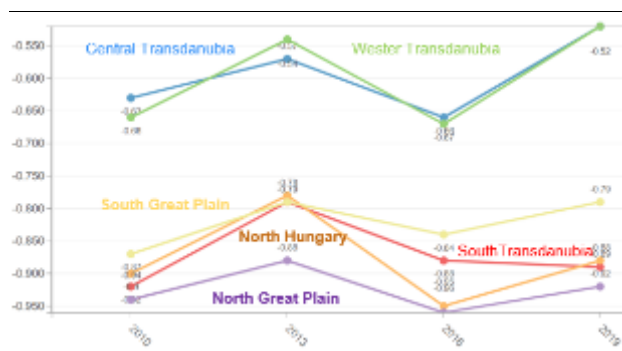
A15.1. táblázat: **Magyarország, kiválasztott mutatók régiós értékei**

NUTS 2 régió	Egy főre jutó GDP (PPS)	Termelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GVA (PPS))	Termelékenység növekedésének reálértéke	Egy főre jutó GDP növekedése	Népesség-növekedés	Munkanélküliségi ráta	Magas iskolai végzettséggel rendelkező népesség	Egy főre jutó, fosszilis tüzelőanyagokból származó CO ₂ -kibocsátás	Innovációs teljesítmény
	EU27=100, 2019	EU27=100, 2018	Átlagos %-os változás az előző évhez képest, 2010-2019	Átlagos %-os változás az előző évhez képest, 2010-2019	Összes változás %-ban, 2011-2019	Aktív népesség a, 2020	30-34 éves korú népesség %-a, 2017-2019	tCO ₂ egyenérték, 2018	EU27=100
Európai Unió	100	100	1,00	1,39	1,8	7,1	39,4	7,2	100,0
Magyarország	73	66	1,21	3,23	-1,9	4,3	33,1	5,2	67,9
Budapest	151	71	1,08	2,48	1,7	3,3	54,7	4,0	97,6
Pest	58	66	0,84	2,58	7,5	3,3	32,2	6,2	66,0
Közép-Dunántúl	67	65	1,76	4,16	-2,1	2,8	24,6	7,2	57,7
Nyugat-Dunántúl	71	68	1,78	3,64	0,9	2,4	26,0	4,2	54,8
Dél-Dunántúl	50	59	1,33	3,21	-6,8	5,3	24,6	5,1	48,9
Észak-Magyarország	49	63	1,56	4,05	-7,8	5,0	26,4	11,0	49,1
Észak-Alföld	47	58	0,91	3,18	-4,3	7,3	25,5	4,1	50,9
Dél-Alföld	53	60	1,02	3,66	-5,7	4,7	28,4	4,3	57,3

Forrás: Eurostat, *EDGAR adatbázis

régióban még mindig csak az uniós átlag 50 %-a körül van, míg Budapest fővárosi régióban az átlag 151 %-át éri el. A munkatermelékenység az uniós átlagnak az Észak-Alföldön mért 58 %-a és a Budapesten mért 71 %-a között mozog. A területi egyenlőtlenségek nemcsak a régiók között, de a régiókon belül is különösen nagyok az ország 197 járásának szintjén (LAU 1). A különböző régiókban 36 olyan többszörösen hátrányos helyzetű járás található, amelyeket a 290/2014. Korm. rendelet „komplex programmal fejlesztendő”-nek minősített.

A15.3. ábra: Magyarország kevésbé fejlett régióinak uniós regionális versenyképességi mutatója

Forrás: Európai Bizottság

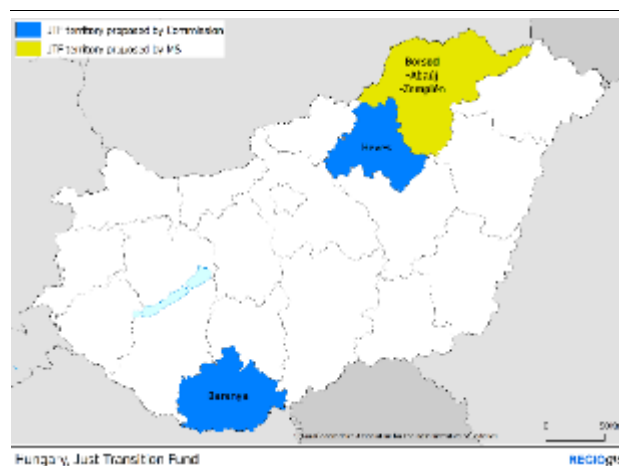
A legkevésbé fejlett járások aránya különösen magas néhány peremvidéki megyében. Például a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei járások 69 %-a, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járások 50 %-a, a Hajdú-Bihar megyei járásoknak pedig a 40 %-a minősül hátrányos helyzetűnek. Ezzel szemben a Nyugat-Dunántúlon nincsenek ilyen járások. A 36 legkevésbé fejlett járásból álló csoport 2014 óta változatlan maradt, mivel az őket érintő kihívások tartósan bizonyultak, és nem hajtottak végre komplex programokat a problémáik kezelésére.

Magyarország négy legkevésbé fejlett régiójának versenyképessége továbbra is alacsony az infrastrukturális hiányosságok, a humán tőke hiányosságai (egészségügyi és oktatási szint) és az alacsony munkaerőpiaci hatékonyság miatt. Ezek a hátrányok korlátozzák a legkevésbé fejlett régiók növekedési potenciálját. Budapest főváros innovációs teljesítménye kiemelkedik, és megközelíti az uniós átlagot, míg a többi régió csak feltörekvő innovátor, amelyek jelentősen elmaradnak Budapeستől.

Ami a digitális átállást illeti, Magyarországon **viszonylag magas az információs és kommunikációs technológiák (IKT) elterjedése,** de a regionális különbségek továbbra is fennállnak. A hatóságokkal való kapcsolattartásra szolgáló internethasználat például a legkevésbé fejlett régiók közül háromban mért 51 % és a fővárosi régióban mért 79 % között mozog. A régiók közötti különbségek mérsékeltek az internet-hozzáféréssel rendelkező háztartások arányát illetően, míg a mobil széles sávú hozzáférés tekintetében hangsúlyosabbak (Budapesten 70 %, szemben a Dél-Alföldön mért 52,8 %-kal 2021-ben).

Ami a vállalkozások digitális integrációját illeti, a regionális különbségek nagyobbak, ha figyelembe vesszük az IKT-használat fejlettebb formáit, például a mobil széles sávú kapcsolatot (a fővárosban 82 %, míg a Dél-Alföldön 72 %), a felhőalapú szolgáltatások használatát (a Közép-Dunántúlon 25,7 %, míg az Észak-Alföldön 15 %) vagy az ipari és szolgáltató robotok használatát (a Nyugat-Dunántúlon 6,1 %, illetve 2,6 %, míg néhány legkevésbé fejlett régióban kevesebb mint 1 %)⁴⁵.

A15.4. ábra: Az éghajlatvédelmi átállás által leginkább érintett területek Magyarországon

Forrás: Európai Bizottság

Számos magyar régió kihívásokkal néz szembe a klímasemlegességre való átállás során. Az egy főre jutó üvegházhatásúgáz-kibocsátás Magyarországon magasabb az uniós átlagnál. Különösen három megyének kell majd nagyobb erőfeszítéseket tennie a klímasemlegesség elérése érdekében: Baranya

⁴⁵ Forrás: Magyar Központi Statisztikai Hivatal

megye (amely nagymértékben függ az energiaigényes iparágaktól), Heves megye (amely Magyarországon a legnagyobb szén-dioxid-kibocsátó szénérművel és egy szénbányával rendelkezik) és Borsod-Abaúj-Zemplén megye (itt található Magyarországon a legnagyobb lebegőrészecske-terhelésnek kitett városok és a Mátrai ligniterőmű egyik kulcsfontosságú lignitbányája). A zöld átállás társadalmi és foglalkoztatási hatásainak kezelése kihívást jelent Magyarország számára.

A humántőke-fejlesztés szempontjából releváns mutatók jelentős területi különbségeket mutatnak.

Magyarország oktatási rendszerében jelentős egyenlőtlenségek mutatkoznak⁴⁶. 12 éves korra ötszörös különbség van a diákok készségszintje tekintetében a legjobban és a legrosszabbul teljesítő megyék között (Vas megyében 6 %, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 26 %). Az alapkészségek tekintetében a legjobban és a legrosszabbul teljesítő járások közötti különbség jelentős, és évfolyamonként növekszik (6., 8., 10. évfolyam).⁴⁷ A további oktatási mutatók esetében hasonló területi különbségek figyelhetők meg az iskolai oktatás teljes időtartama alatt (pl. korai iskolaelhagyás és iskolai végzettség)⁴⁸. Emellett a városok és a vidék között is nagy a szakadék, például a korai iskolaelhagyók aránya a városokban 6,8 %, a vidéki régiókban pedig 17,9 %. Az egészségi állapot tekintetében is vannak regionális egyenlőtlenségek⁴⁹. A magyarok egészségi állapota szempontjából jelentősnek minősül a nyugat-kelet, város-vidék és központ-periféria közötti különbség. Budapesten a várható élettartam 5 évvel magasabb, mint a legkevésbé fejlett megyékben. Az egészségügyi személyzet⁵⁰ (különösen a háziorvosok) hiánya és a minőségi ellátáshoz való hozzáférés hiánya hozzájárul ezekhez a hátrányokhoz.

A legmagasabb munkanélküliségi ráta az Észak-Alföld és a Dél-Dunántúl kevésbé fejlett régióiban figyelhető meg (7,1 %, illetve 5,1 %). A foglalkoztatási ráta minden régióban meghaladja vagy megközelíti az uniós átlagot. 9,1 százalékpontos különbség van azonban a legjobban és legrosszabbul teljesítő, Budapesten kívüli régió között. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek aránya a Közép-Dunántúlon a legalacsonyabb, Észak-Magyarországon pedig a legmagasabb, és közel háromszoros különbség van e két régió között (10,1 %, szemben a 28,1 %-kal 2021-ben)⁵¹. 2011 és 2020 között csökkent a népesség, és negatív nettó migráció következett be a négy legkevésbé fejlett NUTS 2 régióban, míg a népesség csak a fővárosban és a Nyugat-Dunántúlon nőtt. Ami a Covid19-világjárvány hatását illeti, a mortalitás magasabb volt a fejlettebb régiókban, míg a társadalmi-gazdasági következmények némileg eltértek az egyes régiók között.

⁴⁶ Magyar Tudományos Akadémia: A magyar közoktatás indikátorrendszere 2021. <https://bit.ly/3klOM2R>

⁴⁷ Forrás: Oktatási Hivatal: Országos Kompetenciamérés. Elérhető a következő internetcímen: <https://bit.ly/3LLt4ad>

⁴⁸ Forrás: Magyar Központi Statisztikai Hivatal, https://www.ksh.hu/thm/2/indi2_2_4.html

⁴⁹ Tóth, G., Bán, A., Vitrai, J. és Uzzoli, A.: A szívizominfarktus-megbetegedések és -halálozások területi különbségei. Területi Statisztika 2018, 58, 346–379. o. Elérhető a következő internetcímen: <https://bit.ly/3kIXyO>

⁵⁰ OECD (2021): Egészségügyi helyzet az Európai Unióban: Magyarország Egészségügyi országprofil 2021. Elérhető a következő internetcímen: <https://bit.ly/3sh2D4A>

⁵¹ Forrás: Magyar Központi Statisztikai Hivatal, https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0017.html

Ez a melléklet áttekintést nyújt Magyarország pénzügyi szektorának főbb fejleményeiről. Továbbra is a bankok Magyarország belföldi pénzügyi szektorának nehézsúlyú szereplői. 2021 harmadik negyedévében a bankszektor összes eszköze a GDP 112,1 %-át tette ki. Magyarországon az öt legnagyobb bank rendelkezik a bankszektor összes eszközének mintegy 50,1 %-ával. A helyi hitelezők belföldi tulajdonlásának mértéke jelentősen ingadozott az elmúlt évtizedben, és 2021 harmadik negyedévében elérte az 58,6 %-ot. A piaci finanszírozási arány 2020-ban meglehetősen alacsony, 35,7 %-os volt, mivel a legtöbb vállalat számára továbbra is a bankhitelek jelentik messze a legfontosabb finanszírozási formát. A zöldkötvények kibocsátása 2020-ban kezdődött, a jegybank pedig kezdeményezéseket indított a környezetvédelmi szempontoknak a finanszírozásba való beépítésére.

A magyar bankrendszer stabil és reziliens. A bankok szolvenciamutatója 2018 óta stabil, 2021 harmadik negyedévében 18,2 % volt (szemben az EU-ban mért 19,3 %-kal). A bankszektor jövedelmezősége az egyik legmagasabb az EU-ban, 2021 harmadik negyedévében 14,1 %-os tőkearányos jövedelmezőséggel. Az eszközminőség mind a vállalatok, mind a háztartások esetében javult, és a nemteljesítő hitelek aránya 2021 harmadik negyedévében 3 %-ra csökkent (szemben az EU-ban mért 2,1 %-kal). A költség-bevétel arány 2017 óta folyamatosan csökken. A bankok bőséges jegybanki likviditást is élveztek, amely 2020-ban az összes kötelezettség mintegy 9,5 %-át tette ki.

A makrogazdasági környezet 2022-ben kihívásokat teremt a bankok számára. i. A finanszírozási költségek a növekvő infláció, a monetáris megszorítások és az ukrain orosz invázió miatt növekedtek. Az orosz és ukrán pénzügyi piacok befagyásával a külföldi befektetők nagyobb mennyiségben értékesítették a magyar eszközöket, hogy csökkentsék a régióknak való teljes kitétségüket. Ez erőteljes valutaleértékelődéshez és hozamnövekedéshez vezetett. 2022 júniusáig közel 500 ezer, rugalmas kamatozású jelzáloghitelt felvett személy fizetheti törlesztőrészeit a 2021. október 27-én alkalmazandó kamatláb szerint. Azóta a három hónapos bankközi kamatláb 2 %-ról mintegy 6,8 %-ra emelkedett, így a jelzálogkamatok ideiglenes

felső korlátja leszorítja a bankok kamatrését. ii. A jelzáloghitel-kamatlábak felső határának lejártát és a kiszolgáltatót hitelfelvevők Covid19-cel kapcsolatos moratóriumainak egyidejű megszüntetését követően a bankok kamatrészei helyreállhatnak, de a nemteljesítő hitelek volumene is növekedhet. iii. A növekvő hozamok miatt a bankok veszteségeket szenvednek el a nagy államkötvény-portfóliójukon is, amely 2022 márciusában a bankszektor eszközeinek 15,7 %-át tette ki. iv. Egy közepes méretű magyar bank, amely végső soron egy szankcionált orosz bank tulajdonában állt, 2022 márciusában csődbe ment. A betétesek 142 milliárd HUF összegű kártalanítását követően a betétbiztosítási alap a kereskedelmi bankok általi újratőkésítést fog igényelni, ami rontja jövedelmezőségüket. v. Egyes magyar bankok orosz és ukrán kitétségekkel rendelkeznek, akár közvetlenül, akár anyavállalataikon keresztül. Bár ez nem jelent rendszerszintű kockázatot a magyar pénzügyi rendszerre nézve, hatással lehet a bankszektor jövedelmezőségére és tőkehelyzetére. A magyar központi bank 2022. májusi banki hitelezési felmérése szerint a bankok e kihívásokra reagálva a hitelezési feltételek szigorítását tervezték, és már 2022-ben arra számítottak, hogy a hitelkereslet gyengülni fog⁵².

A magyarországi lakóingatlan-szektorban középtávú sérülékenységek mutatkoznak. Az Európai Rendszerkockázati Testület (2022)⁵³ több gyenge pontot is azonosított a magyar lakáspiacon, mint például: i. lakásár-felülértékeltség jelei; ii. a lakások nagymértékű növekedése; iii. a lakáscélú jelzáloghitelek nagymértékű növekedése; és iv. a háztartások eladósodottságának gyors növekedése.

A reál lakások éves növekedése 2015 és 2019 között megközelítette vagy akár meghaladta a 10 %-ot. A lakossági hitelezés növekedése 2021 harmadik negyedévében elérte a 15,2 %-ot, ami az egyik legmagasabb növekedési ráta az EU-ban. Az ERKT figyelmeztet arra, hogy a jelenlegi magyarországi politikamix részben megfelelő és részben elégséges a kockázatok csökkentéséhez. Az ERKT Magyarország jövedelemarányos adósságszolgálati rátája korlátjának szigorítását

⁵² <https://bit.ly/3w87YfE>

⁵³ <https://bit.ly/3iHVEFV> (102-105. o.)

A16.1. táblázat: **Pénzügyi stabilitási mutatók**

	2017	2018	2019	2020	2021
A bankszektor eszközei összesen (a GDP %-ában)	95,4	92,6	91,2	108,3	112,1
Az öt legnagyobb bank részesedése (teljes eszközállomány) (%)	49,6	50,0	52,7	50,1	-
Belföldi hitelintézetek részesedése (teljes eszközállomány) (%)¹	53,7	52,8	57,1	57,8	58,6
Pénzügyi stabilitási mutatók:¹					
- nemteljesítő hitelek (az összes hitel %-ában)	8,4	5,4	4,2	3,6	3,0
- tőke megfelelési mutató (%)	16,2	18,5	18,0	18,3	18,2
- tőkearányos jövedelmezőség (%)	14,5	14,7	14,3	7,6	14,1
A nem pénzügyi vállalatok hitelállományának növekedése (éves %-os változás)	10,2	13,6	14,1	8,9	10,6
Háztartási hitelek növekedése (éves %-os változás)	2,6	7,3	16,6	14,3	15,2
Költség/bevétel arány (%)¹	64,4	63,9	64,7	61,0	57,2
Hitel/betét arány (%)¹	71,8	72,7	76,0	74,4	74,9
Központi banki likviditás a kötelezettségek %-ában	3,9	2,8	3,6	9,5	-
A magánszektor adósságállománya (a GDP %-ában)	69,9	68,7	67,1	76,4	-
Hosszú távú kamatlábak különbözete a német referenciakamathoz (Bund) képest (bázispont)	264,5	266,2	271,8	273,4	343,4
Piaci finanszírozási ráta (%)	35,2	33,1	32,5	35,7	-
Zöldkötvény-kibocsátás (milliárd EUR)	-	-	-	1,9	0,8

(1) A legfrissebb adatok: 2021 harmadik negyedévéből.

Forrás: EKB, Eurostat, Refinitiv

és futamidő-korláttal való kiegészítését és/vagy rendszerkockázati tőkepuffer vagy anticiklikus tőkepuffer bevezetését javasolta. Szakpolitikai kiigazítások is indokoltak lehetnek, mivel a kormányzati lakástámogatások és a támogatott hitelek hozzájárulhattak a lakóingatlanok növekvő felülértékelttségéhez és a háztartások eladósodottságához.

17. MELLÉKLET: ADÓZÁS

Ez a melléklet mutatókon alapuló áttekintést nyújt Magyarország adórendszeréről. Információkat tartalmaz az adószervezetről, azaz azokról az adótípusokról, amelyekből Magyarországnak a legnagyobb bevétele származik, a munkavállalók adóterheiről, valamint az adórendszer progresszivitásáról és újraelosztási hatásáról. Tájékoztatást nyújt továbbá az adóbeszedésről és az adójogszabályoknak való megfelelésről, valamint az agresszív adótervezési tevékenység kockázatairól.

Magyarország adóbevételei az uniós átlag alatt vannak, viszonylag nagy- és növekvő mértékben támaszkodnak a fogyasztási adókra, és viszonylag kis- és csökkenő mértékben támaszkodnak a munkát terhelő adókra. A 2010 óta végrehajtott adóreformok nyomán az összes adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya nagyjából stabil maradt (2020-ban 36,3 %-os volt, szemben a 2010. évi 36,8 %-kal), de az adózás a munkáról és a tőkéről a fogyasztásra helyeződött át. A munkát terhelő

adókból származó bevételek csökkentek a (jelenleg 15 %-os) átalányadó 2011. évi bevezetése, valamint a társadalombiztosítási járulékok csökkentése és a családi adókedvezmény kiterjesztése következtében.

A tőkeadóból származó bevétel is csökkent, mivel a társasági adókulcs 19 %-ról 9 %-ra csökkent. Ezzel szemben a fogyasztási adókból származó bevétel a 2010. évi GDP 12,4 %-áról 2020-ban 14,1 %-ra nőtt, mivel a héát 2012-ben 27 %-ra emelték, és számos, fogyasztással kapcsolatos ágazati adót vezettek be. Míg a környezetvédelmi adókból származó bevételek elérik az uniós átlagot (2020-ban a GDP 2,2 %-át tették ki), a rendszeres ingatlanadók továbbra is viszonylag alacsonyok (2020-ban a GDP 0,4 %-a, szemben az 1,2 %-os uniós átlaggal).

A gyermektelen alacsony keresetűek adóterhe az elmúlt években csökkent. Magyarországon azonban a munkát terhelő adóék 2020-ban az alacsonyabb jövedelmi szinteken meghaladta az uniós átlagot. A magas keresetűek

A17.1. táblázat: **Adózási mutatók (**)**

		Magyarország					EU-27				
		2010	2018	2019	2020	2021	2010	2018	2019	2020	2021
Adószervezet	Összes adó (beleértve a kötelező tényleges társadalombiztosítási járulékokat) (a GDP %-ában)	36,8	36,9	36,4	36,3		37,9	40,1	39,9	40,1	
	Munkát terhelő adók (a GDP %-ában)	17,3	16,9	16,7	16,3		20,0	20,7	20,7	21,5	
	Fogyasztási adók (a GDP %-ában)	12,4	14,1	13,9	14,1		10,8	11,1	11,1	10,8	
	Tőkeadók (a GDP %-ában)	7,1	5,9	5,8	5,9		7,1	8,2	8,1	7,9	
	Ingatlanadók összesen (a GDP %-ában)	1,1	1,0	1,0	1,1		1,9	2,2	2,2	2,3	
	Rendszeres ingatlanadók (a GDP %-ában)	0,3	0,5	0,4	0,4		1,1	1,2	1,2	1,2	
	Környezetvédelmi adók a GDP %-ában	2,6	2,3	2,3	2,2		2,4	2,4	2,4	2,2	
Progresszivitás és méltányosság	Adóék az átlagbér 50 %-át keresők szintjén vizsgálva (egyedülálló személy) (*)	41,0	45,0	44,6	43,6	43,2	33,9	32,4	32,0	31,5	31,9
	Adóék az átlagbér 100 %-át keresők szintjén vizsgálva (egyedülálló személy) (*)	46,6	45,0	44,6	43,6	43,2	41,0	40,2	40,1	39,9	39,7
	Társasági adó – átlagos effektív adókulcsok (1) (*)		10,2	10,2	10,2			19,8	19,5	19,3	
	A Gini-együttható különbsége az adók és a készpénzes szociális transzferek előtt és után (a nyugdíjak nem tartoznak a szociális transzferek közé)	12,5	7,5	6,5	7,6		8,4	7,9	7,4	8,3	
Adóigazgatás és megfelelés	Kintlévő adóhátralék: Az év végi összes adótartozás (beleértve a behajthatatlannak tekintett tartozást is) / összes bevétel (%-ban) (*)		13,8	12,5				31,9	31,8		
	Héabevétel-kiesés (a VTTL %-ában)		8,9	9,6				11,2	10,5		
Pénzügyi tevékenység kockázata	Osztalékok, kamatok és jogdíjak (kifizetett és kapott) a GDP arányában (%)		5,9	6,4	6,4			10,7	10,5		
	Speciális célú gazdasági egységeken keresztül megvalósuló FDI-áramlások, a teljes (be- és kifelé irányuló) FDI-áramlás %-os aránya		57,4	69,9	77,9			47,8	46,2	36,7	

(1) Előzetes effektív adókulcsok (OECD).

(*) Az EU-27 egyszerű átlaga, mivel nincs az EU-27-re vonatkozó összesített érték.

(**) Az adóbevételekre és az alkalmazott módszertanra vonatkozó további adatokért lásd: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság: Adózási trendek az Európai Unióban – az EU-tagállamok, Izland, Norvégia és az Egyesült Királyság adatai. 2021. évi kiadás, Kiadóhivatal, 2021., <https://data.europa.eu/doi/10.2778/843047> és az „Adatok az adózásról” weboldal (https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_hu). A héabevétel-kieséssel kapcsolatos további részletekért lásd: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság: Héabevétel-kiesés az EU-ban – 2021. évi jelentés. Kiadóhivatal, 2021., <https://data.europa.eu/doi/10.2778/30877>

Forrás: Európai Bizottság, Eurostat, OECD

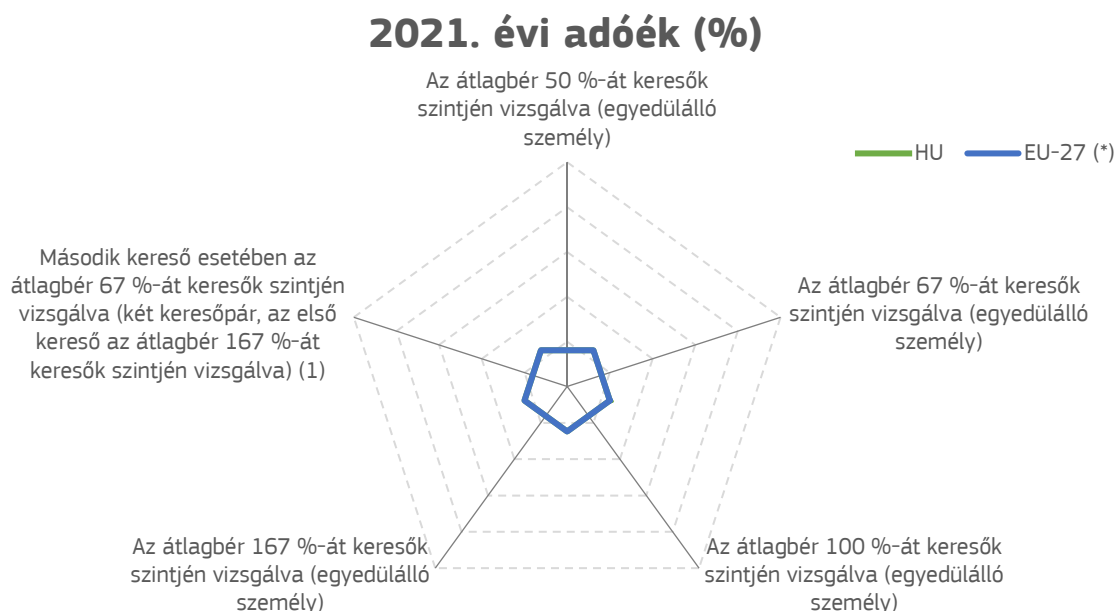
munkát terhelő adóéke szintén csökkent, és megközelíti az uniós átlagot (az átlagbér 167 %-át keresők szintjén vizsgálva).

A második keresők, akiknek a házastársa az átlagbért keresi, szintén magasabb adóékkal szembesülnek az uniós átlaghoz képest az átlagbér 67 %-át keresők szintjén vizsgálva.

A magyar adó- és szociális ellátórendszernek az egyenlőtlenségek csökkentésére való (a Gini-együttható csökkentésére való képességével mért) képessége a 2010. évi viszonylag magas szintről 2020-ra az uniós átlag alatti szintre csökkent.

Magyarország viszonylag jól teljesít az adóigazgatás digitalizálása terén, ami hozzájárulhat az adóhátralékok és a megfelelési költségek csökkentéséhez. A fennálló adóhátralékok 2019-ben 1,3 százalékponttal, az összes nettó bevétel 12,5 %-ára csökkentek. Ez jelentősen elmarad az EU-27 31,8 %-os átlagától, bár ezt az átlagot néhány tagállamban mért nagyon magas értékek is megnövelik. A kötelező e-közigazgatási rendszernek köszönhetően Magyarország mérsékelten jól teljesít az e-szolgáltatások terén. A Covid19 által teremtett körülmények következtében javult az ellenőrzés és a megfelelésmenedzsment (pl. e-auditok) terén elért előrehaladás. A héabevétel-kiesés (amely a héával kapcsolatos végrehajtás és a héaszabályoknak való megfelelés eredményességének mutatója) 2019-ben a teljes hozzáadottértékadó-kötelezettség mintegy 9,6 %-át tette ki, ami alacsonyabb volt az uniós átlagnál, de 2018-hoz képest enyhe növekedést mutatott. A közvetlen külföldi befektetések speciális célú gazdálkodó egységeken keresztül megvalósuló nagy forgalma arra utal, hogy a vállalatok Magyarországot esetleg agresszív adótervezésre használják.

A17.1. ábra: **Az adóékre vonatkozó mutatók (**)**

(1) Az adóék a munkavállaló foglalkoztatásának teljes munkaerőköltsége és a munkavállaló nettó keresete közötti különbséget méri: a személyi jövedelemadók, valamint a munkavállalói és munkáltatói társadalombiztosítási járulékok összege a családi támogatások nélkül, a teljes munkaerőköltség százalékában kifejezve (a munkáltató által fizetett bruttó bér és társadalombiztosítási járulékok összege).

(2) A második kereső átlagos adóéke azt méri, hogy a családnak mennyi további személyi jövedelemadót (SZJA), valamint munkavállalói és munkáltatói társadalombiztosítási járulékot (tb-járulékok) kell majd fizetnie a második kereső munkába állása következtében, a második kereső bruttó keresetének és a második kereső jövedelme után fizetendő munkáltatói társadalombiztosítási járulékoknak az arányában. Részletekért lásd: OECD (2016): *Taxing Wages 2016* (Béretet terhelő adók). OECD Publishing, Párizs. http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2016-en

(*) Az EU-27 egyszerű átlaga, mivel nincs az EU-27-re vonatkozó összesített érték.

(**) Az adóbevételekre és az alkalmazott módszertanra vonatkozó további adatokért lásd: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság: Adózási trendek az Európai Unióban – az EU-tagállamok, Izland, Norvégia és az Egyesült Királyság adatai. 2021. évi kiadás, Kiadóhivatal, 2021., <https://data.europa.eu/doi/10.2778/843047> és az „Adatok az adózásról” weboldal (https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_hu). A héabevétel-kieséssel kapcsolatos további részletekért lásd: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság: Héabevétel-kiesés az EU-ban – 2021. évi jelentés. Kiadóhivatal, 2021. <https://data.europa.eu/doi/10.2778/30877>

Forrás: Európai Bizottság

18. MELLÉKLET: FŐ GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI MUTATÓK

A18.1. táblázat: Fő gazdasági és pénzügyi mutatók

	2004-07	2008-12	2013-18	2019	2020	2021	előrejelzés	
							2022	2023
Reál-GDP (év/év)	3,4	-0,8	3,6	4,6	-4,5	7,1	3,6	2,6
Potenciális növekedés (év/év)	3,3	0,5	2,2	4,2	3,3	3,3	4,0	3,1
Magánfogyasztás (év/év)	1,9	-2,2	3,5	5,0	-1,2	4,6	4,8	2,5
Közfogyasztás (év/év)	0,1	0,5	2,6	4,3	-0,9	3,7	-0,5	0,0
Bruttó állóeszköz-felhalmozás (év/év)	4,2	-4,4	8,2	12,8	-7,0	5,9	0,9	1,2
Áru- és szolgáltatásexport (év/év)	16,6	2,1	6,0	5,4	-6,1	10,3	4,9	5,9
Áru- és szolgáltatásimport (év/év)	13,8	0,1	6,6	8,2	-4,0	8,7	3,8	4,6
Hozzájárulás a GDP-növekedéshez:								
Belső kereslet (év/év)	2,0	-2,0	4,0	6,5	-2,6	4,6	2,5	1,5
Készletek (év/év)	0,0	-0,4	-0,4	0,1	0,0	1,1	0,1	0,0
Nettó export (év/év)	1,3	1,6	-0,1	-2,0	-1,8	1,4	1,0	1,0
Hozzájárulás a potenciális GDP-növekedéshez:								
Teljes munkaerő (óra) (év/év)	-0,6	-0,2	1,0	0,9	0,6	0,6	1,5	0,8
Tőkefelhalmozás (év/év)	1,4	0,6	0,9	1,9	1,4	1,5	1,4	1,3
Teljes tényezőtermelékenység (év/év)	2,4	0,1	0,3	1,4	1,3	1,2	1,1	1,1
Kibocsátási rés	3,0	-3,2	0,5	4,1	-3,7	-0,2	-0,5	-1,1
Munkanélküliségi ráta	6,9	9,9	6,1	3,3	4,1	4,1	3,8	4,0
GDP-deflátor (év/év)	4,2	3,3	3,2	4,8	6,3	6,9	5,6	4,6
Harmonizált fogyasztói árindex (HICP, év/év)	5,5	4,9	1,2	3,4	3,4	5,2	9,0	4,1
Munkavállalói nomináljövedelem (év/év)	7,9	2,5	3,1	6,9	3,0	9,2	8,7	6,5
Munkatermelékenység (reál, foglalkoztatottak, év/év)	4,8	0,4	1,0	3,9	0,4	2,5	-0,3	2,4
Fajlagos munkaköltség (ULC, teljes gazdaság, év/év)	4,0	2,6	2,2	3,4	6,6	4,0	6,7	4,5
Reál fajlagos munkaköltség (év/év)	-0,2	-0,6	-1,0	-1,3	0,3	-2,7	1,0	-0,1
Reál effektív árfolyam (ULC, év/év)	3,0	-2,4	-0,5	-1,7
Reál effektív árfolyam (HICP, év/év)	3,1	-0,8	-0,9	-0,8	-3,7	0,4	.	.
Nettó háztartási megtakarítás (nettó megtakarítás a nettó rendelkezésre álló jövedelem százalékos arányában)	6,3	5,2	7,9	10,5	11,0	.	.	.
Magánhitelek áramlása, konszolidált (GDP %)	13,0	0,8	-0,3	3,9	7,7	11,6	.	.
A magánszektor adóssága, konszolidált (GDP %)	82,0	110,4	81,0	67,1	76,1	78,4	.	.
ebből háztartások, konszolidált (GDP %)	24,9	36,5	21,9	18,4	20,7	20,7	.	.
ebből nem pénzügyi vállalatok, konszolidált (GDP %)	57,1	73,9	59,1	48,7	55,3	57,7	.	.
Bruttó nemteljesítő adósság (az adósságinstrumentumok, hitelek és előlegek összességének %-a) (2)	.	9,8
Vállalatok, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (GDP %)	-3,4	1,5	1,8	-1,9	2,8	-1,3	-3,7	-2,6
Vállalatok, bruttó működési eredmény (GDP %)	22,5	23,1	24,9	24,2	24,1	25,2	23,8	24,2
Háztartások, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (GDP)	1,9	2,9	4,8	5,1	5,6	7,7	6,3	6,7
Deflált lakásárindex (év/év)	.	-6,7	6,9	11,8	1,6	.	.	.
Lakáscélú beruházás (GDP %)	4,4	3,1	2,3	3,2	4,1	3,7	.	.
Folyó fizetési mérleg (GDP %), fizetések egyenlege	-7,7	-1,1	2,3	-0,7	-1,0	-2,9	-5,5	-3,6
Kereskedelmi mérleg (GDP %), fizetések egyenlege	-1,2	4,5	6,8	2,3	2,1	0,8	.	.
Áru- és szolgáltatáskereskedelem (év/év)	-0,7	-0,5	0,2	0,3	2,0	-3,1	-3,8	0,7
Tőkémerleg (GDP %)	0,5	1,9	2,5	1,9	2,0	2,5	.	.
Nettó nemzetközi befektetési pozíció (NIIP) (GDP %)	-92,1	-102,9	-65,6	-49,1	-48,9	-44,8	.	.
NIIP a nemteljesítési kockázatot nem hordozó eszközök nélkül (GDP %)	-30,9	-48,2	-17,9	-2,6	-2,6	-1,6	.	.
IIP kötelezettségek a nemteljesítési kockázatot nem hordozó eszközök	75,2	111,5	74,5	55,5	63,9	65,2	.	.
Exportteljesítmény kontra fejlett országok (%-os változás 5 év alatt)	47,0	10,2	-5,0	3,4	8,7	.	.	.
Exportpiaci részesedés, áruk és szolgáltatások (év/év)	4,9	-5,2	1,6	1,2	3,2	0,3	0,2	1,6
Nettó közvetlen külföldi tőkebefektetés-áramlás (GDP %)	-2,4	-1,7	-1,9	-0,2	-1,9	-1,3	.	.
Államháztartási egyenleg (GDP %)	-7,2	-4,1	-2,3	-2,1	-7,8	-6,8	-6,0	-4,9
Strukturális költségvetési egyenleg (GDP %)	.	.	-2,6	-3,8	-6,2	-6,6	-5,8	-4,4
Az államháztartás bruttó adóssága (GDP %)	62,3	77,6	74,2	65,5	79,6	76,8	76,4	76,1

(1) NIIP a közvetlen befektetések és a portfóliórészesedések nélkül.

(2) Belföldi bankcsoportok és bankok, uniós és nem uniós külföldi irányítású leányvállalatok, továbbá uniós és nem uniós külföldi irányítású fióktelepek.

Forrás: Eurostat és EKB, 2022. május 2-i zárónappal rendelkezésre álló adatok; az Európai Bizottság előrejelzései (2022. tavaszi előrejelzés)

19. MELLÉKLET: ADÓSSÁGFENNTARTHATÓSÁGI ELEMZÉS

Ez a melléklet Magyarország rövid, közép- és hosszú távú költségvetési fenntarthatósági kockázatait értékeli. Ugyanazt a többdimenziós megközelítést követi, mint a Bizottság 2022. tavaszi előrejelzése alapján aktualizált, az államháztartások fenntarthatóságáról szóló 2021-es jelentés.

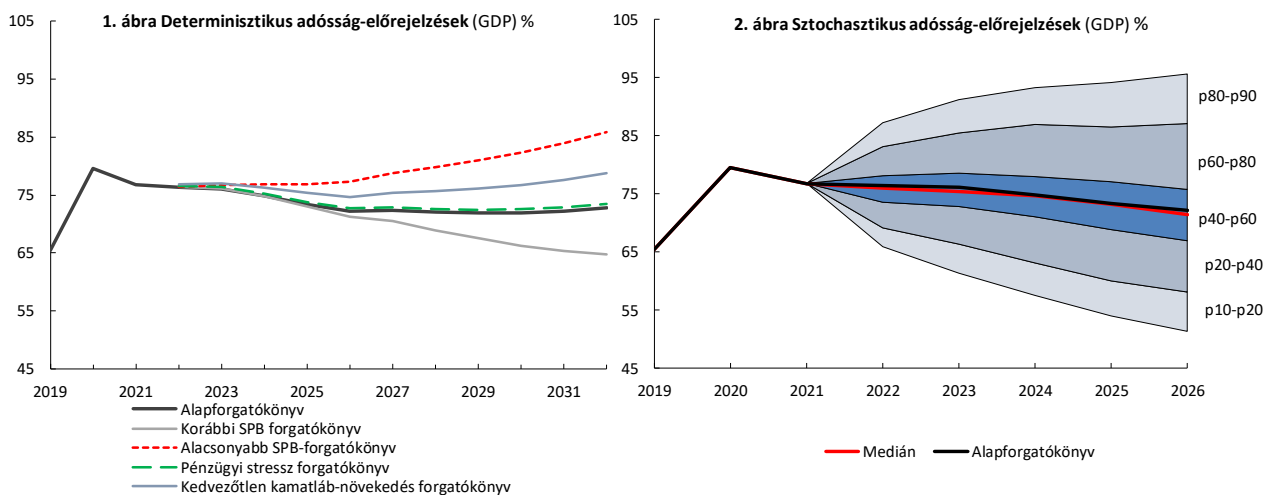
Az 1. táblázat az alapforgatókönyv szerinti adósság-előrejelzéseket mutatja be. Ismerteti az előre jelzett államadósságot és annak az elsődleges egyenlegre, a hólabdahatásra (a kamatfizetések és a nominális GDP-növekedés együttes hatása az adósság dinamikájára), valamint az SFA-tételekre való lebontását. Ezek az előrejelzések azt feltételezik, hogy 2023 után nem kerül sor új költségvetés-politikai intézkedésekre, és magukban foglalják a Next Generation EU keretében végrehajtott beruházások várható pozitív hatását.

Az 1. ábra négy alternatív forgatókönyvet mutat be az alapforgatókönyv mellett, hogy szemléltesse a feltételezések változásainak hatását. A „korábbi SPB” forgatókönyv azt feltételezi, hogy a strukturális elsődleges egyenleg (SPB) fokozatosan visszatér a múltbeli átlagos szintre. Az „alacsonyabb SPB” forgatókönyvben az SPB tartósan gyengébb, mint az alapforgatókönyvben. A „kedvezőtlen kamatláb-növekedés” forgatókönyv az alapforgatókönyvhöz képest kedvezőtlenebb hólabdahatást feltételez. A „pénzügyi stressz” forgatókönyv szerint az ország 2022-ben átmenetileg magasabb piaci kamatlábakkal néz szembe.

A 2. ábra a sztochasztikus prognózisok eredményét mutatja be. Ezek az előrejelzések a kormány költségvetési helyzetét, a gazdasági növekedést, a kamatlábakat és az árfolyamokat befolyásoló 2 000 különböző sokkhatás adósságra gyakorolt hatását mutatják. A kúp az összes

A19.1. táblázat: Adósságfenntarthatósági elemzés Magyarország esetében

1. táblázat Alapforgatókönyv szerinti adósság-előrejelzések	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Bruttó adósság aránya (a GDP %-ában)	65,5	79,6	76,8	76,4	76,1	74,9	73,4	72,2	72,4	72,1	71,9	72,0	72,3	72,8
Adósság változása	-3,6	14,1	-2,8	-0,4	-0,3	-1,2	-1,5	-1,2	0,2	-0,3	-0,1	0,0	0,3	0,5
ebből														
elsődleges hiány	-0,1	5,5	4,4	3,3	1,9	1,6	1,1	0,9	1,2	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3
hólabdahatás	-3,8	1,4	-7,7	-3,9	-2,2	-2,8	-2,6	-2,0	-1,0	-1,5	-1,2	-1,1	-0,9	-0,7
SFA-tételek	0,3	7,3	0,5	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gross financing needs (a GDP %-ában)	18,1	27,1	19,1	17,5	17,2	17,1	16,6	16,3	16,7	16,8	16,9	17,1	17,4	17,6

2. táblázat A fenntarthatósági rés S1 és S2 mutatója szerinti bontás

	S1	S2
Átfogó index (GDP százalékpont)	1,9	6,3
ebből		
kiinduló költségvetési helyzet	0,7	1,8
adósságkövetelmény előregedéssel kapcsolatos költségek	1,1	
ebből		
nyugdíjak	-0,1	3,2
egészségügyi ellátás	0,2	0,7
tartós ápolás-gondozás	0,1	0,6
Egyebek	-0,2	0,0

Forrás: Európai Bizottság

A19.2. táblázat: A Magyarországot érintő költségvetési fenntarthatósági kockázatok hőtésképe

Rövid táv	Középtáv								Hosszú táv			
	Össességében (S0)	Össességében (S1+DSA)	S1	Össességében	Adósságfenntarthatósági elemzés (DSA)					S2	Össességében (S2+DSA)	
					Determinisztikus forgatókönyvek							Sztochasztikus előrejelzések
				Alap	Korábbi SPB	Alacsonyabb SPB	Kedvezőtlen kamatláb-növekedés	Pénzügyi stressz				
ALACSONY	KÖZEPES	KÖZEPES	KÖZEPES	Össességében	ALACSONY	ALACSONY	KÖZEPES	KÖZEPES	ALACSONY	KÖZEPES	MAGAS	MAGAS
				Adósságszint (2032), GDP %	73	65	86	79	73			
				Adósságcsúcs éve	2021	2021	2032	2032	2021			
				Költségvetési konszolidációs mozgástér	66%	58%	72%	66%	66%			
Annak valószínűsége, hogy az adósságráta 2026-ban meghaladja a 2021. évi szintet									38%			
A 90. és a 10. percentilis közötti különbség (GDP százalékpontja)									44			

(1) Adósságszint 2032-ben: zöld: a GDP 60 %-a alatt, sárga: 60 % és 90 % között, vörös: 90 % felett. (2) Az adósságcsúcs éve azt jelzi, hogy az adósság az előrejelzések szerint összességében növekedni fog-e a következő évtizedben. Zöld: korai adósságcsúcsok; sárga: csúcs az előrejelzési időszak közepe felé; vörös: késői csúcs. (3) A költségvetési konszolidációs mozgástér az ország múltbeli, az alapforgatókönyvben feltételezettnél szigorúbb költségvetési pozícióinak arányát méri. Zöld: magas érték, azaz a feltételezett költségvetési pozíció a korábbi adatok alapján megalapozott, és szükség esetén teret enged a korrekciós intézkedéseknek; sárga: közepes; vörös: alacsony. (4) Annak valószínűsége, hogy az adósságráta 2026-ban meghaladja a 2021. évi szintet: zöld: alacsony valószínűség, sárga: közepes, vörös: magas (a kezdeti adósságszintet is tükrözi). (5) A 90. és a 10. percentilis közötti különbség a bizonytalanságot méri a 2000 különböző sokk szerinti adósságeloszlás alapján. A zöld, sárga és vörös cellák növekvő bizonytalanságot jeleznek.

Forrás: Európai Bizottság (a Bizottság többdimenziós megközelítésével kapcsolatos további részletekért lásd a 2021. évi költségvetési fenntarthatósági jelentést)

szimulált adósságpálya 80 %-át fedi le, tehát nem tartalmazza az extrém eseményeket.

A 2. táblázat az S1 és S2 költségvetési fenntarthatósági mutatókat és azok fő mozgatórugóit mutatja be. Az S1 mutató azt a konszolidációs erőfeszítést méri, amely ahhoz szükséges, hogy az adósság 15 év alatt elérje a GDP 60 %-át. Az S2 az adósság végtelen időhorizonton történő stabilizálásához szükséges konszolidációs erőfeszítést méri. A *kiinduló költségvetési helyzet* a jövőbeni kamatfizetések fedezéséhez szükséges erőfeszítést méri, az *előregedéssel kapcsolatos költségek* komponens az előregedéssel kapcsolatos közkiadások – például a nyugdíjak, az egészségügyi ellátás és a tartós ápolás-gondozás – előre jelzett változása befogadásának szükségességét veszi figyelembe, az *adósságkövetelmény* a GDP 60 %-ában meghatározott adósság-cél eléréséhez szükséges további kiigazítást méri.

Végezetül a hőtésképe az általános költségvetési fenntarthatósági kockázati besorolást mutatja be (A19.2. táblázat). A *rövid távú kockázati kategória* az S0 mutatón alapul, amely a költségvetési stressz korai mutatója a következő évben. A *középtávú kockázati kategória* az adósságfenntarthatósági elemzésből és az S1 mutatóból származik. Az adósságfenntarthatósági elemzés több kritérium alapján értékeli a

fenntarthatósági kockázatok: a 10 évre előrejelzett adósságszint; az adósságpálya („csúcsév”); a költségvetési feltételezések hitelessége és szükség esetén a szigorúbb pozíciók lehetősége („költségvetési konszolidációs mozgástér”); annak valószínűsége, hogy az adósság nem stabilizálódik a következő 5 évben; valamint a bizonytalanság mértéke. A *hosszú távú kockázati kategória* az S2 mutatón és az adósságfenntarthatósági elemzésen alapul.

Össességében a költségvetési fenntarthatóságot érintő rövid távú kockázatok alacsonyak. A Bizottság korai észlelésre vonatkozó mutatója (S0) nem jelez jelentős rövid távú költségvetési kockázatot (19.2. táblázat).

A költségvetési fenntarthatóságot érintő középtávú kockázatok közepesek. A Bizottság középtávú elemzésének két eleme vezetett ehhez a következtetéshez. Először is, az adósságfenntarthatósági elemzés azt mutatja, hogy az államadósság az előrejelzések szerint az alapforgatókönyv alapján a 2022. évi 76 %-ról 2032-re a GDP mintegy 73 %-ára csökken (1. táblázat). Ez az adósságpálya érzékeny a költségvetési, makrogazdasági és pénzügyi változókat érintő lehetséges sokkokra is, amint azt az alternatív forgatókönyvek és sztochasztikus szimulációk mutatják (1. és 2. ábra). Ezen

túlmenően a fenntarthatósági rés S1 mutatója azt jelzi, hogy a strukturális elsődleges egyenleg GDP-arányos, 1,9 százalékpontos kiigazítására lenne szükség ahhoz, hogy az adósság 15 éven belül a GDP 60 %-ára csökkenjen (2. táblázat). Összességében a közepes kockázat a kiinduló költségvetési helyzetet, a jelenlegi adósságszintet és az előrejelzéseket övező nagy fokú bizonytalanságot tükrözi.

A költségvetési fenntarthatóságot érintő hosszú távú kockázatok magasak. A

fenntarthatósági rés S2 mutatója (a GDP 6,3 százalékpontja) magas kockázatokra utal, míg az adósságfenntarthatósági elemzés közepes kockázatokra mutat rá, ami összességében olyan értékelést eredményez, amely szerint a kockázat magas. Az S2 mutató arra utal, hogy az adósság hosszú távú stabilizálása érdekében kezelni kell a népesség elöregedéséből, különösen az állami nyugdíjkiadásokból és az egészségügyi ellátásból eredő költségvetési nyomást (2. táblázat).